

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

ČLOVĚK S POSTIŽENÍM VE FILMU

PERSON WITH DISABILITY IN MOVIES

Bakalářská práce

Vedoucí práce:	Doc. PhDr. Iva Strnadová, Ph.D.
Autorka:	Lucie Mošnerová Římská 1354/43, 120 00 Praha 2 – Vinohrady cink.lu@gmail.com
Ročník:	Třetí
Studijní program a obor:	Speciální pedagogika (SPPG)
Typ studia:	Prezenční

Duben 2011

Závazně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Doc. PhDr. Ivy Strnadové, Ph.D. s použitím uvedených zdrojů, které byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného ani stejného titulu.

Místo vypracování:

Datum:

Vlastnoruční podpis: .....

Z celého svého srdce bych chtěla moc poděkovat za pomoc při psaní práce: Bohu, paní Doc. PhDr. Ivě Strnadové, Ph.D. a všem mým blízkým.

Souhlasím s poskytnutím své práce ke studijním účelům zájemcům.

Univerzita Karlova v Praze, PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra/ústav ..... Katedra Speciální pedagogiky .....

Zadání bakalářské práce

Jméno, příjmení : ..... LUCIE MOŠNEROVÁ .....

Datum narození: ..... 9. 9. 1988 .....

Adresa : ..... Římská 43, Praha 2, 120 00 .....

obor studia : ..... SpPg-obor ..... e-mail : ..... cink.ly@gmail.com .....

Název práce v českém jazyce: ..... ČLOVĚK S POSTIŽENÍM .....
..... VE FILMU .....

Název práce v anglickém jazyce: ..... PERSON WITH DISABILITY .....
..... IN MOVIES .....

Vedoucí práce : ..... Doc. PhDr. IVA STRNADOVÁ, Ph.D. ..... Iva Strnadová .....

Datum : ..... 12. 3. 2010 ..... Podpis : ..... Mošnerová Lucie .....

ANOTACE

Bakalářská práce se zaměřuje na rozbor vybraných českých i zahraničních filmů, ve kterých jsou hrdiny lidé se zdravotním postižením. Vypracovává analýzu přístupu společnosti k postavě s postižením v jednotlivých filmech. Také nastiňuje problematiku lidských postojů, předsudků a stereotypů a uvádí již zjištěné poznatky o vlivu médií, zejména o působení filmů na utváření postojů. V rámci výsledků analýzy popisuje přístup společnosti k lidem s postižením ve zkoumaných filmech a nalézá podobná sdělení objevující se ve filmech. V předkládané bakalářské práci je hodnocen vliv daných filmů na intaktní společnost a objektivita filmové prezentace člověka s postižením. Autorka upozorňuje na potenciální směr dalšího vývoje kinematografie v oblasti filmů věnujících se lidem se zdravotním postižením.

KLÍČOVÁ SLOVA

Postoj, předsudek, stereotyp, vliv, média, film, analýza, přístup společnosti, člověk s postižením.

THE ANNOTATION

The Bachelor Thesis focuses on the analysis of several Czech and foreign movies where people with handicap feature. It analyses society's attitude to the characters with disability in each of the movies. It also deals with human attitudes, prejudice and stereotypes, and shows the already achieved knowledge of the impact of media, especially of the role of movies in attitude formation. In the scope of the results of the analysis, it describes society's attitude to people with disabilities in the studied movies and finds some similar messages in the movies. In the thesis, the impact of the movies on the intact society and objectivity of the movie presentation of the human with handicap are assessed. The author points out the potential development of cinematography in the area of movies focusing on the persons with disability.

THE KEY WORDS

Attitude, prejudice, stereotype, impact, media, movie, analysis, society's attitude, person with disability.

OBSAH

1	ÚVOD	
2	CÍL PRÁCE	5
3	POSTOJE SPOLEČNOSTI ČI JEDNOTLIVCE VŮČI ODLIŠNOSTI	6
3.1	POSTOJE.....	6
3.2	PŘEDSUDKY.....	7
3.3	STEREOTYPY	8
3.4	POSTOJE, PŘEDSUDKY A STEREOTYPY VŮČI LIDEM S POSTIŽENÍM	9
4	PŮSOBENÍ MÉDIÍ	11
4.1	MÉDIA	11
4.2	DĚLENÍ MÉDIÍ.....	11
4.3	MASOVÁ MÉDIA	13
4.4	FILM.....	14
4.5	KRITIKA MÉDIÍ.....	15
4.6	PUBLIKUM	16
4.7	DOPAD MÉDIÍ	18
4.7.1	PŮSOBENÍ, VLIVY MÉDIÍ.....	19
4.7.2	ÚČINKY MÉDIÍ	20
4.7.3	SHRNUTÍ	22
5	METODOLOGIE	23
5.1	KRITÉRIA VÝBĚRU FILMŮ	23
5.2	ZÍSKÁVÁNÍ DAT	24
5.3	ZÁZNAMOVÝ ARCH.....	24
5.4	VÝCHODISKA ANALÝZY	25
5.4.1	VÝCHODISKA METODOLOGIE	25
5.4.2	ANALÝZA DOKUMENTŮ	26
5.4.3	VÝBĚR VZORKU	28
5.5	SEZNAM FILMŮ	28

6	VÝSLEDKY ANALÝZY	33
6.1	ROZČLENĚNÍ FILMŮ	33
6.2	VYHODNOCENÍ ZÁZNAMOVÝCH ARCHŮ	34
6.2.1	INFORMATIVNÍ ÚDAJE O FILMECH	34
6.2.2	OBSAHOVÉ ÚDAJE O FILMECH	35
6.2.3	POSTOJE, PŘÍSTUPY	36
6.2.4	EMOCE VYJADŘOVANÉ POSTAVOU S POSTIŽENÍM KE SVÉMU OKOLÍ	37
6.2.5	SNAHA OKOLÍ O INTEGRACI POSTAVY S POSTIŽENÍM	38
6.2.6	ZÁVĚR FILMU	38
6.2.7	PŘÍSTUP ZPRACOVÁNÍ	39
6.2.8	DIVÁCKÝ DOJEM	39
6.2.9	VÝJIMEČNÉ MYŠLENKY A SITUACE, ZAJÍMAVOSTI	40
6.2.10	MŮJ VLASTNÍ NÁZOR NA TO, JAKÝ PŘÍSTUP SPOLEČNOSTI K LIDEM S POSTIŽENÍM FILM PREZENTUJE	41
6.3	VZÁJEMNÉ SOUVISLOSTI	42
6.3.1	ČESKÉ A AMERICKÉ FILMY	42
6.3.2	AMERICKÉ A JINÉ ZAHRANIČNÍ FILMY	44
6.3.3	FILMY NATOČENÉ DO R. 1979, FILMY NATOČENÉ V OBDOBÍ LET 1980–1999 A FILMY NATOČENÉ OD R. 2000	45
6.3.4	JEDNOTLIVÉ TYPY ZDRAVOTNÍCH POSTIŽENÍ	49
7	ZÁVĚR	55
7.1	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ	55
7.2	ZHODNOCENÍ ANALÝZY	57
7.3	DALŠÍ NÁVRHY	58
ZDROJE		60
LITERATURA A INTERNETOVÉ ZDROJE		60
FILMY		62
PŘÍLOHY		64
SEZNAM ZKRATEK		65
VZOROVÝ ZÁZNAMOVÝ ARCH		66
VYHODNOCENÍ ZÁZNAMOVÝCH ARCHŮ V ČÍSLECH		69
VYHODNOCENÍ ZÁZNAMOVÝCH ARCHŮ V PROCENTECH		74
VYPLNĚNÉ ZÁZNAMOVÉ ARCHY JEDNOTLIVÝCH FILMŮ ABECEDNĚ SEŘAZENÉ		79

1 Úvod

Název bakalářské práce „Člověk s postižením ve filmu“ koresponduje se zvoleným tématem a cílem práce, kterým se oběma věnuji podrobněji v následující kapitole. K pojmenování práce bych ještě ráda dodala, že se zaměřuji na lidi se zdravotním postižením jakožto na ztvárněné filmové postavy, nikoli na představitele daných filmových rolí. Soustředím se především na přístup společnosti k postavám s postižením ve vybraných filmech.

Ke spojení problematiky zdravotního postižení s filmovou tvorbou mě inspiroval Mental Power Prague Film Festival¹, jehož jsem se několikrát zúčastnila. Zhlédnutí festivalu pro mě bylo velice přínosné, mohla jsem vidět tvůrčí a dramatické schopnosti lidí s postižením. Od tematiky herectví člověka s postižením jsem se dostala k myšlence filmové postavy s postižením. Ve filmech, v nichž hlavní postavu či jednu z hlavních postav představuje člověk se zdravotním postižením, jsem se rozhodla zkoumat zejména přístup společnosti k lidem s postižením.

V jednotlivých filmech tedy subjektivně hodnotím chování postav, jejich postoje a emoce. Myslím si, že filmy zabývající se problematikou zdravotního postižení představují vhodný předmět ke zkoumání, jelikož jsou lehce přístupným materiálem pro velké množství lidí. Tak působí na své diváky, většinou aniž by to oni sami zpozorovali. Zajímá mě, co filmy sdělují, jaké pohledy na lidi s postižením prezentují, k čemu vybízejí, na co upozorňují. Proto jsem se rozhodla v rámci své bakalářské práce zpracovat analýzu daných filmů.

Na předních stranách své práce definuji nejprve cíl, poté se zaměřuji na oblast lidských postojů, kterou popisuji jak z obecného pohledu, tak z hlediska tematiky zdravotního postižení. Dále se věnuji působení médií, zvláště filmu, na jednání a smýšlení společnosti. Posléze uvádím metodologické ukotvení analýzy přístupu společnosti k lidem s postižením ve vybraných filmech. Ve výsledcích analýzy se zabývám tematickým rozčleněním filmů, vyhodnocením záznamových archů a vzájemnými souvislostmi nacházejícími se ve filmových příbězích. Součástí bakalářské práce jsou přílohy, v nichž převládají vyplněné záznamové archy podle jednotlivých filmů.

---

¹ „Mental Power Prague Film Festival je mezinárodní filmový festival (ne)herců s mentálním a kombinovaným postižením, jehož pořadatelem a organizátorem je HENDAVÉR, o.s. Festival uvádí hrané filmy, ve kterých hrají výhradně lidé s mentálním a kombinovaným postižením.“ (O festivalu. [online]. [cit. 2011-04-1]. Dostupný z WWW: <<http://www.mentalpower.cz/o-festivalu/>>).

2 Cíl práce

Ve své bakalářské práci se budu zabývat především zkoumáním prezentovaného přístupu společnosti k člověku s postižením v konkrétních filmech. Cílem předkládané bakalářské práce je analýza vybraných filmů, v nichž hlavní postavu či jednu z hlavních postav představuje člověk s postižením. Ve vybraných filmech se zaměřím především na analýzu přístupu společnosti k lidem s postižením.

Nejprve definuji pomocí odborné literatury termín „postoj“, popíši, jak lze docílit změny postojů a jakou úlohu v tom může sehrát vliv filmu. Dále vytyčím kritéria, podle nichž jsem vybírala zkoumané filmy. Dle společných a odlišných znaků konkrétní filmy rozřadím do skupin. Popíši, jak je člověk s postižením prezentován, jaká je v jednotlivých filmech jeho role, jaký mu byl přiřazen charakter. Na základě analýzy vybraných filmů mohu usuzovat, jaké jsou asi postoje společnosti, která vytváří dané filmy. V poslední řadě také zhodnotím, zda se způsob prezentace života člověka s postižením mění.

Zvolené téma práce a jeho problematika je velice podstatná, protože filmové příběhy, v dnešní době společensky atraktivní, ovlivňují konzumní společnost. Nebývá výjimkou, že se někdo z intaktní veřejnosti poprvé setkal s člověkem s postižením na filmovém plátně. Filmové scény tedy mohou spoluutvářet postoj společnosti či jednotlivce vůči odlišnosti celkově².

---

² (Srov. Jirák, Köpplová, 2003, s. 144): „Zvláště tam, kde publikum nemá vlastní zkušenost s nějakou skupinou, je velmi pravděpodobné, že bude považovat za „skutečnost“ to, co o této skupině nabízejí média. Tak dochází za podpory médií ke stereotypizaci rozličných skupin a vzniku stereotypů.“

3 Postoje společnosti či jednotlivce vůči odlišnosti

3.1 Postoje

Tématikou utváření postojů v životě člověka se zabývají vědní disciplíny jak sociologické, tak psychologické. V odborné literatuře se lze setkat s řadou rozdílných interpretací termínu „postoj“, teorie utváření postojů, změny postojů a vlivu postojů. Ráda bych zde uvedla vybrané pohledy na problematiku.

Podle Geista (2000) někteří odborníci spojují lidské postoje se sociálními hodnotami tak, že postoj a sociální hodnoty jsou vzájemně závislé. „*Tzn., že postoj je individuální tendencí reagovat pozitivně nebo negativně vůči dané sociální hodnotě*“ (Geist, 2000, s. 187). Další možností je zahrnout postoj do emoční oblasti, zde je chápán jako sympatie či nesympatie/náklonnost nebo odpor k objektům, osobám, situacím, abstraktním idejím. Jiný úhel pohledu považuje postoj za spojení nějaké osoby, věci, události, ideje nebo situace s hodnocením daných subjektů; jinými slovy řečeno se jedná o dispozici reagovat souhlasně nebo nesouhlasně vůči nějaké osobě, věci, události, místu, ideji nebo situaci.

Místo slova „postoj“ bývají často užívány výrazy víra, náklonnost, zaujatost, doktrína, důvěra, úsudek, ideologie, mínění, hodnota. Postoj tedy „*lze vymezit jako relativně trvalou tendenci projevovat podobnou aktivitu vůči podobným (stejným) objektům v podobné (stejně) situaci na základě zkušeností a vztahů individua k faktům vnitřního i vnějšího prostředí*“ (Geist, 2000, s. 187 – 188).

Podle Geista (2000) strukturu postoje můžeme rozdělit do sedmi oblastí. Jedná se o intencionalitu (stanovisko k něčemu), vědomé cílové nebo účelové zaměření postoje, určitou velikost (intenzita), určitou kvalitu (od nejpozitivnějšího k nejnegativnějšímu postoji), určitou dimenzi postoje (např. jednoduchý, složitý, špatný, známý postoj), emoční/afektivní zabarvení a o motivačně dynamickou stimulaci.

Vznik postojů je podnícen zkušenostmi. Postupem času se postoje dále upřesňují a odlišují od ostatních. Jejich obsah je zčásti předurčen socializací, ovšem na vytváření postojů působí také osobní vlastnosti konkrétního člověka. Postoje tedy můžeme nazvat tendencemi získanými zkušenostmi (učením). Tyto tendence bývají poměrně stálé a nezávislé na momentálních stavech a motivech jedince, ovšem neznamená to, že by byly neměnné a strnulé. „*Dosáhnout dlouhodobé změny postojů je tedy možné prostřednictvím vzdělávání a sociálních kontaktů. Jinými slovy, čím více jsou žáci a studenti vystavováni*

interakci s vrstevníky se speciálními vzdělávacími potřebami, tím větší je šance pozitivně ovlivnit jejich postoje k osobám s těmito potřebami obecně“ (Hájková, Strnadová, 2010, s. 65).

„Významné postoje jsou stabilizované a v běžném životě se obvykle nemění, a pokud se mění, pak vlivem výrazné korektivní zkušenosti; tou může být nějaký psychický otřes, životní krize a podobně“ (Nakonečný, 2009, s. 267).

Všechny postoje člověka tvoří dohromady určitý celek, který má tendenci zůstávat v rovnováze. V tomto postojovém systému samozřejmě dochází ke změnám postojů, čímž se naruší rovnováha celku, neboli změněný postoj se ocitne v rozporu s ostatními postoji, a tak způsobí člověku stres. Proto lidé usilují o to, *„aby jejich postoje byly v souladu s jinými postoji“* (Hayesová, 1998, s. 102). Za funkční složky postojů se považují emoce, přesvědčení, afekty, předsudky, mínění, názory, sklony, hromadná komunikace, postoje jiných osob, veřejné mínění, sociální vztahy. Hlavní význam postojů představuje jejich vliv na chování člověka. *„Obecně lze říci, že postoje determinují způsob jednání, respektive jsou konzistentní se způsoby jednání, pokud to situace dovoluje“* (Nakonečný, 2009, s. 242). Ovšem výzkumy ukázaly, že postoje a chování člověka nemusejí být vždy v souladu – např. v obtížných situacích.

Postoje můžeme dělit dle mnoha úhlů pohledu, např. na vědomé/nevědomé, duševní/motorické, individuální/skupinové nebo emocionální/kognitivní, pozitivní/negativní, silné/slabé. Postoje lidí se zjišťují empiricky. Podle Hayesové (1998) lze ke zkoumání postojů použít odborníky koncipované techniky, jako jsou Likertova škála, sémantický diferenciál, sociometrie, Bogardova škála sociální vzdálenosti a analýza rozhovoru.

3.2 Předsudky

S oblastí postojů souvisí i předsudky a stereotypy. *„Za podstatné znaky předsudků lze pokládat: – jsou to emočně silně akcentované „postoje“; – jako takové jsou velmi odolné vůči změnám“* (Nakonečný, 2009, s. 277). Podle Geista (2000) uvádím některé pohledy odborníků na danou tematiku. Předsudky mohou být:

- Antipatie založená na chybné a strnulé generalizaci vůči skupině či členu skupiny.
- Sociální postoje, které vznikají před, namísto nebo navzdory objektivnímu důkazu.
- Nepříznivý etnický postoj.

- Negativní postoj vůči osobě nebo skupině spočívající v sociálně srovnávacím procesu, v němž je vlastní skupina hodnotícího člověka považována za srovnávací kritérium.
- Závažné zaujetí postoje k předmětu, aniž je člověku, který postoj zaujímá, dostatečně známá empirická, věcná struktura předmětu nebo aniž na ni bere zřetel.

Obecně můžeme říci, že předsudek je kriticky nepřezkoumaný, většinou logicky nezdůvodněný, emočně zabarvený úsudek a z něho plynoucí postoj (názor). Vágnerová (2004, s. 190) uvádí, že „*předsudek je nepřesným, emočně zkresleným a nesprávným hodnocením situace, ale je pro laika vhodný: nemusí se namáhat uvažováním o věcech, které nezná*“. Dělit předsudky lze na pozitivní a negativní, nebo na předsudky kognitivní a nekognitivní. Kognitivní předsudek je spíše taková teoretická hypotéza o určitém objektu, kterou může změnit pozdější zkušenost. Oproti tomu nekognitivní předsudek bývá silně afektivně zabarven, je strnulý vůči dalším zkušenostem a mívá silné znaky přesvědčení, víry a stereotypu.

Změna a redukce předsudků má pět hlavních podmínek: „*1. Zúčastnění musejí mít rovnoprávné postavení. 2. Musí být příležitost k osobnímu kontaktu. 3. Je nutný kontakt s nestereotypními jedinci. 4. Kontakt mezi skupinami musí být podporován společností. 5. Měla by existovat příležitost ke spolupráci*“ (Hayesová, 1998, s. 127).

3.3 Stereotypy

Do problematiky postojů patří také stereotypy, které můžeme podle Geista (2000) chápat buď ve smyslu návyku, stejně se opakující zautomatizované činnosti (například zamykání při odchodu z bytu), tento stereotyp se nazývá stereotypem dynamickým, nebo můžeme stereotypy chápat jako předem vytvořený názor o vlastnostech vnějšího světa. V následujícím textu vycházím z druhého pojetí.

Stereotypy jsou v některých výkladech považovány za druh předsudků o určité sociální kategorii. Mívají obvykle hanlivý význam. Například Leyens a Codol (in Nakonečný, 2009, s. 160 – 161) stereotypy definují jako „*skupinou sdílené implicitní teorie osobnosti o této nebo jiné skupině (= auto- a heterostereotypy), které se týkají malých i velkých skupin (například smýšlení zločineckého gangu o policistech, vyjádřené pejorativním termínem „fízlové“)*“. Jedná se tedy o celkový pohled na určitou skupinu či člena skupiny, který není založen na vlastních zkušenostech, ale je převzatý jako už

utvořený. Mezi typické stereotypy patří například představy spojené s výrazy: „intelektuál“, „měšťák“, „venkovský balík“, „byrokrat“. „V českém prostředí jsou to např. obrazy „nepřízpůsobivých“ Romů, „neotesaných“ Rusů, „příhloupých“ blondýn, „nudných“ účetních, „omezených“ učitelek“ (Jirák, Köpplová, 2003, s. 145).

Podle toho, zda se stereotyp týká představ/mínění o sobě, o své skupině/společnosti nebo o jiných osobách a o jiných sociálních útvarech (např. společnosti, třídě, národu, rase, příslušníků určitého náboženství), lze stereotypy rozdělit na autostereotypy a heterostereotypy. Dále dělíme podle hodnocení na pozitivní a negativní stereotypy nebo podle objektu, jež daný stereotyp posuzuje, na profesní, národnostní, politické, rasové aj.

„Důležitým faktorem při vzniku stereotypů je zevšeobecňování. Soud o jedinci, jedné vlastnosti atp. se zevšeobecní a rozšíří na celou kategorii (národ, profesi, vrstvu, politickou stranu atp.)“ (Geist, 2000, s. 278). Mnoho stereotypů se už vytváří během socializace. Typickým příkladem je stereotyp pohlaví, tj. v podstatě zcela přirozený a samozřejmý názor o svém a opačném pohlaví – především o jejich vlastnostech, jako jsou například emocionalita, agrese, rozhodnost, praktičnost. Jedná se tedy o socio-kulturně podmíněnou představu.

Stereotypy nejsou úplně strnulé, ale vykazují značnou setrvačnost a konzervativnost. Působením na stereotypy je lze měnit. Hlavní vlastností stereotypů bývá, že silně ovlivňují vnímání sociálních objektů, jejich hodnocení, posuzování, a tak i jednání člověka. Pokud jsou stereotypy velmi pevné a výrazné, mohou přispět i k ozbrojeným konfliktům.

3.4 Postoje, předsudky a stereotypy vůči lidem s postižením

Můžeme tedy říci, že postoje či předsudky a stereotypy velmi ovlivňují lidské jednání a smýšlení. Proto považují za velmi podstatné zabývat se právě touto problematikou v souvislosti s pohledem na lidi s postižením. Někteří jedinci z intaktní společnosti pravděpodobně neměli přímý kontakt s člověkem s postižením, tedy si nemohli vytvořit své postoje na základě vlastní zkušenosti. Je tedy možné, že některé postoje jsou ochotni přejímat z knih, novin, časopisů, od svých známých nebo třeba právě i z médií. V současnosti ve vyspělých státech hraje podstatnou roli rozhlas, televize a internet. Laryšová (2004, s. 21) uvádí, že „směrem od společnosti existuje intenzivní úsilí (například vlivem médií) utvářet a měnit postoje lidí“. Domnívám se, že také filmy mohou mít vliv na podobu postojů společnosti k lidem s postižením.

V naší společnosti vládne velké množství předsudků. Například mnoho lidí vnímá člověka s postižením jako méněcennou bytost, která potřebuje soucit a pomoc. Častokrát jsou lidé se zdravotním postižením podceňováni, jak poznamenává Vágnerová (2004). Laryšová (2004) uvádí tři skupiny předsudků vůči lidem se zrakovým postižením, které však lze nalézt i v oblasti tématu zdravotního postižení celkově. Prvním druhem jsou předsudky podceňující, jež předpokládají, že lidé s těžkým zrakovým postižením jsou bezmocní, hodní politování a vyžadují charitativní přístup. Zcela jistě se daná kategorie postojů vyskytuje v uvažování intaktní společnosti o lidech s jakýmkoliv zdravotním postižením, nejen zrakovým. Do druhé skupiny patří odmítavé názory typu: Nevidomí jsou neproduktivní, pravděpodobně jsou i duševně narušení, určitě si své postižení zavinili sami, jsou nebezpeční a měli by být na okraji společnosti. Soudím, že většina z příkladů lze vztáhnout nejen na nevidomého člověka, ale i na člověka s tělesným, mentálním, sluchovým a dalším postižením. Poslední oblast předsudků zahrnuje idealizující pohledy. Nejen lidé se zrakovým postižením, nýbrž i lidé s ostatními typy zdravotního postižení bývají považováni za osoby spojené s nadpřirozenými silami nebo za osoby mající výjimečné schopnosti³.

Také Vágnerová (2004) poznamenává, že postoje k lidem s postižením celkově bývají odmítavé či ambivalentní⁴, což bývá zapříčiněno malým vhledem do celé problematiky a nedostatkem porozumění. Vyskytuje se zde také tendence ke generalizaci, sklon vidět všechny stejně. Při setkání s lidmi s postižením intaktní veřejnost většinou pociťuje ostych, „*který je dán nejistotou a neznalostí, jak bychom se my zdraví k nim měli chovat*“ (Vágnerová, 2004, s. 189).

Mým přáním a pravděpodobně přáním všech lidí, kteří se zabývají tematikou postojů společnosti vůči lidem s postižením, by bylo negativní předsudky změnit na pozitivní. Ve své bakalářské práci se zaměřuji na jeden z mnoha faktorů působící na lidské předsudky a postoje, jež pak následně mohou ovlivnit i mínění a jednání lidí, konkrétně na film. Ráda bych provedla analýzu postojů společnosti či jednotlivce vůči odlišnosti podle vybraných filmů.

---

³ Jak se ukázalo v průběhu analýzy, zejména ve filmech o lidech s poruchami autistického spektra jsou líčeny jejich mimořádné schopnosti a případné spojení s tajemnými nadpřirozenými silami, např. ve filmech *Paradox Lake* (Przemyslaw Reut, 2002) a *Rain Man* (Rain Man; Barry Levinson, 1988).

⁴ „*Citová ambivalence spojuje soucit s odporem, pozitivní emoce s negativními*“ (Vágnerová, 2004, s. 189).

4 Působení médií

4.1 Média

Pojem médium je označení pro něco, co zprostředkovává někomu nějaké sdělení, jedná se tedy o médium komunikační (Jirák, Köpplová, 2003). Dle Blažka (1995) lze média definovat jako sdělovací prostředky, jež jsou charakteristické určitým smyslovým kanálem, na který působí, a určitou komunikační situací, již navozují. Komunikační situace je dána tím, *„jak určité médium prostorově, časově a vztahově ovlivňuje své okolí – za jakých okolností se médium užívá, co naopak potlačuje nebo vylučuje“* (Blažek, 1995, s. 190).

V novějších publikacích (např. Buermann, 2009) mezi médii nalezneme i počítač, internet, mobilní telefon (a všechny ostatní druhy telekomunikace).

Není pochyb o tom, že rozvíjející se mediální komunikace velmi zasahovala a stále zasahuje do mnoha oblastí života společnosti. *„Zvláště nástup obrazové komunikace spojené s filmem a později s televizí revokoval zájem o autenticitu viděného jako důvěryhodného a aktualizoval obavy vycházející ze samé podstaty mediální komunikace, která se dokázala zmocnit obrazu a nabídnout ho široké veřejnosti“* (Jirák, Köpplová, 2003, s. 15). Proto považuji za velmi podstatné vypracovat analýzu filmů zabývajících se problematikou zdravotního postižení, jelikož mnoho diváků by mohlo dané filmy pokládat za důvěryhodné a přijímat sdělení a myšlenky prezentované konkrétním filmem bez jakékoliv úvahy nad tím, zda jsou filmové názory skutečně pravdivé.

4.2 Dělení médií

Považujeme-li za média vše, co zajišťuje komunikaci, tak základní média představují kódy používané při komunikaci, jedná se například i o přirozený jazyk. *„Nejpřímějším a nejstarším médiem je řeč, která umožňuje vyjadřovat pocity a myšlenky a bezprostředně je sdělovat ostatním“* (Buermann, 2009, s. 12). Podle Jiráka a Köpplové (2003) rozlišujeme primární a sekundární komunikační média, přičemž primární komunikační média jsou

tvořeny již zmiňovanými kódy (jinými slovy: zprostředkovateli sdělení mezi účastníky komunikace).

Buermann (2009) uvádí, že hlavním důvodem vzniku sekundárních médií byla lidská snaha překonat časovou a prostorovou omezenost vysílaných sdělení. Daná média zajišťují záznam a přenos informací. Mezi sekundární komunikační média tedy řadíme celou škálu vyvíjejících se technologií pokoušejících se umožnit dokonalejší přesun sdělení, počínaje pravěkými nástěnnými kresbami v jeskyních a počítačovou (například internetovou) komunikační sítí konče.

Jako významné hledisko pro třídění médií se velice často podle Jiráka a Köpplové (2003) užívá typu smyslu lidského vnímání, který přijímá sdělované obsahy. Média obracející se na sluch jsou např. rozhlas, telefon; média využívající zrak představují především všechny tiskoviny; hmatem se přijímají např. sdělení v Braillově písmu či vystavené exponáty určené k ohmatání; některá média uplatňují komunikaci založenou na příjmu informací jak zrakem, tak i sluchem, např. televizní vysílání. Do poslední skupiny lze zařadit i film, který nás zajímá přednostně.

Další možné dělení médií se řídí *„podle toho, jaký typ společenských vztahů mají nebo mohou vytvářet či podporovat, čili jakou roli plní média jako společenské instituce“* (Jirák, Köpplová, 2003, s. 21). Daný pohled vnímá dvě kategorie médií, interpersonální média a masová média⁵. Interpersonální média podporují interpersonální komunikaci, především dorozumívání mezi dvěma jednotlivci. Daný druh médií tvoří například jakákoliv písemná korespondence (včetně chatování na internetu, e-mailů, textových zpráv na mobilním telefonu) a ústní komunikace za využití telefonických zařízení.

Masová média *„slouží celospolečenské komunikaci, tedy zpravidla komunikaci mezi jedním výchozím bodem a blíže neurčeným, leč vysokým počtem bodů cílových“* (Jirák, Köpplová, 2003, s. 21). O komunikaci zprostředkované masovými médii tedy platí, že se jí obvykle zúčastní někdo v roli vysílatele (či podavatele) a druhý v roli příjemce, přičemž příjemce nemůže vysílateli nic sdělovat. Jirák s Köpplovou (2003) mezi masová média řadí: Noviny, časopisy a knihy, televizní a rozhlasové vysílání, film, kompaktní disky i magnetofonové nahrávky (taktéž modernější technologie záznamu, např. MP3), internetové verze tištěných periodik (internetové deníky a časopisy), rozhlasové a televizní vysílání po internetu. *„Mezi nová média rovněž patří počítačové videohry, virtuální realita*

---

⁵ Občas se můžeme setkat i s dělením na tři kategorie – interpersonální, masová a síťová média, přičemž síťová média poskytují svým uživatelům jak interpersonální komunikaci, tak celospolečenskou. Jedná se například o poštu, telefonické konference, chaty atd. (Jirák, Köpplová, 2003).

a v neposlední řadě i videonahrávky všeho druhu“ (McQuail, 2002, s. 42). V dalších podkapitolách se především věnuji právě formám masové komunikace, jelikož poměrně úzce souvisí s tématem bakalářské práce.

4.3 Masová média

Jirák a Köpplová (2003) uvádí, že masová média zajišťují mediální komunikaci, tedy přenos sdělení, jež většinou bývá vyjádřeno v řeči (v audio či v audiovizuální formě). Hlavní úkol masových médií představuje zprostředkování celospolečenské komunikace.

Podle Kunczika (in Jirák, Köpplová, 2003) lze definovat osm základních hledisek, jež souvisí s masovými médii a mediální komunikací. 1. V průběhu mediální komunikace jsou příjemcům nabízeny aktuální obsahy neboli sdělení sloužící primárně pro krátkodobé použití (např. zpravodajství, zábava). 2. Dané mediální produkty vyrábí formální organizace mající určité pravomoci a odpovědnost. Výroba probíhá za využití vyspělé technologie, dochází k multiplikaci produktů a k distribuci s pomocí rozmanitých zprostředkujících technik. 3. Uživatelé masových médií tvoří velké, rozptýlené a anonymní publikum. 4. Mediální komunikace je poskytována veřejně bez omezení přístupu. 5. Při daném procesu dochází pouze k jednosměrnému sdělování informací, nelze prohodit role podavatele a příjemce. 6. Masová média působí nepřímo, tedy s odloženou a institucionalizovanou zpětnou vazbou. 7. Produkce mediálních obsahů má svoji určitou pravidelnost. 8. Mediální komunikace je příjemcům nabízena průběžně.

V oblasti filmové tvorby můžeme tedy vysledovat obsahy nabízející zábavu, vzdělání apod. Filmy natáčí konkrétní filmová studia patřící pod určitý stát či pod spolupráci více států. Dále filmové příběhy sledují diváci nezávisle na sobě zůstávající obvykle v anonymitě. Filmy jsou také veřejnosti přístupné a při jejich konzumaci dochází k nepřímému působení pouze ze strany filmu k divákovi. Já se ve své analýze vybraných filmů, v nichž hlavní postavu či jednu z hlavních postav představuje člověk s postižením, především zabývám právě filmovými obsahy a jejich vlivem na příjemce.

4.4 Film

Vzhledem k tématu své práce se zaměřím pouze na jednoho zástupce masových médií, konkrétně na film. Film nemusí být pokládán pouze za médium, ale může také představovat jeden z mnoha mediálních produktů, přičemž *„mediálním produktem rozumíme to, co je uživateli nabídnuto jako jednorázově zveřejněný či opakovaně zveřejněný celek, popř. součástí tohoto celku, pokud jsou identifikovatelné“* (Jirák, Köpplová, 2003, s. 119).

Každý divák může vysledovat ve filmových scénách jisté prvky vlivu působícího na publikum. *„Ledabyly skryté ideologické a implicitně propagandistické prvky se vyskytují i v mnoha populárních zábavných filmech, dokonce i v politicky „svobodných“ společnostech“* (McQuail, 2002, s. 37). S danou teorií souvisí i důvod vypracování mé analýzy. Pokud bychom předpokládali, že se filmy nemohou podílet na utváření lidských postojů, nemělo by příliš velký smysl věnovat se rozboru filmů. – Snad jen kvůli zjištění názoru společnosti na lidi s postižením, které mohou filmy prezentovat. Ovšem jsme-li přesvědčeni, že filmy na diváka působí, získává analýza filmů nový rozměr. Podle filmových sdělení lze usuzovat, zda dané filmy ovlivňují své diváky pozitivně či negativně, jaké vzory chování vštěpují příjemcům a jestli vypovídají o životě člověka s postižením objektivně či zkresleně.

Zcela jistě je možné vysledovat působení médií nejen v oblasti filmové tvorby. *„V literatuře se kombinování výchovných sdělení se zábavou uplatňovalo již dávno, film do celé věci vnesl nový prvek díky své schopnosti oslovit velké množství lidí a bez ztráty věrohodnosti manipulovat se zdánlivou skutečností fotografických sdělení.“* (McQuail, 2002, s. 37).

Za hlavní úlohu médií se podle Jiráka a Köpplové (2003) považuje zprostředkování neboli mediace. Většinou se jedná o zprostředkování určitého sdělení, mediálního obsahu či mediálního produktu. Mezi činnosti médií patří podávání svědectví o světě podle určitých pravidel, přesvědčování o výhodnosti či správnosti určitého jednání nebo lidských postojů, umožnění prezentování stanovisek a názorů, bavení svých diváků, vzdělávání. Jako hlavní funkce byly vymezeny: 1. informování, 2. socializace, 3. kontinuita, 4. zábava, 5. získávání (Jirák, Köpplová, 2003).

Buermann (2009) uvádí, že zpočátku se pomocí médií šířily zejména důležité informace a oficiální prohlášení, ovšem postupně se mezi ně dostaly i reklamy a inzeráty.

„Poněkud jinak tomu bylo u rádia a televize, které byly od samého začátku používány nejen jako informační média, ale také jako média zábavní“ (Buermann, 2009, s. 20). Myslím si, že právě díky zábavní složce se televizní vysílání, zejména filmy, těší velké oblibě. V současné době ke sledování filmu není potřeba ani mít zajištěné televizní vysílání, stačí vlastnit jakékoliv zařízení s DVD/VHS mechanikou nebo počítač, který umožňuje i jiné vstupy. A tak jsou filmy velmi dostupné velkému počtu lidí a mohou je záměrně či neúmyslně ovlivňovat.

4.5 Kritika médií

Podstatnou vlastností médií, zvláště televizního a rozhlasového vysílání, bývá, že organizují rytmus každodenního života. Abercrombie a Longhurst (1998, s. 70, cit. Jiráček, Köpplová, 2003, s. 93) upozorňují na tuto skutečnost slovy: „*Pravidelné vysílání pořadů, které jsou zařazeny do stále stejného času, znamená, že si lidé tyto pořady začlení do svého „časového rozvrhu“.*“ Buermann (2009, s. 174) ve své publikaci ukazuje, jak „*dramaticky se zvýšila doba, kterou člověk v průběhu celého svého života tráví konzumem médií a mediální komunikací*“.

Jak poznamenává Dominick (1993, s. 467, cit. Jiráček, Köpplová, 2003, s. 98), „*časově nejnáročnější je zřejmě sledování filmu v kině. Kvůli tomuto zážitku musí jedinec odejít z domova, dopravit se do promítacího sálu, tam strávit přinejmenším hodinu a tři čtvrtě (v současné době zpravidla víc) a opět se dopravit domů*“.

Média bývají také zpochybňována kvůli své schopnosti zprostředkovat uživateli dostatečně často určité výjevy násilí, katastrof či jiných extrémních obsahů, a tak způsobit znecitlivění uživatele, který se stává vůči viděnému násilí netečný. Podle Blažka (1995) ke znecitlivění nevedou násilné situace ve filmech, nýbrž ukazované násilí a neštěstí ve zpravodajstvích. Jelikož v příbězích divák vnímá boj dobra se zlem, dokáže se vcítit do jednotlivých postav, rozumí kontextu a nemá problém distancovat se od viděné agrese. Oproti tomu ve zpravodajství publikum vidí obrazy násilí a častokrát už ani netuší, proč se stalo to a to, události a zúčastnění zůstávají v anonymitě, a tak nemohou vyvolat soucit. Obvykle přichází pouze děs či šok a fascinace, posléze ovšem otrlost a znecitlivění vůči podobným situacím.

Další důsledek používání médií představuje globalizace a zároveň s ní naopak oddálení. Současná společnost se zajímá o „nadregionální“ dění (vliv globalizace), ovšem

už ne tolik o své bezprostřední okolí – například o sousedy, rodinu, blízké (vliv oddálení). „Mnoho dnešních lidí například ví, co se právě děje na Blízkém východě. Přemýšlejí o hospodářském a politickém vývoji ve Spojených státech, za pomoci médií udržují pravidelné kontakty s lidmi v tuzemsku i zahraničí; nemají však nejmenší tušení, kdo je jejich voleným zástupcem v senátu, případně ani kdo je jejich bezprostředním sousedem“ (Buermann, 2009, s. 21).

Vlastnictví médií, především zvukových a obrazových, v rodinách zapříčinilo uvolnění rodin z lokálních vazeb, rodiny už nebyly závislé na kulturní nabídce v místě svého bydliště, jak uvádí Buermann (2009). Ovšem u toho to nezůstalo, oddálení šlo ještě dál, a tak za podpory médií v některých případech dochází až k individualizaci či sociální izolaci (zvláště díky privatizaci informací a zábavy, díky rádiu, televizi, internetu).

Ohledně problematiky filmů lze tedy konstatovat, že jejich sledování může zapříčinit určité společenské osamocení, věnuje-li se činnosti člověk sám a pravidelně. Jako nejvíce nápadnou nevýhodu filmu mohu uvést jeho poměrně velkou časovou náročnost.

4.6 Publikum

Podle Jiráka a Köpplové (2003) lze mediální publikum vymezit pojmem institucionální kolektivní uživatel či příjemce nějakého sdělení produkovaného médií, přičemž každý člověk se součástí publika stává do značné míry dobrovolně a stejně tak si vybírá, čemu bude věnovat pozornost. Termín masové publikum definuje různorodou heterogenní skupinu příjemců, do které může být zařazen úplně kdokoli. Významnými vlastnostmi jsou anonymita všech členů a neorganizovanost masového publika. Ústředním pojítkem masového publika bývá médium samotné.

Publikum tvoří podskupiny, jinak řečeno lze rozdělit na určité typy podle Burtona a Jiráka (in Jiráka, Köpplová, 2003). Jistou část diváků vymezuje konkrétní mediální produkt, jež daná skupina konzumuje, (např. film, časopis, pořad). Další členy publika spojuje konkrétní typ produktu, o který se zajímají, (např. publikum akčních filmů, časopisů o módě). Poslední typ publika představuje skupina uživatelů médií určená svými charakteristickými sociodemografickými rysy (např. věkem, pohlavím, vzděláním, životním stylem, finančním zabezpečením).

K typu publika definovaného přijímaným mediálním obsahem Meyrowitz (2006, s. 148) dodává: „Dříve každý sledoval široké spektrum pořadů, které byly vyrobeny

jednotlivým skupinám na míru, dnes se obsah pořadů začíná měnit. Mezi pořady pro muže a ženy a mezi dětskými pořady a vysíláním pro dospělé je stále méně rozdílů“.

Ze všeho nejdůležitější bývá rozdělení publika na aktivní a pasivní (Jirák, Köpplová, 2003). První přístup vidí média jako subjekty se silným vlivem na jejich pasivní uživatele. Uživatelé dle daného pohledu především reagují podle podnětů přicházejících z médií, a tak vlastně média působí na své diváky, formují jejich postoje, myšlení, chování a vybírají prezentované obsahy.

Druhý přístup považuje publikum za příjemce, kteří si mediální obsahy sami vybírají z nabídky a nakládají s nimi podle svého uvážení (Jirák, Köpplová, 2003). Daný pohled vnímá činnost diváka mnohem aktivněji, celé konání uživatele závisí na mnoha okolnostech, jednou z nich jsou například jeho interpersonální vazby. Dle Biocova zpracování (in Jirák, Köpplová, 2003) můžeme rozdělit aktivitu publika do pěti hlavních oblastí. 1. Publikum si vybírá (kterým sdělením se bude věnovat). 2. Publikum se řídí zkušeností a potřebou (tedy využívá své zkušenosti s médii, aby zvolilo sdělení k uspokojení svých potřeb). 3. Publikum jedná záměrně (zpracovává mediální produkty podle svých představ o světě). 4. Publikum je odolné vůči ovlivnění (mělo by se dokázat ubránit působení médií). 5. Publikum je kritické a interaktivní (zhodnotí obsahy sdělení podle svých dalších informací a vytvoří vlastní závěry).

Já osobně se kloním k představě aktivního diváka, i když nepopírám myšlenku, že existují lidé, kteří tvoří publikum pasivní. Soudím, že zejména česká kritická povaha nedovolí, aby se člověk stal pouze pasivním příjemcem všeho prezentovaného médií. Spíše naopak. V současnosti pravděpodobně lidé už předem předpokládají neúplnou pravdu, manipulaci nebo podvod ze strany médií z důvodu špatných zkušeností. Ovšem je možné, že dříve tomu tak nebylo. Nyní již i budoucí učitelé prvního stupně základní školy procházejí mediální výchovou, kde se připravují na výuku dětí v dané oblasti. Nevím, jací jsou diváci jiných národností, ale podle mého názoru české publikum bývá velice kritické a nedůvěřivé.

Nicméně zmíněný názor se týká zejména novin, časopisů, televizního či rozhlasového zpravodajství a informací zveřejněných na internetu, nikoli filmů. Usuzuji tedy, že filmové obsahy by mohly mít zčásti velký vliv i na českého diváka, jelikož filmový konzument ne vždy předpokládá manipulaci ze strany filmů. Ovšem věřím ve zkoumavé uvažování lidí, kteří se řídí také svými zkušenostmi a jsou částečně odolní vůči ovlivnění.

Blažek (1995, s. 84) se domnívá, že „v nových médiích se skrývá převážně nevyužívaná možnost proměny pasivního konzumenta v aktivního spoluvůdce“. Podle

Blažka bychom se měli naučit být místo pasivních diváků aktivními. Ve své publikaci (1995) dokonce vybízí, abychom podporovali nezávislost médií, rozvíjeli v nich otevřený dialog, a tak se stávali z pasivních příjemců aktivními, tedy spolutvůrci médií. Proti tomuto názoru se staví Buermann (2009), jehož myšlenkám je věnován prostor dále.

O problému spoluutváření médií Buermann (2009, s. 34) uvádí, že *„jako řešení této situace bývá opěvován počítač obecně a multimediální nabídky zvlášť. Tady se, jak se tvrdí, stává konzument tím, kdo jedná“*. Ovšem Buermann (2009) s vyslovenou teorií nesouhlasí. Upozorňuje na omezenou možnost výběru uživatele, jež je dána předem stanovenými úkony počítače či jiných médií. Konzument sám obvykle nemůže iniciovat novou nabídku či dokonce něco vytvořit.

Buermann (2009) dále poznamenává, že o interaktivitu, ve smyslu rovnoprávného podílení se všech zúčastněných na výsledné podobě např. pořadu, se v oblasti médií nejedná. Jedinou výjimku snad tvoří internetová fóra, kde není prováděna cenzura. Všechna ostatní média nám místo interakce nabízejí pouze podmíněnou možnost volby. *„Nicméně použití slova interaktivita poskytuje iluzi, že člověk může spoluurčovat a dokonce spoluutvářet, což v konečném důsledku rozměňuje pocit, že je informačním médiím pasivně odevzdán, a spotřebitele to novým způsobem spojuje s nabídkami“* (Buermann, 2009, s. 130).

Před publikem tedy stojí úkol samostatně hodnotit poskytované obsahy a informace (zvláště při používání internetových zdrojů). *„Od konzumenta informací se žádá, aby poskytované informace kriticky zkoumal, a teprve pak si utvářel vlastní názor“* (Buermann, 2009, s. 182).

4.7 Dopad médií ⁶

„Dodnes zdaleka nepanuje jednota v tom, čím vlastně média mohou ovlivňovat jednotlivce i společnost a jaké povahy toto působení je“ (Jirák, Köpplová, 2003, s. 151). Není možné rozpoznat, které efekty vyvolala média a které jsou důsledkem celospolečenského působení. Dle McQuaila (in Jirák, Köpplová 2003) se média

---

⁶ *„Dopad médií je zřetelně pojem nejobecnější a zahrnuje v sobě jak vlivy, tak účinky médií. Vliv častěji označuje dlouhodobější, trvalejší působení médií, a to působení jak nabízených obsahů, tak samé existence médií, účinek médií odkazuje častěji ke specifické reakci na určité typy nabízených obsahů. Vliv odkazuje více k myšlenkovému rámci kulturnímu, účinek spíše behaviorálnímu“* (Jirák, Köpplová, 2003, s. 152).

v budoucnu asi nikdy nestanou jediným dostatečným podnětem k vyvolání určitého efektu a je velmi složité definovat jejich částečné přispění. Přesto všechno ale je stále velice důležité zajímat se o vliv médií, protože *„pokud se rozhodneme nevnímat, jak nás formuje prostředí, jež jsme sami zformovali, vzdáváme se tím ovšem velkého dílu potencionální svobody mít vlastní životy pod kontrolou“* (Meyrowitz, 2006, s. 270).

Představy o účincích médií se v průběhu novodobé historie vyvíjely různým směrem, obvykle se přikláněly k jedné a pak zase k druhé straně možného pohledu na působení médií. K cíli mé práce úplně postačí zde pouze hrubě nastínit daný vývoj. McQuail (in Jiráček, Köpplová, 2003) navrhuje rozdělení na čtyři fáze výzkumu mediálních účinků. První fázi tvoří názor o neomezené moci médií (zhruba 1900 – 1940). V druhé fázi vývoje vědci uvažují o neúčinnosti médií (zhruba 1940 – 1965). Ve třetí fázi se vrací víra v silné účinky médií (zhruba 1965 – 1980). A v současnosti stále trvá čtvrtá fáze, která má transakční představy o účincích⁷ (zhruba od 1990)“.

4.7.1 Působení, vlivy médií

V oblasti dopadu médií můžeme rozlišovat dva typy pohledu dle Jiráčka a Köpplové (2003). První pohled vnímá média jako nástroj s poměrně silným vlivem na publikum, ať už jde o záměrný či nezamýšlený vliv. Podle toho, co média vysílají, jak a kdy to vysílají, zcela jistě ovlivňují příjemce, tedy publikum, konkrétně například jednání či postoje příjemců. Ovšem druhý pohled uvažuje o publiku jako o aktivním příjemci, který si vybírá z nabízených mediálních produktů podle svých vlastních představ. Obě teorie odpovídají podkapitole „4.6 Publikum“, kde je rozděleno na aktivní a pasivní publikum.

„Je zcela zřejmé, že média jsou všude závislá na zbytku společnosti, reagují na různé významné podněty a jsou podřízena zdrojům skutečné ekonomické a politické moci“ (McQuail, 2002, s. 412). Média se vyznačují jistou finanční závislostí na přízni publika, a tudíž také publikum ovlivňuje média (např. televizní vysílání se řídí zájmy a představami svých diváků). Zájem příjemců tedy výrazně působí na média a následovně daná média ovlivňují zmíněné publikum (tedy publikum ovlivňuje samo sebe prostřednictvím médií), jedná se o vztah vzájemného ovlivňování. Média jsou schopna posilovat či zpochybňovat lidské myšlení, prožívání a chování. Všeobecně platí, že vztah mezi médiem a publikem se považuje za nevyrovnaný (Jiráček, Köpplová, 2003).

---

⁷ Nebo také fáze mocných, ale zmírňovaných účinků, resp. fáze omezovaného či „dohodnutého“ vlivu (in Jiráček, Köpplová, 2003).

Například televizi, jakožto konkrétního zástupce médií, můžeme charakterizovat podle Grosse (1977, s. 180, cit. McQuail, 2002, s. 397) jako „*kulturní nástroj zavedeného industriálního řádu, sloužící primárně k upevnění, stabilizaci a posílení, nikoli ke změně, ohrožení nebo oslabení konvenčních přesvědčení a chování*“.

Vztáhnou-li dané přístupy do konkrétního případu filmů o lidech s postižením, dá se říci, že média se skrz určité filmy mohou snažit ovlivnit diváky například k pozitivnímu smýšlení o lidech s postižením, cílem tedy může být osvěta společnosti. Oproti tomu společnost působí na média, a tak některé filmy pouze odrážejí představy a postoje publika.

4.7.2 Účinky médií

Zcela jistě lze popsat typy účinků médií. Ráda bych zde uvedla alespoň některé, jež souvisí s tématem mé práce, zaměřím se především na účinky, které mohou být vyvolané například i filmy.

Jirák a Köpplová (2003) účinky médií dělí na mnoho skupin, například bezprostřední – krátkodobé či trvalé účinky; přímé či nepřímé (účinek se projeví nepřímo po delší době a působením dalších podnětů); plánované či neplánované; slabé či silné; na úrovni jednotlivce či celé společnosti; dále dle povahy – kognitivní, postojové, citové, fyziologické, konstruktivní, destruktivní atd.

Scény nabízené médii mohou vést k napodobování. Ukazují-li média vzory chování v různých situacích a podporují-li tak socializaci jednotlivce do společnosti, považuje se jejich působení za velmi trvalé (Jirák, Köpplová, 2003).

Z daného pohledu vyplývá, že by mnou zkoumané filmy mohly mít značný vliv na přístup společnosti k lidem s postižením, protože se v nich často vyskytují příklady toho, jak někdo reaguje v komunikaci a jednání s člověkem se zdravotním postižením. V některých filmech si lze povšimnout záměrného působení na diváka s cílem zvýšit solidaritu v jednání. Ovšem „*změny v postojích jsou složitý proces podmíněný celou řadou vzájemně se ovlivňujících faktorů a vyložit tento proces (a určit, nakolik a jak se na něm podílejí média) není jednoduché*“ (Jirák, Köpplová, 2003, s. 176). V otázce, zda se divák nechá či nenechá ovlivnit, se významná úloha příkládá tomu, co si divák o přijímaném mediálním sdělení myslí.

Pravděpodobně vliv předkládaných postojů a příkladů chování ve filmech je velice vysoký, poněvadž divák při filmu většinou relaxuje, nečeká žádnou manipulaci, je pasivní

a stává se bezbranným. Při tom však dochází k nezáměrným kognitivním procesům neboli k bezděčnému učení. Jak poznamenává Potter (1998, s. 262, cit. Jirák, Köpplová, 2003, s. 177), „*když je z vás pasivní divák, vaše obrana není ve střehu. Nejste si vědomi, že se něco učíte, a tak informace aktivně nevyhodnocujete a nezpracováváte*“⁸. Podle Buermanna (2009) ke zvýšení pasivity příjemce také velmi přispívá rychlé střídání obrazů, jelikož způsobuje zklidnění očních pohybů. Čím rychlejší a proměnlivější jsou sledy obrazů, tím pasivnějším se stává divák. I kdyby se snažil, jen těžko by při dnešních filmech vše stačil stíhat – přemýšlet i sledovat film.

Zcela jistě média mají moc ovlivnit již existující postoje, podpořit či zpochybnit, ovšem ukazuje se také, že média mohou i utvářet a měnit lidské postoje, především při dlouhodobém působení⁹. Jeden z dopadů filmového vlivu na diváka se nazývá potvrzující účinek (Jirák, Köpplová, 2003). Spočívá v tom, že publikum přijímá za pravdu to, o čem se pouze domnívalo, že asi bude pravdivé, pokud tomu obsahy vysílané médii také nasvědčují. Je-li tedy divák nakloněn myšlence o méněcennosti lidí s postižením¹⁰ a sleduje film, který daný názor podtrhuje, pravděpodobně v důsledku působícího vlivu přijme skutečnost, o níž před tím jen uvažoval, za pravdivou – přijme falešnou představu o realitě.

„Zvláště tam, kde publikum nemá vlastní zkušenost s nějakou skupinou, je velmi pravděpodobné, že bude považovat za „skutečnost“ to, co o této skupině nabízejí média. Tak dochází za podpory médií ke stereotypizaci rozličných skupin a vzniku stereotypů. (...) Média nabízejí především většinové stereotypy, tj. stereotypy rozhodujících vrstev a převažujících hodnot ve společnosti“ (Jirák, Köpplová, 2003, s. 144).

Mezi další účinky médií patří samotné zařazení, nebo nezařazení tématu mezi prezentované obsahy. Přínosem se může stát už jen to, že například televize vysílá filmy, kde vystupují lidé s postižením, a tak v podstatě publikum nabádá k zamyšlení se nad danou problematikou. Meyrowitz (2006, s. 269) zastává obecně názor, „*že jakmile se objeví nějaké médium a začne se používat, ovlivňuje nás tím, že formuje typ interakcí, které se jeho prostřednictvím uskutečňují. Role, pro něž není postavená scéna, nemůžeme hrát*“.

---

⁸ Buermann (2009) uvádí, že v současnosti lidé častokrát při novém zážitku mají pocit, že už se s daným jevem setkali, protože jim pravděpodobně daný zážitek byl zprostředkován dříve médii. A tak je většinou zastírán či zkreslen pravý zvědavý pohled na skutečnost.

⁹ Podle výzkumu vlivu na postoje ke stravovacím návykům popsaného Atkinem a výzkumu na postoje k pojetí krásy popsaného Tanem (in Jirák, Köpplová, 2003, s. 178).

¹⁰ Představa o méněcennosti lidí s postižením patří mezi běžné předsudky intaktní veřejnosti, (srov. Vágnerová, 2004, s. 190): „...postižený je akceptován jako pasivní objekt, pro něhož je třeba něco dělat, ale není považován za rovnocenného partnera...“.

4.7.3 Shrnutí

Lze tedy říci, že filmy působí na své diváky, ale není možné definovat sílu tohoto vlivu, jelikož k němu přispívají i další faktory. Pokud člověk, který má jen negativní zkušenost s člověkem s postižením, uvidí film podtrhující špatné vlastnosti lidí se zdravotním postižením, utvrdí se ve svém názoru. Ovšem nakolik k tomu přispěl film a nakolik ona nedobrá zkušenost nedokážeme zjistit. Vše také velmi závisí na sugestibilitě konkrétního diváka.

Vzhledem k tomu, že uživatel médií obvykle nečeká manipulaci skrz film a zpravidla u sledování filmu relaxuje, bývá vliv filmu značný, pravděpodobně větší než vliv ostatních druhů masových médií. Při dlouhodobějším působení lze pravděpodobně prostřednictvím filmů docílit změny postojů veřejnosti k lidem s postižením, a tak má velký smysl zabývat se filmy věnujícími se tématice zdravotního postižení a přístupem společnosti k lidem s postižením prezentovaným danými filmy.

5 Metodologie

Cílem předkládané bakalářské práce je analýza vybraných filmů, v nichž hlavní postavu či jednu z hlavních postav představuje člověk s postižením. Ve vybraných filmech se zaměřuji především na analýzu přístupu společnosti k lidem s postižením. Nejprve jsem se tedy snažila získat potřebná data neboli kvalitativní materiál, konkrétně filmy, jež splňují mnou stanovená kritéria¹¹, abych mohla posoudit přístup společnosti k lidem s postižením v jednotlivých filmech. Dále jsem vstupní data prohledala a našla v nich určité pravidelnosti, společné znaky a tendence.

5.1 Kritéria výběru filmů

Předem jsem si musela stanovit požadavky pro výběr vhodných filmů. Dopředu jsem se rozhodla pro několik kritérií, jež jsem zohlednila při vyhledávání filmů. Do analýzy nezařazuji televizní dokumenty, pořady a seriály. Z oblasti zkoumaných dat jsem vyloučila filmy výhradně pro dětského diváka. Mnou zvolená skupina filmů se zabývá tématy určenými především dospělým či mládeži. Hlavní postavou filmu či jednou z hlavních postav musí být člověk se zdravotním postižením. Pojem „zdravotní postižení“ podle školského zákona¹² (§ 16, odst. 1 – 4) v sobě zahrnuje „*mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování*“. Také jsem nevybírala filmy, kde se jedná o náhlá onemocnění či zdravotní postižení po úraze nebo po nehodě z důvodu častého užití dané tematiky v kinematografii. Posledním kritériem byla dostupnost filmů v ČR a povědomí o nich.

---

¹¹ Stanovená kritéria – více viz níže.

¹² Zákon č. 49/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

5.2 Získávání dat

Získat potřebné informace o vhodných filmech bylo poměrně lehké. O hodně filmech jsem se dozvěděla díky návrhům svých přátel, známých, své rodiny, vyučujících na univerzitě a také díky návrhům svým vlastním. Ovšem posléze jsem zjistila, že mnoho doporučených filmů nesplňuje vytyčené požadavky¹³, a tak jsem byla nucena nevhodné filmy vyloučit a hledat další. Sehnala jsem tedy mnoho informací o potřebných filmech, ovšem reálné získání konkrétních filmů bylo mnohem těžší. Ke zdárnému shromáždění vstupních dat přispělo, že mi při vyhledávání filmů pomohli někteří moji známí.

Získala jsem třicet filmů. Původně jsem plánovala zpracovat všechny shromážděné filmy a zahrnout do analýzy i některé výjimky, ovšem nebylo to v mých silách. Postupně jsem měnila své prvotní nereálné představy o plánované analýze.

5.3 Záznamový arch

Za účelem analýzy filmů jsem vytvořila záznamový arch¹⁴ v podobě dotazníku, kam jsem vždy zapisovala své subjektivní postřehy po zhlédnutí filmu. Záznamový arch obsahuje informace z následujících oblastí:

- Údaje o filmu (název; rok; žánr; země; typ postižení; role člověka nebo lidí s postižením (popř. nastínění děje); typ filmu /např. motiv svědectví, motiv vyrovnání se se zdravotním stavem, motiv integrace, nevyhraněný typ filmu/; typ postižení postavy nebo postav s postižením ve filmu /mentální, tělesné, zrakové, sluchové atd./).
- Postoje, přístupy (přístup lidí nejbližších postavě s postižením k ní samotné /např. odsouzení, vyrovnávání se s realitou, obdiv, nedůvěra, strach, předsudky, podpora/ a postoj postavy s postižením samotné ke svému postižení /např. snaha o ignoraci a zapomenutí, neuvědomování si vlastního postižení, vyrovnávání se s realitou, pozitivní postoj/).

---

¹³ Stávalo se, že mi byl doporučen televizní dokument, film s tematikou vyrovnávání se se zdravotním postižením po úraze či nehodě, film, kde vystupovala hlavní postava s psychickým onemocněním, film určený pro dětského diváka atd.

¹⁴ Vzorový záznamový arch i vyplněné archy k jednotlivým filmům jsou v přílohách.

- City vyjadřované postavou s postižením ke svému nejbližšímu a vzdálenějšímu okolí (např. vděčnost, zlost, láska, nenávisť, přejícnost, závist, otevřenost, strach).
- Snaha okolí o integraci postavy s postižením.
- Závěr filmu (vyrovnání se se situací, otevřený konec, špatný konec /např. sebevražda, nevyrovnání se se situací/, šťastný konec – „happy end“, nezdařená integrace do společnosti, úspěšná integrace atd.).
- Přístup zpracování (postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, jako něco absolutně výjimečného a zvláštního, postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením, z pohledu okolí, postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“).
- Divácký dojem (např. člověk s postižením je běžná „součást“ života, „superman“, zátěž, něco výjimečného, nebezpečný, postižení člověka je překážka, výzva).
- Výjimečné myšlenky a situace, zajímavosti.
- Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje.

Za pomoci vyplněných záznamových archů se pokusím filmy rozřadit do různorodých skupin podle společných znaků.

5.4 Východiska analýzy

5.4.1 Východiska metodologie

Mezi cíle vědeckého zkoumání podle Ferjenčíka (2010) patří deskripce¹⁵ a klasifikace¹⁶, dané činnosti provádíme nejdříve. Je nutné udělat kategorizaci (utřídění, „škatulkování“). Tvoříme tedy skupiny charakteristické podobnými či stejnými vlastnostmi. A na základě toho se snažíme porozumět zkoumaným jevům, případně i navrhnout určité zákonitosti. Další úkol vědeckého poznávání totiž představuje

---

¹⁵ Popis.

¹⁶ Utřídění.

predikce¹⁷. Posledním základním cílem je explanace¹⁸, tedy hledání vysvětlení, hledání odpovědi na otázku „Proč?“.

Výzkum je tedy nutné naplánovat a provádět velice systematicky a pečlivě, jak uvádí Hendl (2005). Úlohou zkoumání bývá získání nových vědomostí v oblasti, z níž si klademe výzkumné otázky. Veškerý výzkum podle Ferjenčíka (2010) vychází z informací získaných zkušenostmi, kontaktem či manipulací s předmětem zkoumání. Dané informace se nazývají data¹⁹.

Já ve svém výzkumu použiji metodu indukce, tedy podle Ferjenčíka (2010) budu postupovat od jednotlivých dat k jejich zevšeobecnování, od konkrétního k abstraktnímu. Pokusím se „jít za data“, formulovat platná pravidla, principy a zákonitosti. *„Indukce se v empirickém výzkumu používá k převedení pravidelností v datovém materiálu do obecného pravidla“* (Hendl, 2005, s. 36). Ferjenčík (2010) upozorňuje, že ani velké množství nových zjištění, informací, které se shodují s induktivně vyvozenou teorií, nemohou zcela vyloučit chybnost teorie. Teorii vyvozenou indukcí nemůžeme tedy stoprocentně potvrdit.

Podle Hendla (2005) při analyzování dat rozdělujeme celek na části a zkoumáme, jak fungují a jaké jsou mezi nimi vztahy. *„Mnohokrát už na základě předběžné zkušenosti a intuice začínáme uvažovat o možných vztazích mezi jevy“* (Ferjenčík, 2010, s. 23).

5.4.2 Analýza dokumentů

Jako metodu svého zkoumání jsem vybrala jeden ze základních přístupů kvalitativního výzkumu, konkrétně analýzu dokumentů. *„Dokumenty – všechno napsané nebo prostě zaznamenané – mohou být podrobeny analýze z různých hledisek. V dokumentech se projevují osobní nebo skupinové vědomé nebo nevědomé postoje, hodnoty a ideje.“* (Hendl, 2005, s. 132). A právě postoje, konkrétně přístup společnosti k lidem s postižením, jsem se rozhodla zkoumat ve své analýze filmů zabývajících se problematikou zdravotního postižení.

Na začátku každého zkoumání si podle Ferjenčíka (2010) musíme vymezit, jaký problém nás zajímá, co chceme zjišťovat. V každém případě vycházíme ze vstupních dat, východiskem je tedy úvaha o datech. Proto je nutné definovat, jakého typu jsou data, která

---

¹⁷ Předpověď, předvídání, odhad budoucích hodnot/skutečného průběhu.

¹⁸ Metoda hledající vysvětlení nějakého jevu nebo procesu.

¹⁹ Z latinského datum = údaj, danost.

chceme zkoumat. V analýze dokumentů představují data dokumenty. Hendl (2005) zastává názor, že za dokumenty můžeme považovat veškeré stopy lidské existence a že dokumenty mohou tvořit jediný datový podklad studie. *Za dokumenty se považují taková data, která vznikla v minulosti, byla pořízena někým jiným než výzkumníkem a pro jiný účel, než jaký má aktuální výzkum. (...) Rozlišujeme osobní dokumenty, úřední dokumenty, archivované údaje, výstupy masových médií²⁰ a virtuální data*“ (Hendl, 2005, s. 204).

Při analýze dokumentů navrhuje Hendl (2005) nejprve vytvořit kategorizační systém a následně hledat v datech výskyty spadající do dané kategorie. *„Postupy vycházejí ze segmentování, kódování a kategorizace, přičemž usilují o zachycení pravidelností v datech“* (Hendl, 2005, s. 260). *„V průběhu vyhodnocení dokumentů lze použít i některé z kvantitativních metod obsahové analýzy, kdy se zaměřujeme na statistickou analýzu získaných četností výskytů jednotlivých obsahových prvků“* (Hendl, 2005, s. 133).

Já se ve svém zkoumání zabývám analýzou vybraných filmů, v nichž hlavní postavu či jednu z hlavních postav představuje člověk s postižením, ve vybraných filmech se zaměřuji především na analýzu přístupu společnosti k lidem s postižením. Jako dokumenty používám tedy výstupy masových médií, konkrétně filmy. Ve své analýze dokumentů zohledním také přístupy plynoucí z metod orientačního výzkumu a korelační studie. Během třídění dat je v mém zkoumání nutné filmy popsat, za jeden ze svých hlavních cílů považuji deskripci. Dále se pokusím nalézt možné korelace mezi jednotlivými vlastnostmi dokumentů. Objevím-li během organizování dat nějaké časté vzájemné souvislosti, pokusím se vytvořit možné predikce.

Ve svém popisování dat a hledání vzájemných souvislostí jsem si zatím vytyčila následující otázky²¹:

- Jak se odlišují a zda se vůbec odlišují české nebo československé od amerických filmů (v oblasti přístupu společnosti k lidem s postižením)?
- Jak se odlišují a zda se vůbec odlišují jiné zahraniční filmy od amerických filmů (v oblasti přístupu společnosti k lidem s postižením)?
- Existují společné znaky mezi filmy natočenými v podobném časovém období – například mezi filmy natočenými do r. 1979, filmy natočenými v období let 1980 – 1999 a filmy natočenými od r. 2000?

---

²⁰ „Výstupy masových médií tvoří noviny, časopisy, televizní a rozhlasové programy“ (Hendl, 2005, s. 204).

²¹ Podle citace „Mnohokrát už na základě předběžné zkušenosti a intuice začínáme uvažovat o možných vztazích mezi jevy.“ (Ferjenčík, 2010, s. 23) jsem ze svých nápadů a zkušeností sestavila možné výzkumné otázky.

- Existují korelace mezi typem zdravotního postižení u hlavní postavy filmu a přístupem společnosti k lidem s postižením ve filmu?

5.4.3 Výběr vzorku

Pro účely deskripce a predikce navrhuje Ferjenčík (2010) výzkumné plány, které jsou založené na systematickém pozorování, měření, popisu, tzv. vzorkové přehledy (mezi ně patří i orientační výzkum a korelační studie). Dané plány jsou vhodné pro popis, orientaci a klasifikaci zkoumaných skutečností. Jakákoliv deskriptivní analýza vychází nejprve z definování objektu zkoumání, v mém případě tedy objekt zkoumání představují filmy, v nichž vystupuje člověk s postižením jako hlavní postava či jedna z hlavních postav. Tento zvolený objekt zkoumání je vymezen ještě stanovenými kritérii zmiňovanými výše²².

„Populace²³, která je „terčem“ našeho výzkumu, však bývá zpravidla příliš početná, než abychom ji dokázali v celé šíři obsáhnout. Proto se musí badatel téměř vždy spokojit jen se zkoumáním vzorku této populace²⁴. Na základě zkoumání vybraného vzorku potom induktivně zevšeobecňuje své závěry na celou populaci, z níž vzorek pochází“ (Ferjenčík, 2010, s. 113). Cíl vzorkového přehledu může mít různé podoby. Uvedu zde pouze jednu, o které jsem přesvědčená, že je také jedním z mých cílů, konkrétně „popis některých charakteristik typických pro vybraný vzorek“²⁵.

Vzhledem k velké početnosti filmů vhodných do mé analýzy, jsem musela také vybrat jen určitý vzorek, na němž uskutečňuji své zkoumání.

5.5 Seznam filmů

V této kapitole jsou uvedeny údaje o vstupních datech, se kterými pracuji. U každého filmu zmiňuji název, rok světové premiéry, žánr, státy, které se podílely na zpracování, o jaké zdravotní postižení se u filmové postavy jedná, a stručně charakterizují roli člověka či lidí s postižením, příp. také lehce nastíním děj.

---

²² Viz podkapitola „5.1 Kritéria výběru filmů“.

²³ Ferjenčík uvádí „populaci“ jako příklad objektu zkoumání, v mé analýze se jedná o filmy, v nichž vystupuje člověk s postižením jako hlavní postava či jedna z hlavních postav, tedy ne o populaci.

²⁴ V mém případě vzorku těchto filmů.

²⁵ Další podoby cíle deskriptivního zkoumání viz Ferjenčík (2010, s. 113).

- **Bílá vrána** (Black Balloon), 2008, drama, Austrálie/Velká Británie, PAS.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Člověk s poruchou autistického spektra – Charlie představuje staršího bratra hlavní postavy filmu. Charlie svému bratrovi přináší především komplikace, ostudu a strach, alespoň z pohledu jeho mladšího bratra.
- **Bohem zapomenuté děti** (Children of a Lesser God), 1986, drama, USA, SP.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Nejdůležitější postavou se zdravotním postižením ve filmu je neslyšící mladá žena Sára. Představuje chytrou kdysi vnitřně zraněnou dívku, věčně rozzlobenou a uzavřenou. Ústředním tématem je propojení světa neslyšících a slyšících, dále ochota a odvaha ho vůbec propojit.
- **Co žere Gilberta Grapea** (What's Eating Gilbert Grape), 1993, komedie/drama/romantický, USA, MP.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Člověka s postižením v daném filmu představuje osmnáctiletý chlapec Arnie s mentálním postižením. Má mnoho sourozenců, kteří se o něj starají. Člověk s postižením, Arnie, ve filmu vystupuje především jako objekt něčí péče či ochrany a ne vždy se počítá s jeho smysluplným zapojením do společných aktivit.
- **Divotvůrkyně** (Miracle Worker), 1962, drama/životopisný, USA, SP a ZP (hluchoslepota).
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Holčička s hluchoslepotou představuje dítě, které všichni litují a odpustí mu všechna přestoupení. Rodina ji považuje za nezvladatelnou a pravděpodobně mentálně zaostalou, přitom je dívka především rozmazlená (vynucuje si vše záchvaty vzteku).
- **Fany**, 1995, drama, Česko, MP.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Padesátiletá žena, Fany s mentálním postižením, se stěhuje od své tetičky ke své sestře, která je primárkou nemocnice. Její sestra se učí s Fany žít, v podstatě se o ni starat jako o dítě. Sestra primárka řeší především otázku „odložení“ Fany do ústavu či „obětování“ svého života pro ni.

- **Forrest Gump** (Forrest Gump), 1994, drama/komedie/romantický, USA, MP.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Forrest Gump, postava s mentálním postižením ve filmu představuje hlavního hrdinu celého příběhu, vystupuje v roli syna, přítele, sportovce, studenta, vojáka, národního hrdiny, zachránce, lodního kapitána, milionáře, majitele firmy, spolupracovníka, otce, vdovce, ale i hlupáka, kterého někteří lidé neberou vážně, tu a tam se stává objektem šikany či posměchu.
- **Jmenuji se Sam** (I Am Sam), 2001, drama, USA, MP a autistické rysy.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Člověk s postižením ztvárňuje především roli otce s mentálním postižením pečujícího o svou dceru a bojujícího o ponechání dítěte ve své péči.
- **Kluci ze sousedství** (The Boys Next Doors), 1996, komedie/drama, USA, MP a psychické onemocnění.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Čtyři dospělí muži s mentálním či psychickým postižením spolu žijí ve společné domácnosti, kam dochází sociální pracovník, který je má na starosti, má je rád a pomáhá jim, ovšem z mnoha důvodů hodlá své zaměstnání opustit.
- **Molly – Ztracený svět** (Molly), 1999, komedie/drama/romantický, USA, MP a PAS.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): O mladou ženu Molly s mentálním postižením a s poruchou autistického spektra se nyní učí pečovat její bratr, který ji v podstatě nezná. Molly se svým bratrem znovu budují svůj sourozenecký vztah.
- **Návrat idiota**, 1999 romantický/komedie/drama, Česko/Německo, MP.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): František, mladý muž s lehkým mentálním postižením, se vrací z léčení ke svým vzdáleným příbuzným. Mnoho rozhovorů, vztahů a situací jen pozoruje, rozumí lidem a snaží se jim pomoci.

- **Paradox Lake**, 2002, drama/horor, Polsko/USA/Německo, PAS.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Jessica, dívka s autismem, je účastnicí letního tábora, kde se odehrává celý děj filmu, a snaží se navázat s někým kontakt skrz svůj vlastní komunikační systém (figurky zvířátek) a asi něco sdělit.
- **Rain Man** (Rain Man), 1988, drama, USA, PAS.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Člověk s poruchou autistického spektra představuje staršího bratra mladého podnikatele, který teprve nyní zjišťuje, že vůbec nějakého bratra má. Mladší bratr v postavě s postižením vidí nejprve jen prostředníka na cestě k penězům, ovšem po společně stráveném týdnu mezi nimi vzniká hluboké přátelství.
- **Simon Birch** (Simon Birch), 1998, komedie/drama, USA, TP.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Dvanáctiletý chlapec s tělesným postižením představuje poměrně intelektově vyzrálého a vyrovnaného člověka, který je přesvědčen, že Bůh s ním má velký plán (jako i s ostatními lidmi) a celé jeho postižení má podstatný důvod, a tak jej hledá. Vystupuje jako kluk s velice odvážnými názory, s nimiž častokrát nesouhlasí ani pan farář, ale divák vnímá, že chlapec má pravdu.
- **Sloní muž** (Elephant Man), 1980, drama/životopisný, Velká Británie/USA, TP.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Člověk s tělesným postižením ve filmu představuje netvora, zrůdu, chudáka, jemného mladého muže a člověka s nešťastným osudem.
- **Srdce je osamělý lovec** (Heart Is a Lonely Hunter), 1968, drama, USA, SP.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Hlavní postavou je neslyšící John Singer, mladý muž, který se stěhuje do nového města poblíž léčebny, kde pobývá jeho přítel. Pan Singer poznává nové lidi a všem nenápadným tichým způsobem pomáhá a naslouchá jim. Film ukazuje předsudky vůči Afroameričanům, neslyšícím, lidem s mentálním postižením, alkoholikům a chudým.
- **Syn luny** (Figlio della luna), 2007, drama/životopisný, Itálie, TP.
Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Hlavní postavou filmu je muž s tělesným postižením. Divák sleduje jeho život od narození až do dospělosti.

Nejdůležitější role dané postavy je role syna. Celá rodina včele s energetickou matkou bojují o vzdělání a práci pro jejich člena rodiny s tělesným postižením.

- **Uvnitř tančím** (Inside I'm Dancing), 2004, drama/komedie, Velká Británie/Irsko/Francie, TP.

Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Hlavními postavami jsou dva mladíci s tělesným postižením, kteří touží po volnosti, po životě mimo ústavní zařízení, po svobodném vyjádření a porozumění. V průběhu filmu se učí žít samostatně, „v reálném světě“, ve vydařených i nevydařených vztazích.

- **Václav**, 2007, komedie/drama, Česko, MP.

Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Člověka s postižením představuje čtyřicetiletý muž s mentálním postižením, který rád provádí mnoho lumpáren. Většina sousedů Václava nemá ráda. Maminka o něj pečuje s láskou, ale jeho bratr na něj žárlí a pravděpodobně ho nenávidí.

- **Vesničko má středisková**, 1985, komedie, Československo, MP.

Role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Člověka s postižením představuje ve filmu dospělý muž s mentálním postižením jménem Otík, který žije v malé vesnici a pracuje na stavbě. Vše poměrně dobře zvládá, ostatní vesničané ho znají a jsou na něj zvyklí. Ovšem častokrát omylem zapříčiní nějakou nehodu.

6 Výsledky analýzy

6.1 Rozčlenění filmů

Na úvod výsledků analýzy bych chtěla napsat, jaké náměty filmů se objevovaly. Rozřadila jsem tedy všechny filmy do pěti tematických skupin. Nejpočetnější kategorii tvořily filmy zabývající se „soužitím s člověkem s postižením“ (např. péčí o něj, ovlivněním pečujících osob, problematickými situacemi). Danému tématu se věnovala necelá polovina ze všech zkoumaných filmů. Druhou, o polovinu menší, skupinu (tzn.: přibližně čtvrtinu ze všech vybraných filmů) představovaly filmy soustředující se především na „přínos člověka s postižením“ (např. pro své okolí). Do třetí kategorie patřily filmy popisující „boj za práva lidí s postižením“ (např. snahu o neomezené zapojení lidí se zdravotním postižením do všech životních situací a rolí), danou skupinu zastupovala zhruba sedmina zkoumaného vzorku filmů. Poslední dvě početně malé kategorie zahrnují filmy vykreslující „snahu o propojení světa intaktní společnosti a světa lidí s postižením“ a „snahu o přijetí člověka s postižením mezi intaktní společnost“. Obě skupiny obsahují přibližně desetinu zkoumaných filmů.

1. Soužití s člověkem s postižením

- Bílá vrána
- Co žere Gilberta Grapea
- Divotvůrkyně
- Fany
- Kluci ze sousedství
- Rain Man
- Václav
- Vesničko má středisková

2. Přínos člověka s postižením

- Forrest Gump
- Návrat idiota
- Simon Birch
- Srdce je osamělý lovec

3. Boj za práva lidí s postižením

- Jmenuji se Sam
- Syn luny
- Uvnitř tančím

4. Snaha o propojení světa intaktní společnosti a světa lidí s postižením

- Bohem zapomenuté děti
- Paradox Lake

5. Snaha o přijetí člověka s postižením mezi intaktní společnost

- Molly – Ztracený svět
- Sloní muž

6.2 Vyhodnocení záznamových archů ²⁶

6.2.1 Informativní údaje o filmech

Nejprve se zmíním o početním zastoupení filmů podle roku jejich premiéry. Přibližně jednu třetinu vybraného vzorku představovaly filmy natočené mezi léty 2000 a 2009 (tj.: 6 filmů). Nepatrně větší zastoupení měly filmy z doby od roku 1990 do roku 1999 (tj.: 7 filmů). Zhruba pětina zkoumaných filmů pocházela z období 1980 – 1989 (tj.: 4 filmy). Zbylá část vstupních dat obsahovala okolo desetiny z celkového počtu a rok premiéry filmů patřících do této skupiny byl mezi roky 1960 a 1969 (tj.: 2 filmy). Lze tedy říci, že většina zkoumaných filmů vznikla po roce 1980 (tj.: 17 filmů), přičemž necelé tři čtvrtiny ze všech prostudovaných filmů byly natočeny až po roce 1990 (tj.: 13 filmů).

Mám za to, že hlavními důvody, proč velké množství tvoří spíše novější filmy, jsou rozvoj kinematografie – ve smyslu větší produkce filmů, lepší dostupnost novějších filmů, povědomí lidí především o současných filmech a pravděpodobně i nárůst zájmu médií o problematiku zdravotního postižení, zvláště o ne tak moc známá postižení.

Podle zemí, které se podílely na vzniku zkoumaných filmů, je možno zaznamenat čtyři skupiny filmů. Asi polovina filmů byla vytvořena Spojenými státy americkými (tj.: 10 filmů). Přibližně u čtvrtiny filmů na jejich výrobě spolupracovalo více zemí (tj.:

---

²⁶ Přesné výsledky v číslech i v procentech viz přílohy.

5 filmů). Necelá šestina filmů pochází z České či Československé republiky (tj.: 3 filmy). A nepatrné množství bylo natočeno Itálií (tj.: 1 film).

6.2.2 Obsahové údaje o filmech

Ve zhlédnutých filmech jsem vysledovala šest hlavních témat: Péče o člověka s postižením (v 6 filmech), Přátelskost člověka s postižením (v 5 filmech), Problematika dopadu zdravotního postižení jednoho z dětí na zdravé sourozence (ve 4 filmech), Způsobení mnoha nepříjemností člověkem s postižením (ve 3 filmech), Boj za práva člověka s postižením (ve 3 filmech) a Otázka ústavní a domácí péče (ve 2 filmech). Jak vyplývá z daného pořadí a z již dříve zmíněného rozčlenění filmů, nejvíce filmů se soustředí na problematiku společného života s člověkem s postižením, především na pečování o něj.

Připadá mi trochu sobecké, že většina filmů se zabývá tím, co trápí společnost lidí bez zdravotního postižení, – tedy péčí o lidi s postižením, nikoli tím, co trápí lidi s postižením samotné (předpokládám, že starání se o ně samé to nebude). Ovšem pravděpodobně to může být zapříčiněno početním zastoupením lidí s postižením a intaktní společnosti v populaci. Za další eventuální vysvětlení daných výsledků lze považovat myšlenku, že se tvůrci filmu snaží poukázat na nelehkou situaci rodin člověka s postižením, a tím zvýšit porozumění okolí.

Dále se ve více než polovině zkoumaných filmů objevoval motiv integrace člověka s postižením (v 11 filmech) a motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (ve 12 filmech), ať už se s daným stavem vyrovnával člověk s postižením sám či jeho okolí. Daný výskyt asi svědčí o tom, co společnost nejvíce tíží v souvislosti se zdravotním postižením. Začlenění lidí s postižením totiž neprobíhá vždy snadně, taktéž ne každý člověk dokáže přijmout zdravotní postižení. Způsob vyprávění, který připomínal svědectví, se vyskytoval ve více než třetině filmů (v 8 filmech). Podobné množství filmů vykreslovalo eventuální úskalí soužití s člověkem s postižením, či péče o něj (tj.: 8 filmů). A opět přibližně ve třetině všech filmů se nacházela snaha o osvětu společnosti (v 6 filmech), především o odstranění předsudků vůči lidem s postižením.

Nejvíce prezentovaným typem zdravotního postižení bylo mentální postižení, a to téměř u poloviny filmů (tj.: 9 filmů). Asi tak v pětině filmů vystupovala jako jedna z hlavních rolí postava s tělesným postižením či s poruchou autistického spektra (ve 4 filmech). Malá část filmů líčila problematiku osob se sluchovým postižením (tj.: 3 filmy)

a nepatrný počet filmů se věnoval zrakovému a kombinovanému postižení (tj.: 1 film). Lze tedy usuzovat, že pravděpodobně intaktní společnost má značné množství podnětných zkušeností právě s lidmi s mentálním postižením, a tak v kinematografii vzniklo mnoho námětů pro natáčení. Nejspíše chování či uvažování lidí s mentálním postižením působí velmi nápadným, zčásti asi i nepochopitelným, dojmem, a proto se často stává předmětem filmového scénáře.

6.2.3 Postoje, přístupy

V následujících odstavcích se budu zabývat zejména názory a stanovisky jak postavy s postižením samotné, tak jejího okolí. Velmi mě potěšilo, že téměř ve všech prostudovaných filmech se objevovala podpora lidí s postižením, kterou jim poskytovalo jejich nejbližší okolí, (v 18 filmech). Ovšem také ve více než polovině figurovaly předsudky vůči lidem s postižením (v 11 filmech) a v necelé polovině dokonce i odsouzení postavy s postižením (v 9 filmech). V podobném množství filmů se osoby blízké člověku s postižením vyrovnávaly s realitou (v 8 filmech). Obdiv či rovnocenný přístup k postavě s postižením se vyskytoval přibližně u čtvrtiny filmů (tj.: 5 filmů). Zhruba pětina znázorňuje nedůvěru vůči lidem s postižením (tj.: 4 filmy) a výjimečně film líčí strach z postavy s postižením (tj.: 2 filmy).

Zmíněné výsledky svědčí o tom, že předsudky vůči odlišnosti jsou ve společnosti velmi silně zakořeněné a mohou vést až k úplnému odsouzení člověka, jenž není stejný jako většinová populace, tedy se něčím liší. Dále z analýzy vyplývá, že pro mnoho lidí je složité smířit se se zdravotním postižením, vyrovnat se se situací a přijmout ji, předpokládáme-li, že filmy jsou úzce spojené se skutečným stavem.

Prostřednictvím filmu lze zčásti docílit toho, že se lidé zamyslí nad svým jednáním, nad svými nepodloženými předsudky vůči lidem s postižením. Ovšem v některých případech může film zaujatost vůči odlišnosti naopak podpořit. Prezentovaný obraz společnosti by mohl působit jako zpětná vazba, a mít tak pozitivní vliv na diváky. Líčí-li film náročnost smíření se se zdravotním stavem, je pravděpodobně v jeho moci povzbudit diváka, který se nachází v podobné situaci jako filmová postava.

Nyní bych se ráda věnovala postoji postavy s postižením samotné ke svému postižení. Téměř polovina filmů představuje člověka s postižením, který si své postižení neuvědomuje, (tj.: 9 filmů). Já osobně jsem si myslela, že své postižení nebudou vnímat hlavně lidé s mentálním postižením, ovšem nebylo tomu tak. Pouze menší polovina postav

s mentálním postižením si svoji sníženou inteligenční schopnost neuvědomovala. Svému postižení nerozuměli zvláště lidé s poruchou autistického spektra, někteří s mentálním postižením a menší dítě s hluchoslepotou. Více než třetina filmů líčí vyrovnávání se vlastním postižením (tj.: 7 filmů) a asi pětina vypráví o člověku s postižením, který již přijal své zdravotní postižení a působí vyrovnaně, (tj.: 4 filmy). V nepatrné části filmů se objevuje pozitivní postoj ke svému postižení (ve 2 filmech) a uvědomování si svého postižení (ve 2 filmech). Zřídka divák z filmu vnímá negativní postoj či snahu o ignoraci a o zapomenutí na zdravotní stav (tj.: 1 film).

6.2.4 Emoce vyjadřované postavou s postižením ke svému okolí

Ve zkoumaných filmech je možno rozpoznat určité city vyjadřované postavou s postižením ke svému nejbližšímu a vzdálenějšímu okolí. Nejprve zde uvedu city související se vztahem k blízkým lidem postavy s postižením. Okolo tři čtvrtě zkoumaných filmů ukazuje vděčnost (16 filmů), důvěru (15 filmů) a lásku (14 filmů) projevovanou člověkem s postižením ke svým blízkým. Otevřenost, nevyrovnanost vztahu (10 filmů), přejícnost, podpora ostatních (9 filmů) a důvěřivost (8 filmů) se vyskytuje přibližně u poloviny. Harmonický vztah se objevuje u více než čtvrtiny (tj.: 5 filmů). Kolem pětiny zkoumaných filmů prezentuje zlost a záměrné či neúmyslné působení komplikací (tj.: 4 filmy). V menších či nepatrných nebo výjimečných zastoupeních ve filmech divák pozoruje nedůvěru (3 filmy), nenávisť (2 filmy), strach, předsudky vůči svým blízkým (2 filmy) či odmítání ostatních (1 film). Za povšimnutí stojí, že jsem z žádného prostudovaného filmu nevnímala závist vyjadřovanou postavou s postižením ke svému nejbližšímu okolí. Výsledky pro nejbližší okolí lidí s postižením tedy vyznívají značně pozitivně, podle filmů člověk s postižením velmi často dokáže opětovat lásku, projevovat vděčnost i důvěřovat svým blízkým.

Ve vztahu ke vzdálenějšímu okolí převažovala nevyrovnanost, a to zhruba ve dvou třetinách filmů (ve 12 filmech). Ve více než třetině filmů vyzařovala z lidí s postižením otevřenost (v 7 filmech) a v menší třetině důvěřivost, podpora ostatních nebo nedůvěra (v 6 filmech). Přejícnost ve vztahu ke vzdálenějšímu okolí figurovala asi ve čtvrtině z celkového počtu (v 5 filmech). V necelé šestině se nacházely důvěra, zlost či nezájem o ostatní lidi (ve 3 filmech). Mnoho dalších projevovaných citů filmy ukazovaly v nevelkých výskytech, proto je zde nebudu vypisovat. Jakožto citové projevy lidí

s postižením ke vzdálenějšímu okolí se ve filmech vůbec neobjevovaly vděčnost, harmonický vztah, nenávist a závist. Je běžné, že lidské city ke vzdálenějšímu okolí bývají neutrální (pokud člověk není zatrpklý nebo našťvaný na celý svět). Mně osobně připadá nulový výskyt jmenovaných emocí logický, jelikož já ke svému vzdálenému okolí také nepociťuji vděčnost, harmonický vztah, nenávist ani závist.

Otázkou zůstává, proč tak často působí vztah člověka s postižením se svým neblízkým okolím nevyrovnaně? Je to zapříčiněno postojem okolí či lidí s postižením samotných? Těžko říci. Pravděpodobně v daném problému určitou úlohu hraje představa o méněcennosti lidí s postižením ze strany intaktní společnosti. Dále to může být způsobeno jistou závislostí lidí s postižením na pomoci druhých nebo omezenými možnostmi lidí s postižením.

Z výše popsaných výsledků lze vidět, že filmové postavy s postižením prožívají vůči svému okolí celou škálu emocí stejně jako lidé bez postižení. Existují mezi nimi jedinci pociťující otevřenost, podporující ostatní a na druhou stranu i lidé nedůvěřující svému okolí.

6.2.5 Snaha okolí o integraci postavy s postižením

V záznamovém archu jsem se zaměřila také na snahu o začlenění postavy s postižením mezi intaktní společnost. Podle výsledků je asi tak ve dvou třetinách prostudovaných filmů vynaloženo úsilí o integraci člověka s postižením (ve 12 filmech), z toho v jedné třetině jde o zcela jasnou snahu (v 6 filmech) a v druhé třetině o trochu nejistou snahu (v 6 filmech). Zbylou třetinu (tj.: 7 filmů) můžeme rozdělit na menší a větší část, přičemž ve větší části divák pozoruje částečnou námahu o integraci člověka s postižením (ve 4 filmech) a v menší části divák vnímá nepatrné či žádné kroky vedoucí k začlenění člověka s postižením (ve 3 filmech). Lze konstatovat, že výsledky jsou velmi optimistické, jelikož v drtivé většině zkoumaných filmů postavy alespoň trochu usilují o integraci lidí s postižením (v 16 filmech).

6.2.6 Závěr filmu

Vyhodnocení zakončení zkoumaných filmů přineslo také velmi kladné výsledky. Ve více než tři čtvrtě filmů dochází k vyrovnání se se situací (15 filmech), což může působit poměrně povzbudivě na diváky. Asi polovina filmových příběhů je ukončena „happy

endem“ (tj.: 10 filmů) a v necelé polovině lze sledovat úspěšné začlenění postavy s postižením do společnosti (v 8 filmech). Některé filmy uzavírá tzv. otevřený konec, a to zhruba u jedné třetiny filmů (tj.: 6 filmů). Necelá šestina filmů končí úmrtím či nevyřešeným problémem. Otázkou však zůstává, zda tak velké procento pozitivních závěrů je způsobeno realitou či optimistickým pohledem na svět? Ovšem zcela jistě daný stav může vyvolat u diváků dobrý dojem.

6.2.7 Přístup zpracování

Téměř úplně všechny zkoumané filmy byly natočeny především z pohledu okolí (tj.: 18 filmů), což by mohlo dokazovat, že naše společnost se moc nedokáže vcítit do potřeb a představ člověka s postižením a prezentovat je. Veřejnost vidí předně problémové chování, závislost na pomoci druhých lidí, ale i přínos člověka s postižením, tedy hlavně pohled okolí, ne člověka samotného. Pouze asi u třetiny filmů bylo postižení líčeno i z úhlu pohledu samotné postavy s postižením (tj.: 7 filmů).

Necelá polovina filmů představovala postižení člověka jako něco běžného (tj.: 8 filmů), což považuji za poměrně uspokojivé výsledky. Ovšem pokud by postoj ve filmech byl srovnatelný se skutečností, znamenalo by to, že stále ještě polovina společnosti vnímá člověka s postižením jako něco nezvyklého, možná divného.

V nepatrném množství filmů bylo zdravotní postižení vysvětlováno divákům nedotčeným danou problematikou (ve 2 filmech), a tak by se dalo usuzovat, že snad většina společnosti už má určité povědomí o tématice zdravotního postižení. V ojedinělých případech film vykresloval zdravotní postižení člověka jako něco absolutně výjimečného nebo zvláštního (v 1 filmu).

6.2.8 Divácký dojem

V prostudovaných filmech jsem také zkoumala, jaký názor o problematice zdravotního postižení film ukazuje. Prezentovaných pohledů jsem našla opravdu hodně a všechny byly ve filmech poměrně silně zastoupeny. Nejvíce výskytů měly dva postoje vyjádřené slovy „člověk s postižením je zátěží“ a „postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat“. Obě myšlenky vyplývaly přibližně z poloviny všech zkoumaných filmů (z 10 filmů). Časté užití námětu vyrovnávání se se zdravotním stavem ve filmech podle mého názoru souvisí se skutečností, že pro mnoho lidí je velmi složité vyrovnat s nemocí,

s postižením, s omezenými schopnostmi. A pohled na člověka s postižením jako na zátěž je pravděpodobně následkem toho, že téměř polovina zkoumaných filmů se zabývala „soužitím s člověkem s postižením“ (např. péčí o něj, ovlivněním pečujících osob, problematickými situacemi) a že skoro všechny filmy líčily postavu s postižením z pohledu okolí.

Zhruba třetina filmů prezentuje názor, že „člověk s postižením je obohacením pro své okolí“ (tj.: 6 filmů). Dále se asi ve čtvrtině objevuje myšlenka, že „člověk s postižením je běžnou součástí života“ a že „postižení je překážka“ (v 5 filmech). Postoje „člověk s postižením je něco výjimečného“ a „člověk s postižením má výjimečné schopnosti“ jsou zastoupeny asi v pětině filmů (ve 4 filmech). V necelé šestině se vyskytují názory shrnuté slovy: „člověk s postižením je líčen trochu jako superman“, „postižení člověka je výzva“, „člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák“ a „člověk s postižením je nebezpečný“ (ve 3 filmech). Ojedinele divák vnímá myšlenku, že „postižení člověka je přednost“ (v 1 filmu). Myslela jsem si, že nebezpečným se může stát především člověk s mentálním postižením, pokud má v rukou nebezpečné věci, jak jsem i zhlédla v několika filmech. Ovšem přesvědčila jsem se, že ohrozit své okolí může i vzteklé nevidomé dítě.

6.2.9 Výjimečné myšlenky a situace, zajímavosti ²⁷

Po zhlédnutí všech filmů, vyplnění záznamových archů a zpracování informací z nich jsem našla oblasti témat, které se opakují ve více filmech. Většina z nich je podobná již dříve zmíněným názorům v jiných částech záznamového archu. Necelé dvě třetiny filmů upozorňují na náročnost péče o člověka s postižením (tj.: 11 filmů). Téměř polovina ukazuje přínos a přátelskost člověka s postižením, líčí jeho dobrý charakter (tj.: 9 filmů). Je škoda, že asi námaha a problémy při starání se o člověka s postižením častokrát právě zastíňují jeho klady a milou povahu (pokud ji tedy má).

Přibližně ve třetině ze všech zkoumaných filmů se objevují posměch a šikana vůči lidem s postižením, dále předsudky vůči nim, řeší se zde také otázka sexuality či partnerství u lidí s postižením a problematika dopadu zdravotního postižení jednoho z dětí na zdravé sourozence (v 6 filmech). Otázku domácí a ústavní péče a motiv vyrovnávání se se svým zdravotním postižením či přijetí svého postižení popisuje více než čtvrtina filmů (tj.: 5 filmů). Jak jsem již zmínila, některé filmy se snaží poukázat na přítomnost vývoje

---

²⁷ Konkrétně jsou zajímavé filmové scény a názory popsány v přílohách v záznamových archích jednotlivých filmů.

sexuální touhy u postavy s postižením, protože stále existují lidé přistupující k člověku s postižením jako k malému dítěti. Jiné filmy přímo nabízejí řešení v oblasti méně přístupných sexuálních zkušeností pro člověka s postižením.

Diskriminace lidí se zdravotním postižením, motiv proměny charakterů lidí žijících s lidmi se zdravotním postižením, zneužitelnost lidí s postižením a myšlenka, že člověk s postižením má speciální nadání, schopnost či vlastnost díky svému zdravotnímu postižení se vyskytuje v pětině zkoumaných filmů (ve 4 filmech). Například chlapec s „trpasličím vzrůstem“ má u malých dětí přirozenou autoritu právě díky své malé postavě, člověk s autismem je velmi nadaný na početní úlohy. Ve více filmech se stává, že pod neúmyslným vlivem člověka s postižením, např. kvůli jeho radosti do života, neskrývaným citům, upřímnosti a lásce se mění osobnost člověka pečujícího o něj.

V menším zastoupení, přibližně v desetině filmů, divák vnímá další názory, situace, náměty a motivy, jež by se daly vyjádřit větami nebo souslovími: „člověk s postižením je šťastnější než zdraví lidé“, „pro člověka s těžším tělesným postižením by bylo lepší, kdyby nebyl inteligentní“, „mizení hranice mezi pomocí člověku s postižením a předěláním – ovládnutím ho“, „hledání přijetí a porozumění ze strany člověka s postižením“ a „otázka, za co lidi s postižením potrestat“ (ve 2 filmech).

6.2.10 Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje

Zhruba polovina filmů na mě působila dojmem, že se snaží ukázat postavu s postižením jako radostného, ochotného, citlivého, hodného a milého člověka, tedy vykreslit jeho přínos pro druhé lidi, naznačit pojetí člověka s postižením jako osobu obohacující své okolí (tj.: 9 filmů). Daný výsledek považuji za příznivý a myslím si, že filmy zabývající se problematikou zdravotního postižení a přístupem společnosti mohou pozitivně ovlivnit své diváky zvláště v oblasti předsudků vůči lidem s postižením.

Více než třetina filmů prezentuje především problematiku péče o lidi s postižením (náročnost, nutnost až 24hodinové asistence, dopad na rodinné příslušníky) a stejný počet filmů předně upozorňuje na netolerantnost intaktní společnosti, např. na nepřijetí ani člověka s postižením ani jeho chování (tj.: 7 filmů). Hlavně popsání mnoha úskalí a problémů v oblasti integrace lidí s postižením se věnuje asi pětina z celkového počtu prostudovaných filmů (tj.: 4 filmy).

Dvě následující ústřední myšlenky se nachází v necelé šestině (ve 3 filmech). Jedná se o snahu upozornit na rovnocennost lidí se zdravotním postižením a o poukázání na zneužitelnost člověka s postižením. V nepatrném množství filmů (ve 2 filmech) stojí v popředí rozpor mezi snahou o uzdravení člověka s postižením a snahou o „předělání“ člověka s postižením, dále se v určitých případech příběh pokouší zejména o vysvětlení konkrétního zdravotního postižení a jeho příznaků, jiné filmy vyzdvihují úsilí rodiny o rozvoj dítěte s postižením a v neposlední řadě některé filmy vybízejí k zamyšlení se nad okolní společností, která vnímá jen zdravotní postižení člověka nikoliv jeho charakter a schopnosti, což může být zčásti dáno vlivem předsudků, (vše zmíněné se nachází ve 2 filmech).

Pokud bych měla shrnout čtyři nejčastěji prezentované přístupy společnosti k lidem s postižením, mohla bych říci, že část filmů popisuje klady postavy s postižením, věnuje se tedy trochu odděleně člověku s postižením. Druhá část filmů líčí především netolerantnost okolí, jinými slovy se zabývá intaktní veřejností. Zbylé dva přístupy již vykreslují střet obou subjektů, a to buď v problematice začlenění lidí s postižením, nebo v problematice pečování o ně.

6.3 Vzájemné souvislosti

6.3.1 České a americké filmy

Prvním vztahem, který jsem zkoumala, byla předpokládaná odlišnost mezi českými či československými filmy (dále jen „českými“) a filmy natočenými Spojenými státy americkými (dále jen „americkými filmy“). Zajímalo mě, jak se liší a zda se vůbec liší. Zjistila jsem, že všechny české filmy se zabývají soužitím s člověkem s postižením, oproti tomu americké filmy se věnují celé škále témat (od přínosu člověka s postižením, přes soužití s ním, po boj za jeho práva). Ovšem může to být zapříčiněno malým množstvím českých filmů, které se mi podařilo získat.

Všechny české filmy se zaměřily pouze na problematiku lidí s mentálním postižením, zatímco v amerických filmech se objevuje kromě mentálního postižení i tělesné a sluchové postižení, poruchy autistického spektra a hluchoslepoty. Podle zmíněných výsledků americké filmy působí velmi objektivně a poskytují více pohledů na tematiku zdravotního postižení, což může být pouze následkem většího počtu amerických filmů ve

vybraném vzorku oproti počtu filmů českých. Daná skutečnost souvisí též s menším množstvím diváků sledujících české filmy.

Motiv integrace se vyskytoval ve všech českých filmech a v amerických filmech byl motiv integrace zařazen ve většině, přičemž stejně tak snaha okolí o začlenění postavy s postižením byla značná u všech českých filmů a u amerických se nacházela u většiny. Postoje, přístupy i emoce ukazované ve filmech byly podobné u obou skupin.

Osobně jsem předpokládala, že americké filmy budou v drtivé většině končit šťastně, což se mi nepotvrdilo. Podle vyhodnocení záznamových archů lze pouze konstatovat, že přes polovinu amerických filmů bylo uzavřeno „happy endem“, ovšem i poměrně značné množství filmů končilo špatně či otevřeně. Větší část českých filmů měla špatný či smutný závěr a menší část šťastný. Těžko říci, zda opačné tendence ukončení českých a amerických filmů jsou způsobeny pesimistickou povahou českého národa a optimistickou amerického či objektivní skutečností. Je možné usuzovat, že například ve Spojených státech amerických jsou lidé s postižením lépe přijímáni intaktní společností než v České republice.

Ve všech českých filmech bylo chápáno postižení člověka jako něco běžného, ale v amerických filmech pouze v necelé třetině. Na druhou stranu polovina amerických filmů popisuje člověka s postižením z jeho vlastního pohledu, českých jen třetina. Otázkou zůstává, zda to není jen z důvodu jednostranného zaměření českých filmů (na soužití s člověkem s mentálním postižením). Nepříznivý výsledek pro české filmy byl u oblasti dojmů vnímaných divákem. Všechny české filmy považují člověka se zdravotním postižením za zátěž, oproti tomu z amerických filmů vidí jen polovina postavu s postižením jako zátěž. Na druhé straně nemalá část českých filmů líčí také přínos člověka s postižením, jeho možný dobrý charakter, ale i jeho eventuální nebezpečnost. V přiměřeném množství amerických filmů divák pozoruje přínos člověka s postižením a motiv vyrovnávání se s postižením.

Všechny české filmy prezentují zejména složitost péče o člověka s postižením a to, že se člověk s postižením může stát obohacením pro své okolí v pozitivním slova smyslu. Americké filmy ukazují hlavně netolerantnost společnosti a také již zmíněný přínos člověka s postižením. Pokud by bylo možné pokládat dané porovnání českých a amerických filmů zabývajících se problematikou zdravotního postižení a přístupem společnosti k odlišnosti za spolehlivé, lze vytknout českým filmům, že vnímají kriticky především člověka s postižením (vnímají předně zátěž) nikoli svoji vlastní předpojatost na rozdíl od amerických filmů. Ovšem české filmy preferují myšlenku integrace a považují

přítomnost člověka s postižením za něco běžného oproti americkým filmům. Obě skupiny filmů představují případný dobrý charakter člověka s postižením.

6.3.2 Americké a jiné zahraniční filmy

Dalšími dvěma kategoriemi filmů, na které jsem se zaměřila, byly čistě americké filmy (mám na mysli filmy natočené USA) a ostatní zahraniční filmy vytvořené i spoluprací více zemí, v některých případech dokonce za přispění Spojených států amerických. Skupina ostatních zahraničních filmů byla o něco početnější než skupina českých filmů, nicméně ve srovnání s množstvím amerických filmů tvořila o něco větší polovinu amerických filmů.

Americké filmy převyšovaly zahraniční filmy v rozmanitosti typů zdravotních postižení ve filmech, objevovalo se zde mentální postižení, tělesné, sluchové, poruchy autistického spektra a hluchoslepota. Oproti tomu v ostatních zahraničních filmech byly zastoupeny především poruchy autistického spektra, tělesné postižení a mentální. Větší různorodost záběru amerických filmů může být přičítána pouze značnému počtu zkoumaných filmů. Porovnávání skupiny filmů se zabývaly obdobnými tématy. Široká škála různých přístupů, postojů a emocí se nacházela v obou kategoriích filmů. Nikterak výrazně se nelišila dle místa vzniku filmů.

Snaha o začlenění člověka s postižením do společnosti se vyskytovala u více než poloviny amerických filmů a u přesné poloviny ostatních zahraničních filmů, což lze považovat za zanedbatelný rozdíl. Poměrně vyrovnané byly i závěry amerických a ostatních zahraničních filmů. Větší polovina amerických filmů končila šťastně, zbylá část končila špatně či otevřeně. Podobný stav byl také u ostatních zahraničních filmů, ovšem zde byly počty vyrovnané přesně na polovinu a nevyskytoval se tu žádný špatný závěr, jen otevřené konce. Stejně srovnatelné výsledky měly obě skupiny filmů v považování postižení člověka za něco běžného, přibližně třetina filmů reprezentovala daný pohled.

Chtěla bych zdůraznit skutečnost, že celá polovina amerických filmů líčila člověka s postižením z jeho vlastního pohledu, což považuji za velmi důležité a pozitivní. Ostatní zahraniční filmy měly stejný úhel vyprávění v jedné třetině filmů, což shledávám jako příznivý výsledek. Pravděpodobně se většině zahraničních filmů daří vcítit se do role člověka s postižením.

Dojmy, jež vnímá divák z jednotlivých filmů, byly u amerických i ostatních zahraničních filmů zčásti podobné, například pojetí člověka s postižením jako zátěže bylo zastoupeno v celé polovině amerických filmů a v třetině ostatních zahraničních filmů.

Početní převaha výskytů v ostatních zahraničních filmech figurovala u tvrzení, že postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat. U amerických filmů ho obsahovala polovina jejich celkového množství a u ostatních zahraničních dvě třetiny.

Prekvapivé bylo, že u celé poloviny neamerických zahraničních filmů se objevoval názor, že člověk s postižením je chudák²⁸, a u amerických filmů se neobjevoval vůbec. Možná také pro to mnoho ostatních zahraničních filmů poukazovalo na nutnost a náročnost vyrovnání se s postižením, filmové postavy asi musely více zápasit s lítostí a soucitem při pohledu na člověka s postižením. Zatímco americké filmy nijak výrazněji nenaznačovaly útrpnost lidského postižení. Snad má USA celkově optimističtější pohled, těžko říci. Necelá polovina amerických filmů vidí v člověku s postižením přínos, kdežto ostatních zahraničních filmů jen šestina, což by mohlo přispět k již zmíněné myšlence pesimističtějšího pohledu ostatních zahraničních filmů.

Ústřední myšlenky filmů byly podobné, jak část amerických, tak část ostatních zahraničních filmů ukazuje hlavně netolerantnost společnosti, její nevhodný přístup k lidem s postižením. Dále některé americké filmy podtrhují ještě zvláště přínos člověka s postižením a v některých neamerických zahraničních filmech se vyskytuje i myšlenka boje za práva lidí s postižením.

6.3.3 Filmy natočené do r. 1979, filmy natočené v období let 1980 – 1999 a filmy natočené od r. 2000

Ve své analýze jsem se mimo jiné chtěla zaměřit také na vývojové tendence podle doby vzniku filmů, a tak jsem mezi sebou srovnávala tři skupiny filmů. Prostřední skupina obsahovala filmy natočené v období od roku 1980 do roku 1999. První skupinu tedy tvořily starší filmy než filmy z prostřední skupiny. A do poslední třetí kategorie patřily nejnovější filmy, které vznikly až po roce 2000. Vybraný vzorek zahrnoval nejvíce filmů natočených v období let 1980 – 1999, přibližně o polovinu méně novějších filmů a nejméně nejstarších filmů.

Nejstarší filmy se zabývaly především tématem sluchového postižení, popřípadě hluchoslepoty. Filmy natočené mezi léty 1980 a 1999 se věnovaly už i poruchám autistického spektra, mentálnímu a tělesnému postižení, přičemž sluchové postižení stále

---

²⁸ Výraz „chudák“ má v uvedených souvislostech význam: „Člověk, který vzbuzuje soucit, který je politování hodný“ (stejně tak v celé bakalářské práci).

zůstávalo mezi filmovými náměty. V novějších filmech přetrvávala tematika mentálního postižení, tělesného postižení a poruch autistického spektra, ovšem sluchové postižení ustoupilo do pozadí. Mezi zkoumanými nejnovějšími filmy ani jeden nevypravoval o sluchovém postižení. Daný námět v současnosti asi představuje téma snáze pochopitelné běžnou populací, a tak se mu nevěnuje tolik nových filmů. Mohlo by to být z důvodu možnosti „vyléčení“ některých sluchových vad kochleárním implantátem, i když se mi to nezdá moc pravděpodobné. Je možné, že se společnost a celá kinematografie nasytila filmy o sluchovém postižení a nepovažuje je již za příliš poutavé. Patrně se nyní mezi nejčastější a nejmodernější náměty řadí problematika autismu.

Nejstarší filmy popisují zejména soužití s člověkem s postižením či jeho přínos pro okolí. U filmů natočených v období let 1980 – 1999 obě zmíněná ústřední témata zůstávají poměrně silně zastoupena – přibližně polovina filmů řeší soužití s člověkem se zdravotním postižením a čtvrtina jeho přínos pro okolí. Přidávají se i další náměty, které plně souvisí s úsilím o integraci, např. snaha o propojení světa intaktní společnosti a světa lidí s postižením či snaha o přijetí člověka s postižením mezi intaktní společnost. V nejnovějších filmech setrvává už jen téma soužití s člověkem s postižením a nově se objevuje líčení boje za práva lidí s postižením²⁹, a to dokonce v celé polovině současných filmů. Od filmů vzniklých po roce 1980 a zároveň před rokem 1999 novější filmy přebírají snahu o propojení světa intaktní společnosti a světa lidí s postižením.

Podle zmíněných výsledků je evidentní, že lidstvo patrně ze všeho nejvíce trápí či zajímá problematika soužití s člověkem s postižením, např.: starání se o něj, ovlivnění pečujících osob, náročné životní situace. Daný námět nejspíše nikdy nevymizí. Budoucnost teprve ukáže, kterým směrem se bude tematika filmů věnujících se zdravotnímu postižení ubírat. Ovšem péče o člověka s postižením se pravděpodobně bude ve filmech vyskytovat stále.

Oblast přístupů, emocí a postojů se nevyznačuje žádným speciálním směřováním k určitému cíli. U nejstarších filmů jsem v dané oblasti nenašla jasné pravidelnosti, u filmů z období 1980 – 1999 převažuje zhruba u poloviny postoj neuvědomování si vlastního postižení a pouze u větší třetiny se objevuje postoj vyrovnávání se s vlastním postižením. Dané početní zastoupení je u novějších filmů přesně opačné, častěji dochází k vyrovnávání

---

²⁹ Filmy líčící boj za práva lidí s postižením nejspíše souvisí s celosvětovou snahou zabránit diskriminaci všech osob se znevýhodněním. Na filmy mohou mít vliv všeobecně uznávané mezinárodní dokumenty zabývající se právy člověka s postižením (např. Deklarace práv zdravotně postižených osob, Úmluva o pracovní rehabilitaci a zaměstnávání zdravotně postižených, Standardní pravidla pro vyrovnání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením, Úmluva o právech osob se zdravotním postižením).

se s vlastním postižením. Nelze jednoznačně říci, čím je to způsobeno. Je možné, že si v dnešní době více osob s postižením uvědomuje své zdravotní znevýhodnění a následně se se situací smiřuje. Ovšem netroufám si danou domněnku s jistotou tvrdit.

Snaha okolí o začlenění člověka s postižením se v nejstarších filmech vyskytovala spíše váhavě. Většina filmů natočených v období let 1980 – 1999 o integraci člověka s postižením usiluje – sice s rozdílnou přesvědčivostí, ale téměř ve všech se okolí více méně snaží o integraci. Z nových filmů jde o začlenění člověka s postižením do společnosti jen dvěma třetinám. Dalo by se usuzovat, že se přesvědčení o integraci jako nejvhodnějším řešení lehce rozměšuje, nebo že již mohlo být natočeno dost filmů o začleňování, a tak se s ním možná zabývá méně filmů, a nastupuje éra nových témat. Dalším důvodem ústupu námětu integrace postavy s postižením by mohl být výskyt jiných naléhavějších témat. Ovšem to se ukáže až teprve za pár let.

Ohledně závěru filmů jsem našla větší rozdíly jen mezi novějšími filmy a filmy vzniklými po roce 1980 a zároveň před rokem 1999. Vypadá to, že filmy z let 1980 – 1999 kladou důraz na vyrovnání se se situací, neboť drtivá většina končí přijetím daných podmínek. I když jen polovinu těchto filmů uzavírá šťastný³⁰ konec. Druhou polovinu uzavírá špatný³¹ či otevřený³². Oproti tomu novější filmy končí vyrovnáním se už jenom ve dvou třetinách případů. I v této skupině se šťastný závěr objevuje u poloviny z celkového počtu filmů. V oblasti ne tak zcela kladných zakončení zřejmě ubývá vyloženě tragických a nešťastných konců. Mezi novými filmy doopravdy špatně nekončil žádný. Lze vytvořit teorii o tom, že soudobá populace špatný konec raději jen naznačí, než realisticky vylicí. Je také možné, že si nechce negativní věci přiznat či na ně nechce upozorňovat. Asi může být daná skutečnost ovlivněna také tlakem filmových konzumentů, kteří se patrně nechtějí příliš dívat na filmy se špatnými konci. Vzhledem k tomu, že většina lidí konzumuje film při relaxaci, preferuje podívanou s dobrým závěrem. Myslím, že ve světě se děje mnoho těžkých událostí a že ne všichni se na ně chtějí ještě dívat ve filmu.

---

³⁰ Výrazem „šťastný konec“ či „happy end“ mám v celé své práci na mysli ukončení filmu, při kterém obvykle dochází k vyrovnání se se situací, úspěšnému začlenění postavy s postižením do společnosti, vyřešení filmem prezentovaného problému či k jinému pozitivnímu závěru. Ovšem existují i filmy, kde se postavy vyrovnají se zdravotním stavem osoby s postižením, a přesto film končí záporně (např. úmrtím).

³¹ Vždy, když píše o „špatném konci“, míním, že film byl uzavřen negativní událostí, např. sebevraždou, smrtí, nepřijetím člověka s postižením, nevyrovnáním se s ukazovanou situací.

³² „Otevřený konec“ filmu chápu ve smyslu nejasného závěru příběhu, při němž není zcela zřejmé nebo jisté, zda se děj bude dál vyvíjet vhodným směrem pro hlavní postavy (tedy z obecného pohledu většinou kladným) či nežádoucím směrem (zpravidla považovaným za negativní). Ve filmech s otevřeným koncem často bývá následný děj pouze naznačen (někdy silně a někdy jen velmi lehce).

V problematice přístupu zpracování jsem podle vyhodnocení záznamových archů zaznamenala rychlý nárůst považování zdravotního postižení za běžnou věc a pak následný pokles, protože u nejstarších filmů se daný postoj nevyskytoval vůbec, ve filmech z let 1980 – 1999 se naopak nacházel u více než poloviny případů a mezi novějšími filmy se objevil už jen u třetiny. V téměř plném počtu filmů ze všech časových období bylo postižení představováno z pohledu okolí. Stagnující stav spíše se zlepšující se tendencí vnímám u prezentace člověka s postižením z jeho vlastního úhlu pohledu, takto natočených filmů většinou byla celá polovina či třetina³³.

Stále většina filmů vypráví příběh postavy s postižením především z pohledu okolí, mohlo by to svědčit o upřednostňování okolí či o nedostatečné empatii nebo o nezájmu majoritní populace o pohled člověka s postižením samotného. Dalo by se nalézt ještě mnoho důvodů, napadly mě i problematické skutečnosti ze strany lidí s postižením (např. eventuelní uzavřenost, mentální postižení nebo ztížené vyjadřování), ale po další úvaze jsem dané argumenty vyloučila, myslím, že nejsou dostatečně pádným odůvodněním, – pravděpodobně pro lidi s postižením nepředstavují nepřekonatelnou překážku v oblasti prezentování vlastního vnímání svého života se zdravotním postižením.

Mezi nejstaršími filmy výrazně nepřevládal žádný dojem vycházející z filmu. Objevovaly se názory, že člověk s postižením je zátěž; postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat; postižení člověka je překážka; člověk s postižením je nebezpečný a člověk s postižením je obohacením. Poměrně ve všech filmech nezávisle na době jejich vzniku přibližně polovina považuje člověka s postižením za zátěž a asi třetina za obohacení pro své okolí. Lehce vzrůstající tendenci sleduji ve zdůraznění nutnosti vyrovnat se s postižením, považování člověka s postižením za chudáka a vidění ve zdravotním postižení určitou výzvou, ale i překážku. Dané výsledky považuji za příznivé a poměrně objektivní.

Hlavní myšlenka, již prezentují nejstarší filmy, spočívá v upozornění na netolerantní společnost (na její nevhodný přístup a předsudky). Dané poukázání figuruje přibližně i v polovině filmů natočených v období let 1980 – 1999 a ve dvou třetinách novějších. Zdůraznění této skutečnosti lze tedy pokládat za nejčastěji předkládané sdělení, které chtějí filmy říci. Vypíchnutí přínosu člověka s postižením postupem let v novějších filmech mírně klesá, nicméně bych tomu nepřikládala velký význam. Počet filmů, v nichž je cílem vykreslit problémy s pečováním o člověka s postižením, spíše stagnuje, ze soudobých

---

³³ Některé filmy vyprávějí příběh jak z perspektivy postavy s postižením samotné, tak z perspektivy okolí.

filmů dané téma líčí třetina. Nově se u nejpozději natočených filmů vyskytuje hlavní myšlenka boje za práva lidí s postižením (u třetiny filmů).

Podle popsaných výsledků mnoho filmů stále upřednostňuje pohled okolí na problematiku zdravotního postižení a vypráví o soužití s člověkem s postižením, zároveň však kritizuje přístup společnosti a její nedostačující schopnost přijmout odlišnost. Bylo by možné stanovit prognózu, že snad v budoucnosti přibude více filmů ukazujících člověka s postižením z jeho vlastního úhlu pohledu. Dále lze konstatovat, že ubývá vyloženě tragických a nešťastných konců. Novější filmy již méně zdůrazňují přínos člověka s postižením a snahu o integraci. Otázkou však zůstává, zda už obě témata byla filmy vykreslena natolik, že není třeba v tom pokračovat a je na čase věnovat se novým naléhavějším tématům, či zda je to zapříčiněno něčím jiným.

6.3.4 Jednotlivé typy zdravotních postižení

Poslední kategorie filmů, které jsem porovnávala, byly roztrženy dle typu postižení ve filmu. Nalezla jsem pět skupin. Velkou početní převahu měly filmy s tematikou mentálního postižení. O polovinu méně bylo filmů zabývajících se tělesným postižením nebo poruchami autistického spektra. Filmy věnující se sluchovému postižení tvořily předposlední kategorii a bylo jich ještě méně. Nejmenší skupinu představovala tematika hluchoslepoty.

Zajímavé bylo rozložení filmů podle doby jejich vzniku. Téma hluchoslepoty se objevilo pouze mezi nejstaršími filmy a problematiku sluchové postižení líčily filmy natočené v období let 1980 – 1999 a nejstarší filmy. Všechny ostatní druhy zdravotního postižení se nacházely především v novějších filmech a filmech vzniklých po roce 1980 a zároveň před rokem 1999. O dané tendenci ústupu námětu sluchového postižení jsem se zmínila již v předešlé podkapitole.

Motiv vyrovnávání se se zdravotním stavem se u více než poloviny filmů vyskytl jen u poruch autistického spektra a tělesného postižení, a to ve třech čtvrtinách případů. Pravděpodobně může být složitější přijmout skutečnost, že blízký člověk má autismus, než sluchové či mentální postižení. K danému výsledku by mohly přispět malé povědomí společnosti o problematice poruch autistického spektra či možná o něco pozdější diagnostika tohoto typu postižení. Ovšem hlavní příčinu vidím v narušení sociální interakce u lidí s autismem, která bývá u lidí se sluchovým či mentálním postižením v pořádku.

Zatímco u poruch autistického spektra považují za důležité, aby se se zdravotním postižením člověka vyrovnalo jeho okolí³⁴, u tělesného postižení jde podle mě předně o vyrovnání se s vlastním zdravotním stavem člověka s postižením samotného. Motiv hledání smyslu života a hledání odpovědi na otázku, proč žít, se objevil pouze u filmů s tematikou tělesného postižení, konkrétně u poloviny případů. Výskyt tohoto námětu by mohl souviset právě se zdůrazněním vyrovnávání se, s přijímáním svého postižení a sebe sama u filmových postav s tělesným postižením. Většina z daných postav se nemůže upnout na svůj vzhled či fyzické schopnosti, a tak se asi stává, že hledají něco hlubšího a smysluplnějšího ve svém životě.

Motiv integrace se nacházel ve všech filmech či ve většině filmů o sluchovém postižení, tělesném nebo hluchoslepotě. Ale filmy zabývající se mentálním postižením řešily začlenění člověka s postižením do společnosti jen v polovině případů a filmy zabývající se poruchami autistického spektra dokonce jen ve čtvrtině. Na druhé straně právě filmy o mentálním postižení a o hluchoslepotě se ze všech nejvíce věnovaly soužití s člověkem s postižením. Tematika soužití byla i u poloviny filmů s námětem poruch autistického spektra. Za zmínku určitě stojí, že pro problematiku tělesného a sluchového postižení patrně není otázka náročnosti soužití s člověkem s postižením tak moc podstatná, jelikož se s ní nezabýval ani jeden z vybraných filmů. Ovšem pro filmy o tělesném postižení je velmi zásadní osvěta společnosti, vyskytuje se ve třech čtvrtinách. U ostatních filmů je motiv osvěty společnosti přibližně u poloviny případů, kromě poruch autistického spektra, kde není vůbec.

U tematiky tělesného postižení jde pravděpodobně o osvětu společnosti zvláště v oblasti předsudků, protože přístup okolí k filmové postavě s tělesným postižením se ve třech čtvrtinách vyznačoval právě předsudky. Na předpojatost společnosti však poukazují i filmy o hluchoslepotě, sluchovém postižení a poruchách autistického spektra (a to buď ve všech případech či třech čtvrtinách). Očividně otázka předsudků nechává chladnou jen tematiku mentálního postižení. Kloním se k názoru, že důvodem by mohl být předpoklad společnosti, že lidé s jakýmkoliv zdravotním postižením mají i nižší rozumové schopnosti, což se mnoho filmů snaží vyvrátit.

V polovičním či menším množství se vyskytuje odsouzení postavy s postižením, pouze u sluchového postižení se odsouzení objevuje ve všech případech. Zde také jen

---

³⁴ Ovšem pouze v případě, že nejde o Aspergerův syndrom či jinou vysoce funkční poruchu autistického spektra. Pak by nejspíše bylo nutné, aby svůj zdravotní stav přijal i člověk s postižením sám, jelikož by si ho zčásti či plně uvědomoval.

polovina filmů líčí podporu postavy s postižením, u ostatních typů postižení se podpora nachází vždy. Jednou z možných příčin by mohla být jistá uzavřenost lidí se sluchovým postižením, obzvláště lidí neslyšících, protože kvůli svému postižení jsou zčásti odděleni od slyšících. Stejně tak pro intaktní společnost může být složitější komunikovat s neslyšícími, a tak by mohlo dojít jen k malé podpoře nebo až k odsouzení lidí se sluchovým postižením. Jedině ve skupině filmů o poruchách autistického spektra se nikde nenacházel rovnocenný přístup k postavě s postižením. Snad kvůli narušené sociální interakci, komunikaci a představitosti osob a autismem, těžko říci.

V oblasti postoje postavy s postižením samotné ke svému postižení filmy o mentálním postižení líčily, jak si člověk v polovině případů své postižení neuvědomuje. Ve čtvrtině se objevovalo vyrovnávání se, uvědomování si vlastního postižení či přijetí. Oproti tomu u problematiky poruch autistického spektra a hluchoslepoty se neuvědomování si vlastního postižení ukazovalo v plném počtu filmů. Filmy s tematikou tělesného postižení ve třech čtvrtinách popisují vyrovnávání se s postižením. A filmy o lidech se sluchovým postižením nejevily jasné pravidelnosti v možných postojích. Výsledky nejspíše dokládají velkou závažnost zdravotního postižení hluchoslepotou a poruchou autistického spektra.

Emoce vyjadřované postavou s postižením neprojevovaly žádné významné shody a pravidelnosti, v některých případech šlo o vřelé vztahy s okolím, jinde o opak. Jedinou výjimku představovala skupina filmů s tematikou mentálního postižení, zde ve všech filmech měl člověk s postižením velmi srdečný vztah ke svému nejbližšímu okolí. Ke vzdálenějšímu okolí se ve třech čtvrtinách postava s mentálním postižením chovala příliš důvěřivě. Výsledky mi připadají poměrně objektivní, ovšem zavádějící by mohlo být stoprocentní zastoupení srdečného vztahu k okolí u lidí s mentálním postižením. Poznala jsem totiž i osoby s mentálním postižením, kteří neměli vždy vřelý vztah k lidem.

Ohledně snahy o integraci postavy s postižením v jednotlivých skupinách filmů mohu konstatovat, že zcela přesvědčivá snaha se objevuje u tematiky mentálního postižení (v záznamovém archu odpověď „ano“), zřejmě, nicméně nejisté úsilí u hluchoslepoty (v záznamovém archu odpověď „spíš ano“), lehce znatelné snažení u tělesného postižení (v záznamovém archu odpověď v průměru mezi „spíš ano“ a „asi tak na 50%“), poloviční snaha u poruch autistického spektra (v záznamovém archu odpověď „asi tak na 50%“) a nepřesvědčivé úsilí u sluchového postižení (v záznamovém archu odpověď „spíš ne“). Dané výsledky přispívají názoru, že intaktní společnost má pravděpodobně množství podnětných zkušeností právě s lidmi s mentálním postižením.

V oblasti závěru filmů nejjasnější pravidelnosti existují u filmů o tělesném postižení, ve všech totiž nastalo vyrovnání se se situací a úspěšná integrace, což je velmi povzbudivé. Tři čtvrtiny daných filmů končily šťastně, ale vyskytly se zde i špatné a otevřené závěry. U většiny případů k vyrovnání se se situací došlo také u mentálního postižení a poruch autistického spektra. Pouze polovina filmů zabývajících se mentálním postižením byla zakončena „happy endem“. Filmy věnující se problematice autismu líčily celou škálu různých závěrů, např. otevřený konec, složitý nejasný nezařaditelný konec, nezdařenou integraci do společnosti či šťastný konec. Tématika hluchoslepoty byla uzavřena šťastně a úspěšně. Příběhy vyprávějící o lidech se sluchovým postižením byly ukončeny jak dobře, tak špatně.

Proč ve všech filmech o tělesném postižení zaznívá úspěšná integrace a vyrovnání se se skutečností? Možná pro to, že intaktní společnost je schopná naučit se komunikovat s člověkem s tělesným postižením a porozumět jeho fyzickým problémům, pochopit, že člověk s tělesným postižením může být velmi inteligentní. Společnost dokáže tolerovat specifika chování člověka s tělesným postižením, jelikož vizuálně jeho postižení vnímá. Zatímco u lidí s mentálním postižením či autismem bývá pro okolí akceptování problémového chování složitější.

Přístup zpracování problematiky hluchoslepoty a poruch autistického spektra se odvíjí jen z pohledu okolí, což je poněkud logické, vžít se do vnímání člověka s hluchoslepotou od narození či s autismem bývá pro zdravé jedince dosti obtížné. Málokdo má pouze hmatové, čichové a chuťové zkušenosti s okolním světem. Představa autistického vnímání také není srozumitelná pro mnoho lidí, snad také proto celá polovina filmů vyprávějících o lidech s poruchou autistického spektra vysvětluje problematiku postižení. Oproti tomu všechny filmy, v nichž vystupují lidé se sluchovým postižením, ukazují prožívání zdravotního postižení jak z pohledu člověka s postižením samotného, tak z pohledu okolí. Pohled člověka s postižením samotného nabízí také polovina filmů o lidech s mentálním a tělesným postižením. Tři čtvrtiny filmů o lidech s mentálním postižením představují postižení jako něco běžného na rozdíl od filmů zabývajících se jiným druhem zdravotního postižení.

Filmy s mentálním postižením prezentují především pohled na člověka s postižením jako na přínos pro okolí, a to ve třech čtvrtinách případů. Ovšem ukazují vnímání postavy s postižením též jako zátěže – ve větší polovině a jako běžné „součásti“ života (přesně v polovině případů). Dalo by se tedy usuzovat, že společnost považuje lidi s mentálním postižením zejména za obohacení. Ale nelze zapomínat, že všechny vybrané filmy

o mentálním postižení líčily pouze kladný a vřelý vztah člověka s postižením k okolí, což může způsobovat lehké zkreslení reality.

Zbylé skupiny filmů popisující ostatní typy postižení zdůrazňují názor, že postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat, minimálně ve třech čtvrtinách případů. U sluchového postižení a hluchoslepoty z filmů navíc ještě vyplývá postoj popisující postižení člověka jako překážku. Lidé se sluchovým postižením mají pravděpodobně nejsložitější cestu ke komunikaci s intaktní veřejností, obzvláště lidé zcela neslyšící či s hluchoslepotou.

Z filmů, kde vystupují postavy s poruchou autistického spektra, divák vnímá předně, jak moc je člověk s postižením zátěží pro okolí, a již zmíněnou potřebu vyrovnání se s tím. Není pochyb o tom, že péče o dítě či dospělého s autismem je velice náročná a nutí přizpůsobovat všechny podmínky zájmům a požadavkům člověka s autismem, což můžeme negativně působit na ostatní lidi.

Divácké dojmy plynoucí z filmů věnujících se tématice tělesného postižení by se daly vyjádřit slovy: „člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák“; „postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat“ a „postižení člověka je výzva“, tak se to objevilo ve třech čtvrtinách celkového množství filmů o tělesném postižení. Podle mého názoru s daným zdravotním stavem se vyrovnává jak člověk s postižením samotný, tak jeho okolí. Ovšem lítost vůči člověku s postižením pociťuje zřejmě hlavně okolní společnost (asi někdy i člověk sám, pak se jedná o sebelítost). Dále výzvu v tělesném postižení prožívá pravděpodobně nejvíce člověk s postižením sám, ale mohou ji cítit i pečující osoby. Postavy s postižením například prožívají, že by se měly poprat se svým zdravotním stavem, nenechat se jím příliš ovlivnit.

Pohled na člověka s postižením jako na chudáka, jenž je politování hodný, se vyskytuje zejména u lidí s tělesným postižením. Kloním se k myšlence, že je to zapříčiněno vizuálně vnímatelným projevem zdravotního postižení na rozdíl od některých jiných typů postižení (např. sluchového, poruch autistického spektra). Znaky tělesného postižení většina lidí postřehne na první pohled, a tak má okamžitě pocit, že rozumí danému postižení, a že chápe, jak moc to musí být těžké. Lidé s autismem či mentálním postižením se nemusí vizuálně nijak lišit od intaktní společnosti, a tak pro běžnou veřejnost nebývá lehké pochopit problematické chování a ještě ho akceptovat.

Hlavní myšlenka, kterou chtějí sdělit filmy o problematice hluchoslepoty, je upozornění na nevhodný přístup společnosti k lidem s postižením. Filmové příběhy zabývající se sluchovým postižením se nevyznačují jedním převažujícím názorem,

poukazují na netolerantnost okolí, na přínos člověka s postižením a rozpor mezi snahou o uzdravení člověka s postižením a snahou o „předělání“ člověka s postižením. Rovněž filmy s tematikou poruch autistického spektra nabízejí celou škálu ústředních sdělení, jediné převažující téma je snaha o vysvětlení daného zdravotního postižení a jeho příznaků, (konkrétně u poloviny případů). Špatný přístup společnosti a její netolerantnost připomínají také tři čtvrtiny filmů, kde vystupují postavy s tělesným postižením. Oproti tomu téměř všechny filmy s problematikou mentálního postižení zvláště vyzdvihují, že člověk s postižením je obohacením pro své okolí (je radostný, ochotný pomoci, citlivý, hodný, milý), a větší polovina vykresluje specifika péče o člověka s mentálním postižením.

7 Závěr

Mým cílem byla analýza vybraných filmů, v nichž hlavní postavu či jednu z hlavních postav představuje člověk s postižením. Ve vybraných filmech jsem se měla zaměřit především na analýzu přístupu společnosti k lidem s postižením. Mám za to, že se mi vytyčený záměr bakalářské práce podařilo splnit.

7.1 Shrnutí výsledků

Nejprve bych chtěla uvést zejména souhrn závěrů vyplývajících z vyhodnocení záznamových archů a zamyslet se nad nimi. Zejména bych měla konstatovat, zda vybrané filmy ovlivňují naši společnost pozitivně nebo negativně a zda ukazují lidi s postižením zavádějícím či objektivním způsobem. Pokusím se také popsat eventuální směr dalšího vývoje kinematografie v oblasti filmů věnujících se lidem se zdravotním postižením.

Mnoho zkoumaných filmů odráží problémy většinové společnosti, konkrétně se tedy zabývá problematikou společného života s člověkem s postižením, především staráním se o něj. Vzhledem k tomu, že nejvíce filmů bylo natočeno z pohledu okolí, prezentují předně postoje vyjádřené slovy „člověk s postižením je zátěží“ a „postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat“. Hodně filmů zdůrazňuje náročnost péče o lidi s postižením.

I přes zmíněné zaměření se poměrně dost filmů snaží prostřednictvím vyprávěného příběhu ukázat svým divákům přínos a přátelskost člověka s postižením, vyličit jeho dobrý charakter. Asi polovina filmů představuje člověka s postižením, který si své postižení neuvědomuje, a většina ukazuje vděčnost, důvěru a lásku projevovanou člověkem s postižením ke svým blízkým a nevyrovnanost ve vztahu ke vzdálenějšímu okolí. Pokud se vnímavý pozorovatel nenechá odradit viděnými problémy souvisejícími s pečováním o lidi s postižením, mohl by být pozitivně ovlivněn zvláště v oblasti předsudků vůči člověku s postižením.

Dále filmy upozorňují na netolerantnost okolí – hlavně při snaze o začlenění lidí s postižením, v mnoha filmech figurují předsudky. Motiv integrace se objevoval velmi často, filmové postavy o ni usilovaly s různě silným přesvědčením. V téměř všech prostudovaných filmech se ale vyskytovala podpora lidí s postižením. A přibližně polovina

filmů končí „happy endem“, úspěšným začleněním člověka s postižením do společnosti či vyrovnáním se se situací.

Nejvíce prezentovaným typem zdravotního postižení bylo mentální postižení. Dané filmy vykreslují velmi srdečný vztah člověka s mentálním postižením ke svému okolí a občas poukazují na jeho příliš důvěřivé chování. Sdělují především, že člověk s postižením může být obohacením pro své okolí.

Filmy věnující se problematice sluchového a tělesného postižení se vůbec nezaměřují na zdůraznění náročnosti péče o člověka s postižením. Ale pro filmy o tělesném postižení je zásadní osvěta společnosti, vyličené příběhy usilují o odbourání některých předsudků vůči lidem s postižením panujících ve společnosti.

Filmy s tematikou poruch autistického spektra upřednostňují popis člověka s postižením jako zátěže pro okolí a zmiňují potřebu vyrovnat se se situací, líčí zejména náročnost péče o dítě či dospělého s autismem.

Celkově optimističtější pohled na problematiku zdravotního postižení nabízejí filmy natočené Spojenými státy americkými, ukazují předně přínos člověka s postižením pro ostatní lidi a vyprávějí o netolerantnosti intaktní společnosti.

Lze tedy konstatovat, že filmy, v nichž hlavní postavu či jednu z hlavních postav představuje člověk s postižením, poměrně objektivně vykreslují soužití s člověkem s postižením, úskalí pečování o něj a zápasení všech zúčastněných o přijetí daného zdravotního stavu a vyrovnání se se situací. Obraz samotného člověka s postižením podávají filmy spíše objektivně, tu a tam se z něj stává pouze předmět něčí péče či hrdina s nadpřirozenými vlastnostmi, ale většina filmů má střízlivý pohled na problematiku. Možná v některých případech filmy příliš kriticky popisují člověka s poruchou autistického spektra, kterého prezentují zejména jako zátěž pro své okolí.

Ovšem lehce zavádějícím se mi jeví filmy předkládaný pohled na člověka s mentálním postižením, jenž ukazuje pouze jeho vřelý vztah k okolí a již neuvádí žádný příklad nevrlých a nepřátelských lidí s mentálním postižením, přestože určitě na světě existují.

Pozitivně ovlivňuje diváka názor objevující se v mnoha filmech, který líčí zvláště přínos a dobrý charakter člověka s postižením. Kladného účinku by také mohly docílit filmy vyprávějící o netolerantnosti společnosti. Danou tematikou poskytují divákům zpětnou vazbu o chování a přístupu veřejnosti k lidem s postižením či k odlišnosti celkově. Ukazovaná podpora člověka s postižením by se mohla stát vzorem pro jednání mnoha lidí.

Lze tedy říci, že negativně působit na diváky může především jen objektivně líčená náročnost péče o lidi s postižením.

Z výsledků analýzy, konkrétně z porovnání filmů podle doby jejich vzniku, vyplývá potenciální směr dalšího vývoje kinematografie v oblasti filmů věnujících se lidem se zdravotním postižením. Patrně se nyní mezi nejčastější a nejmodernější náměty řadí problematika autismu. Dále se pravděpodobně lehce rozmělnuje přesvědčení o integraci jako nejvhodnějším řešení, nebo již bylo natočeno dostatečné množství filmů o tomto námětu či se vyskytla jiná naléhavější témata. Evidentně ubývá vyloženě tragických a nešťastných konců. A zlepšující se tendenci vnímám v častosti použití prezentace člověka s postižením z jeho vlastního úhlu pohledu.

7.2 Zhodnocení analýzy

Zamyslím-li se nad zpracováním své analýzy, musím přiznat, že kdybych měla možnost znovu se věnovat zkoumání daných filmů, pokusila bych se zařadit větší množství vybraných filmů. Z důvodu malého počtu prostudovaných filmů mohou být totiž získané výsledky zkreslené. Také bych více dbala na různorodost doby vzniku jednotlivých filmů a usilovala bych o nalezení většího množství filmů natočených Českou republikou a zahraničních filmů, které nevznikly za přispění Spojených států amerických. Obou skupin filmů jsem totiž neměla příliš velký počet.

Určitě bych lehce pozměnila záznamový arch. Nyní už vím, jaká témata se ve filmech nejčastěji objevovala, jaké myšlenky filmy sdělovaly, a tak by pro mě v této chvíli bylo snazší vytvořit konkrétnější a uzavřenější otázky v záznamovém archu. Určité oblasti bych už předem obohatila o teze vyplývající z mnoha filmů a některé formulace bych upravila. Například věta „Člověk s postižením je něco výjimečného“ nemá zcela jednoznačný význam. Může signalizovat, že má filmová postava nějaké výjimečné schopnosti, nebo že ji divák považuje za něco zvláštního, nebo také že si okolí váží její přítomnosti. Jistě bych také rozdělila otázku na přístup okolí k postavě s postižením, a to na přístup rodiny a přístup nejbližšího okolí (v případě, že by nešlo o stejné osoby), jelikož v některých filmech byl ukazován přístup rodiny člověka s postižením, se kterou nežil, a ještě zvlášť přístup blízkého okolí.

Výsledky analýzy je třeba brát s rezervou, protože se jedná o subjektivní prostudování jednotlivých filmů. Celé zkoumání je pravděpodobně neúmyslně ovlivněno mými názory, zkušenostmi a očekáváními. Nejspíše by jiný člověk po zhlédnutí určitého filmu nevyplnil záznamový arch úplně stejně jako já. Mohl by být například kritičtější či tolerantnější

k určitému typu chování. Otázkou také zůstává, zda mé zkoumání přístupu společnosti k lidem s postižením ve vybraných filmech bylo dostatečně pečlivé.

Dobré stránky své analýzy vidím v poměrně širokém záběru záznamového archu, který mi připadá vhodný svým rozsahem i zaměřením otázek. Věnuje se pohledu postavy s postižením, přístupu okolí, dojmům diváka, zaznamenání závěru filmu, posouzení snahy o integraci a zachycení mnoha dalších důležitých informací. Dále považuji vůbec myšlenku zkoumání přístupu společnosti prezentovaného filmu za velmi přínosnou. Vzhledem k tomu, že filmy jsou oblíbenou zábavou, má určitě smysl zabývat se tím, co sdělují svým divákům a jak je mohou ovlivnit.

7.3 Další návrhy

V budoucnu by bylo velmi vhodné ověřit platnost vyslovených tendencí v oblasti vývoje filmů věnujících se lidem se zdravotním postižením. Doporučovala bych prostudovat náměty nejnovějších filmů a potvrdit či vyloučit, zda opravdu klesá zájem o tematiku sluchového postižení a naopak stoupá o poruchy autistického spektra. Také bych navrhovala posoudit, zda skutečně ubývá filmů zabývajících se integrací člověka s postižením a zda přibývá filmů ukazujících lidi s postižením z jejich vlastního pohledu. V neposlední řadě lze vyzkoumat, jestli se vážně zmenšuje počet filmů uzavřených vyloženě tragickým a nešťastným koncem. Šetření zaměřené na ukončení filmových příběhů by mohlo zahrnovat nejen filmy, v nichž hlavní postavu či jednu z hlavních postav představuje člověk s postižením, nýbrž všechny novější filmy nezávisle na jejich tématu.

Vypracovanou analýzu by bylo možné doplnit o posouzení toho, jak velkou roli sehrála subjektivita při vyplňování záznamových archů. Doporučovala bych nechat určitý počet filmů prostudovat ještě dalšími vhodně vybranými nezaujatými lidmi a zhodnotit, jak moc se odlišují jejich záznamy od mých. Na základě toho by bylo asi možné stanovit míru subjektivity vypracované analýzy. Tento návrh bych mohla uskutečnit v rámci své budoucí diplomové práce.

V oblasti filmové tvorby bych radila natočit více filmů vyprávějících o životě člověka s postižením z jeho perspektivy. Soudím, že již vzniklo mnoho filmů ukazujících pohled většinové společnosti. Jak probíhá soužití s člověkem s postižením, líčí velký počet filmů. Ovšem jak své postižení prožívá sám dotčený, není zpravidla z filmu moc zřejmé. Vytvoření právě takovýchto filmů by mohlo pomoci intaktní společnosti vžít se do role lidí

s postižením, porozumět jim a pochopit, jak se cítí, – a tak pravděpodobně nalézt dostatek empatie a na jeho základě lépe podpořit člověka s postižením.

ZDROJE

Literatura a internetové zdroje

BLAŽEK, Bohuslav. *Tváří v tvář obrazovce*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1995. 199 s. ISBN 80-85850-11-7.

BUERMANN, Uwe. *Jak (pře)žít s médii : příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky*. Hranice : Fabula, 2009. 239 s. ISBN 978-80-86600-58-1.

FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. 2. vydání. Praha : Portál, 2010. 256 s. ISBN 978-80-7367-815-9.

GEIST, Bohumil. *Psychologický slovník*. 2. vydání. Praha : Vodnář, 2000. 425 s. ISBN 80-86226-07-7.

HÁJKOVÁ, Vanda; STRNADOVÁ, Iva. *Inkluzivní vzdělávání : teorie a praxe*. Praha : Grada, 2010. 224 s. ISBN 978-80-247-3070-7.

HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha : Portál, 1998. 166 s. ISBN 80-7178-198-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. Praha : Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost : stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha : Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-697-7.

LARYŠOVÁ, Tereza. Postoje ke zrakově postiženým. *Psychologie dnes*. Praha : Portál, 2004, roč. 10, č. 9, s. 21 – 23. ISSN: 1212-9607. Dostupné též na WWW: <http://www.nevidomimezinami.cz/main/nevidomimezinami/Texty/Ne_diskriminaci/Boj_s_diskriminaci/Postoje_Larysova.wiki>.

McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2. vydání. Praha : Portál, 2002. 448 s. ISBN 80-7178-714-0.

MEYROWITZ, Joshua. *Všude a nikde : vliv elektronických médií na sociální chování*. Praha : Karolinum, 2006. 341 s. ISBN 80-246-0905-3.

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 2. rozšířené a přepracované vydání. Praha : Academia, 2009. 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.

O festivalu. [online]. [cit. 2011-04-1]. Dostupný z WWW: <<http://www.mentalpower.cz/o-festivalu/>>.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozšířené a přepracované vydání. Praha : Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.

Zákon č. 49/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Filmy

Bílá vrána (Black Balloon; Elissa Down, 2008).

Bohem zapomenuté děti (Children of a Lesser God; Randa Haines, 1986).

Co žere Gilberta Grapea (What's Eating Gilbert Grape; Lasse Hallström, 1993).

Divotvůrkyně (Miracle Worker; Arthur Penn, 1962).

Fany (Karel Kachyňa, 1995).

Forrest Gump (Forrest Gump; Robert Zemeckis, 1994).

Jmenuji se Sam (I Am Sam; Jessie Nelson, 2001).

Kluci ze sousedství (The Boys Next Doors; John Erman, 1996).

Molly – Ztracený svět (Molly; John Duigan, 1999).

Návrat idiota (Saša Gedeon, 1999).

Paradox Lake (Przemysław Reut, 2002).

Rain Man (Rain Man; Barry Levinson, 1988).

Simon Birch (Simon Birch; Mark Steven Johnson, 1998).

Sloní muž (Elephant Man; David Lynch, 1980).

Srdce je osamělý lovec (Heart Is a Lonely Hunter; Robert Ellis Miller, 1968).

Syn luny (Figlio della luna; Gianfranco Albano, 2007).

Uvnitř tančím (Inside I'm Dancing; Damien O'Donnell, 2004).

Václav (Jiří Vejdělek, 2007).

Vesničko má středisková (Jiří Menzel, 1985).

PŘÍLOHY

OBSAH:

1. Seznam zkratk
2. Vzorový záznamový arch
3. Vyhodnocení záznamových archů v číslech
4. Vyhodnocení záznamových archů v procentech
5. Vyplněné záznamové archy jednotlivých filmů abecedně seřazené

SEZNAM ZKRATEK

- PAS = poruchy autistického spektra
- MP = mentální postižení
- TP = tělesné postižení
- SP = sluchové postižení
- ZP = zrakové postižení

VZOROVÝ ZÁZNAMOVÝ ARCH

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: ...

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): ...

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) svědectví
- b) motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) jiné: ...

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) odsouzení postavy s postižením
- b) vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) předsudky
- g) podpora
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému
(nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) jiné: ...

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) neuvědomování si vlastního postižení
- c) vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) jiné: ...

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

a) vděčnost	i) zlost
b) láska	j) nenávisť
c) přejícnost	k) závist
d) harmonický vztah	l) nevyrovnaný vztah
e) důvěra	m) nedůvěra
f) otevřenost	n) strach
g) důvěřivost	o) předsudky
h) podpora pro ostatní	p) odmítání ostatních/nezájem
	q) jiné: ...

– ke vzdálenějšímu okolí:

a) vděčnost	i) zlost
b) láska	j) nenávisť
c) přejícnost	k) závist
d) harmonický vztah	l) nevyrovnaný vztah
e) důvěra	m) nedůvěra
f) otevřenost	n) strach
g) důvěřivost	o) předsudky
h) podpora pro ostatní	p) odmítání ostatních/nezájem
	q) jiné: ...

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano
- b) spíš ano
- c) asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) vyrovnání se se situací
- b) otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního

- c) postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROČ: ...

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) jiné: ...

PROČ: ...

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

– ...

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- g) poruchy chování => **0** filmů
- h) kombinované postižení => **1** film
- i) jiné: ... => **1** film (tj.: „psychické onemocnění“)

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) odsouzení postavy s postižením => **9** filmů
- b) vyrovnávání se s realitou => **8** filmů
- c) obdiv k postavě s postižením => **5** filmů
- d) nedůvěra => **4** filmy
- e) strach z postavy s postižením => **2** filmy
- f) předsudky => **11** filmů
- g) podpora => **18** filmů
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.) => **5** filmů
- i) jiné: ... => **9** filmů
(z toho u **3** filmů tj.: „starosti s péčí o člověka s postižením“)

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí => **1** film
- b) neuvědomování si vlastního postižení => **9** filmů
- c) vyrovnávání se s realitou => **7** filmů
- d) pozitivní postoj => **2** filmy
- e) negativní postoj => **1** film
- f) jiné: ... => **8** filmů
(z toho u **4** filmů tj.: „přijetí vlastního postižení“ a u **2** filmů tj.: „uvědomování si vlastního postižení“)

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

a) vděčnost => 16 filmů b) láska => 14 filmů c) přejícnost => 9 filmů d) harmonický vztah => 5 filmů e) důvěra => 15 filmů f) otevřenost => 10 filmů g) důvěřivost => 8 filmů h) podpora pro ostatní => 9 filmů	i) zlost => 4 filmy j) nenávisť => 2 filmy k) závist => 0 filmů l) nevyrovnaný vztah => 10 filmů m) nedůvěra => 3 filmy n) strach => 2 filmy o) předsudky => 2 filmy p) odmítání ostatních/ nezájem=> 1 film q) jiné: ... => 7 filmů (z toho u 4 filmů tj.: „působení komplikací /omylem či schválně“)

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost => **0** filmů
- b) láska => **1** film
- c) přejícnost => **5** filmů
- d) harmonický vztah
=> **0** filmů
- e) důvěra => **3** filmy
- f) otevřenost => **7** filmů
- g) důvěřivost => **6** filmů
- h) podpora pro ostatní
=> **6** filmů

- i) zlost => **3** filmy
- j) nenávisť => **0** filmů
- k) závist => **0** filmů
- l) nevyrovnaný vztah
=> **12** filmů
- m) nedůvěra => **6** filmů
- n) strach => **2** filmy
- o) předsudky => **1** film
- p) odmítání ostatních/
nezájem => **3** filmy
- q) jiné: ... => **9** filmů
(z toho u **2** filmů tj.:
*„působení komplikací
/omylem či schválně“*;
u **2** filmů tj.: *„film
neukazuje“* a u **2** filmů tj.:
„empatie“)

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano => **6** filmů
- b) spíš ano => **6** filmů
- c) asi tak na 50% => **4** filmy
- d) spíš ne => **2** filmy
- e) ne => **1** film

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) vyrovnání se se situací => **15** filmů
- b) otevřený konec => **6** filmů
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...) => **3** filmy
- d) šťastný konec – „happy end“ => **10** filmů
- e) nezdařená integrace do společnosti => **1** film
- f) úspěšná integrace => **8** filmů
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec => **2** filmy
- h) jiný konec: ... => **3** filmy

8. Přístup zpracování

- a) postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd. => **8** filmů
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního => **1** film
- c) postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením => **7** filmů
- d) postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí => **18** filmů
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“ => **2** filmy
- f) jiné: ... => **1** film

PROČ: ...

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života => **5** filmů
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“ => **3** filmy
- c) člověk s postižením je zátěží => **10** filmů
- d) člověk s postižením je něco výjimečného => **4** filmy
- e) postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat => **10** filmů
- f) postižení člověka je překážka => **5** filmů
- g) postižení člověka je výzva => **3** filmy
- h) postižení člověka je přednost => **1** film
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák => **3** filmy
- j) člověk s postižením je nebezpečný => **3** filmy
- k) jiné: ... => **11** filmů (z toho u **6** filmů tj.: „*člověk s postižením je obohacením pro své okolí*“ a u **4** filmů tj.: „*člověk s postižením má výjimečné schopnosti*“)

PROČ: ...

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- náročnost péče o člověka s postižením => **11** filmů
- člověk s postižením je přátelský/dobrým člověkem/přínosem => **9** filmů
- posměch/šikana vůči lidem s postižením => **6** filmů
- předsudky vůči lidem s postižením => **6** filmů
- otázka sexuality/partnerství u lidí s postižením => **6** filmů
- problematika dopadu zdravotního postižení jednoho z dětí na zdravé sourozence => **6** filmů
- vyrovnávání se se svým zdravotním postižením/přijetí => **5** filmů
- otázka domácí a ústavní péče o lidi s postižením => **5** filmů
- člověk s postižením má speciální nadání/schopnost/vlastnost díky svému zdravotnímu postižení => **4** filmy
- diskriminace lidí se zdravotním postižením => **4** filmy
- proměna charakterů lidí žijících s lidmi se zdravotním postižením => **4** filmy
- zneužitelnost lidí s postižením => **4** filmy
- člověk s postižením je šťastnější než zdraví lidé => **2** filmy
- myšlenka, že by bylo pro člověka s těžším tělesným postižením lepší, kdyby nebyl inteligentní => **2** filmy
- hranice mezi pomocí a „předěláním – ovládnutím“ => **2** filmy
- hledání přijetí a porozumění ze strany člověka s postižením => **2** filmy
- otázka, za co lidi s postižením trestat => **2** filmy

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- člověk s postižením je obohacením pro své okolí (je radostný, ochotný pomoci, citlivý, hodný, milý aj.) => **9** filmů
- film prezentuje především problematiku péče o lidi s postižením (náročnost, nutnost až 24hodinové asistence, dopad na rodinné příslušníky, ...) => **7** filmů
- intaktní společnost je netolerantní (nepřijímá člověka s postižením ani jeho chování atd.) => **7** filmů
- film ukazuje hlavně problematiku integrace lidí s postižením => **4** filmy
- člověk s postižením je lehce zneužitelný => **3** filmy
- film upozorňuje na rovnocennost lidí s postižením => **3** filmy
- v popředí stojí rozpor mezi snahou o uzdravení člověka s postižením a snahou o „předělání“ člověka s postižením => **2** filmy
- příběh vysvětluje určité zdravotní postižení a jeho příznaky => **2** filmy
- film vyzdvihuje úsilí rodiny o rozvoj dítěte s postižením => **2** filmy
- okolní společnost vnímá jen zdravotní postižení člověka samotného nikoliv jeho charakter, schopnosti apod., zčásti dáno vlivem předsudků => **2** filmy

ÚDAJE O FILMU (vybraný vzorek filmů obsahoval celkem 19ks = **100%**)

název, rok, žánr, země, typ postižení:

– 1960 – 1969 => 10,5% – 1970 – 1979 => 0% – 1980 – 1989 => 21% – 1990 – 1999 => 36,8% – 2000 – 2009 => 31,6%	– USA => 52,6% – spolupráce více zemí => 26,3% (Austrálie + Velká Británie; Polsko + USA + Německo; Velká Británie + Irsko + Francie; ČR + Německo; Velká Británie + USA) – ČR/ČSR => 15,8% – Itálie => 5,3%

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje):

- jedním z hlavních témat je péče o člověka s postižením => **31,6%**
- jedním z hlavních témat je přátelskost člověka s postižením => **26,3%**
- jedním z hlavních témat je problematika dopadu zdravotního postižení jednoho z dětí na zdravé sourozence => **21%**
- jedním z hlavních témat je způsobení mnoha nepříjemností člověkem s postižením => **15,8%**
- jedním z hlavních témat je boj za práva člověka s postižením => **15,8%**
- jedním z hlavních témat je otázka ústavní a domácí péče => **10,5%**

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) svědectví => **42,1%**
- b) motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením) => **63,1%**
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít) => **10,5%**
- d) motiv integrace => **57,9%**
- e) nevyhraněný typ filmu => **5,3%**
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.) => **31,6%**
- g) jiné: ... => **73,7%**
(z toho u **57,1%** tj.: „péče o lidi s postižením/soužití s člověkem s postižením/ práce u lidí se zdravotním postižením“)

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus => **21%**
- b) mentální postižení => **47,4%**
- c) tělesné postižení => **21%**
- d) sluchové postižení => **15,8%**
- e) zrakové postižení => **5,3%**
- f) řečové postižení => **0%**

- g) poruchy chování => **0%**
- h) kombinované postižení => **5,3%**
- i) jiné: ... => **5,3%** (tj.: „psychické onemocnění“)

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) odsouzení postavy s postižením => **47,4%**
- b) vyrovnávání se s realitou => **42,1%**
- c) obdiv k postavě s postižením => **26,3%**
- d) nedůvěra => **21%**
- e) strach z postavy s postižením => **10,5%**
- f) předsudky => **57,9%**
- g) podpora => **94,7%**
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.) => **26,3%**
- i) jiné: ... => **47,4%**
(z toho u **33,3%** tj.: „starosti s péčí o člověka s postižením“)

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí => **5,3%**
- b) neuvědomování si vlastního postižení => **47,4%**
- c) vyrovnávání se s realitou => **36,8%**
- d) pozitivní postoj => **10,5%**
- e) negativní postoj => **5,3%**
- f) jiné: ... => **42,1%**
(z toho u **50%** tj.: „přijetí vlastního postižení“ a u **25%** tj.: „uvědomování si vlastního postižení“)

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

a) vděčnost => 84,2% b) láska => 73,7% c) přejícnost => 47,4% d) harmonický vztah => 26,3% e) důvěra => 78,9% f) otevřenost => 52,6% g) důvěřivost => 42,1% h) podpora pro ostatní => 47,4%	i) zlost => 21% j) nenávisť => 10,5% k) závist => 0% l) nevyrovnaný vztah => 52,6% m) nedůvěra => 15,8% n) strach => 10,5% o) předsudky => 10,5% p) odmítání ostatních/nezájem => 5,3% q) jiné: ... => 36,8% (z toho u 57,1% tj.: „působení komplikací /omylem či schválně“)

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost => **0%**
- b) láska => **5,3%**
- c) přejícnost => **26,3%**
- d) harmonický vztah => **0%**
- e) důvěra => **15,8%**
- f) otevřenost => **36,8%**
- g) důvěřivost => **31,6%**
- h) podpora pro ostatní
=> **31,6%**

- i) zlost => **15,8%**
- j) nenávisť => **0%**
- k) závist => **0%**
- l) nevyrovnaný vztah
=> **63,1%**
- m) nedůvěra => **31,6%**
- n) strach => **10,5%**
- o) předsudky => **5,3%**
- p) odmítání ostatních/
nezájem => **15,8%**
- q) jiné: ... => **47,4%**
(z toho u **22,2%** tj.:
*„působení komplikací
/omylem či schválně“*;
u **22,2%** tj.: *„film
neukazuje“* a u **22,2%** tj.:
„empatie“)

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano => **31,6%**
- b) spíš ano => **31,6%**
- c) asi tak na 50% => **21%**
- d) spíš ne => **10,5%**
- e) ne => **5,3%**

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) vyrovnání se se situací => **78,9%**
- b) otevřený konec => **31,6%**
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...) => **15,8%**
- d) šťastný konec – „happy end“ => **52,6%**
- e) nezdařená integrace do společnosti => **5,3%**
- f) úspěšná integrace => **42,1%**
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec => **10,5%**
- h) jiný konec: ... => **15,8%**

8. Přístup zpracování

- a) postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není
vysvětlováno atd. => **42,1%**
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného
a zvláštního => **5,3%**
- c) postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka
s postižením => **36,8%**
- d) postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí => **94,7%**
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“ => **10,5%**
- f) jiné: ... => **5,3%**

PROČ: ...

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života => **26,3%**
- b) člověk s postižením je ličen trochu jako „superman“ => **15,8%**
- c) člověk s postižením je zátěží => **52,6%**
- d) člověk s postižením je něco výjimečného => **21%**
- e) postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat => **52,6%**
- f) postižení člověka je překážka => **26,3%**
- g) postižení člověka je výzva => **15,8%**
- h) postižení člověka je přednost => **5,3%**
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák => **15,8%**
- j) člověk s postižením je nebezpečný => **15,8%**
- k) jiné: ... => **57,9%** (z toho u **54,5%** tj.: „člověk s postižením je obohacením pro své okolí“ a u **36,4%** tj.: „člověk s postižením má výjimečné schopnosti“)

PROČ: ...

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- náročnost péče o člověka s postižením => **57,9%**
- člověk s postižením je přátelský/dobrým člověkem/přínosem => **47,4%**
- posměch/šikana vůči lidem s postižením => **31,6%**
- předsudky vůči lidem s postižením => **31,6%**
- otázka sexuality/partnerství u lidí s postižením => **31,6%**
- problematika dopadu zdravotního postižení jednoho z dětí na zdravé sourozence => **31,6%**
- vyrovnávání se se svým zdravotním postižením/přijetí => **26,3%**
- otázka domácí a ústavní péče o lidi s postižením => **26,3%**
- člověk s postižením má speciální nadání/schopnost/vlastnost díky svému zdravotnímu postižení => **21%**
- diskriminace lidí se zdravotním postižením => **21%**
- proměna charakterů lidí žijících s lidmi se zdravotním postižením => **21%**
- zneužitelnost lidí s postižením => **21%**
- člověk s postižením je šťastnější než zdraví lidé => **10,5%**
- myšlenka, že by bylo pro člověka s těžším tělesným postižením lepší, kdyby nebyl inteligentní => **10,5%**
- hranice mezi pomocí a „předěláním – ovládnutím“ => **10,5%**
- hledání přijetí a porozumění ze strany člověka s postižením => **10,5%**
- otázka, za co lidi s postižením trestat => **10,5%**

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- člověk s postižením je obohacením pro své okolí (je radostný, ochotný pomoci, citlivý, hodný, milý aj.) => **47,4%**
- film prezentuje především problematiku péče o lidi s postižením (náročnost, nutnost až 24hodinové asistence, dopad na rodinné příslušníky, ...) => **36,8%**
- intaktní společnost je netolerantní (nepřijímá člověka s postižením ani jeho chování atd.) => **36,8%**
- film ukazuje hlavně problematiku integrace lidí s postižením => **21%**
- člověk s postižením je lehce zneužitelný => **15,8%**
- film upozorňuje na rovnocennost lidí s postižením => **15,8%**
- v popředí stojí rozpor mezi snahou o uzdravení člověka s postižením a snahou o „předělání“ člověka s postižením => **10,5%**
- příběh vysvětluje určité zdravotní postižení a jeho příznaky => **10,5%**
- film vyzdvihuje úsilí rodiny o rozvoj dítěte s postižením => **10,5%**
- okolní společnost vnímá jen zdravotní postižení člověka samotného nikoliv jeho charakter, schopnosti apod., zčásti dáno vlivem předsudků => **10,5%**

VYPLNĚNÉ ZÁZNAMOVÉ ARCHY JEDNOTLIVÝCH FILMŮ ABECEDNĚ SEŘAZENÉ

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Bílá vrána** (Black Balloon), 2008, drama, Austrálie/Velká Británie, PAS

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Člověk s poruchou autistického spektra – Charlie představuje staršího bratra hlavní postavy filmu. Charlie svému bratrovi přináší především komplikace, ostudu a strach, alespoň z pohledu jeho mladšího bratra.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) ☒ svědectví
- b) ☒ motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) ☒ jiné: péče o člověka s postižením, společné soužití na úkor vlastních zájmů

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) ☒ autismus
- b) mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) ☒ odsouzení postavy s postižením
- b) ☒ vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) předsudky
- g) ☒ podpora
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) ☒ jiné: starosti s péčí o něj

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) ✓ neuvědomování si vlastního postižení
- c) vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) jiné: ...

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ✓ vděčnost
- b) ✓ láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) ✓ důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ✓ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ✓ jiné: často své blízké
zlobí (omylem i schválně)

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ✓ nevyrovnaný vztah
- m) ✓ nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ✓ jiné: často dělá průšvihy
(omylem i schválně)

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano
- b) ✓ spíš ano
- c) asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ✓ vyrovnání se se situací
- b) otevřený konec

- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) ✓ šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního
- c) postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROČ: Většina příběhu je vyprávěna z pohledu mladšího bratra postavy s postižením, který se o ni staral, styděl se za ni a vyrovnával se se situací.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) ✓ člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) ✓ postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) jiné: ...

PROČ: Film líčí, jak moc zatěžuje starost o člověka s autismem celou rodinu (hygiena, dozor, pomoc, složitá komunikace, odsouzení nechápající společnosti, ...). Ústřední motiv představuje vyrovnávání se dospívajícího mladšího bratra s realitou.

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutí filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Mladší bratr nedokáže pochopit, že jeho staršímu bratrovi s postižením všechny průšvihy „projdou“, že on mladší se o něj musí starat atd.
- Film ukazuje, nakolik bratr člověka s postižením musí, ač chce či nechce, o něj pečovat.
- Divák může také vypožorovat, jak těžké může být pro dospívajícího chlapce vyrovnat se s postižením svého sourozence a nedoufat stále, že se uzdraví.
- Bratři se spolu nejprve poprali a pak se více skamarádili.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Myslím si, že film poukazuje především na dopad zdravotního postižení – ne na člověka s postižením samotného, ale na jeho rodinu, konkrétně na mladšího sourozence, který se za něj stydí, nechce se o něj starat atd.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Bohem zapomenuté děti** (Children of a Lesser God), 1986, drama, USA, SP

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Nejdůležitější postavou se zdravotním postižením ve filmu je neslyšící mladá žena Sára. Představuje chytrou kdysi vnitřně zraněnou dívku, věčně rozzlobenou a uzavřenou. Ústředním tématem je propojení světa neslyšících a slyšících, dále ochota a odvaha ho vůbec propojit.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) svědectví
- b) ☒ motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) ☒ motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) ☒ jiné: propojení světa neslyšících a slyšících, aniž by se navzájem ovládly

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) ☒ sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) ☒ odsouzení postavy s postižením
- b) ☒ vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) ☒ předsudky
- g) ☒ podpora
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) jiné: ...

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) ☒ snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) neuvědomování si vlastního postižení
- c) ☒ vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) jiné: ...

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ☒ vděčnost
- b) ☒ láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) ☒ zlost
- j) ☒ nenávisť
- k) závist
- l) nevyrovnaný vztah
- m) ☒ nedůvěra
- n) ☒ strach
- o) ☒ předsudky
- p) ☒ odmítání
ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) ☒ zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) ☒ nedůvěra
- n) strach
- o) ☒ předsudky
- p) ☒ odmítání
ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano
- b) spíš ano
- c) asi tak na 50%
- d) ☒ spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ☒ vyrovnání se se situací
- b) otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) ☒ šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) ☒ postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního

- c) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROC: Nijak se ve filmu neřeší, že by postižení bylo zvláštností. Velmi pěkně film ukazuje, jak těžký může být život se zdravotním postižením pro samotného člověka s postižením (posměch okolí, ne všichni se Sáre snažili porozumět, někteří ji chtěli předělat, nemohla si sama říct slyšícím, co by si přála). Na druhou stranu vidíme, jak složité může být zdravotní postižení člověka pro jeho blízké (nepřijetí, neporozumění, život „v jiném světě“, hledání hranic mezi pomocí a nátlakem).

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) ✓ postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) ✓ postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) ✓ jiné: člověk s postižením je rovnocenným partnerem i s jeho postižením

PROC: Sára zdůrazňuje otázku, zda se jí její přítel snaží pomoci, nebo předělat. Sama se v průběhu života vyrovnává s mnoha zraněními z minulosti i se svým postižením. Dále se Sářino postižení častokrát stává příčinou nepochopení a oddálení mezi ní a jejím partnerem.

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Společný život a komunikace slyšícího a neslyšícího člověka je poměrně složitá, pravděpodobně by se daná situace dala připodobnit soužití dvou lidí odlišných kultur a jazyků.
- Zaujal mě Sářin přístup vyjádřený slovy: „Jestli se mnou chce mluvit, tak ať se naučí můj jazyk“.
- Významná a poměrně hlavní filmová myšlenka řešila, zda člověk chce druhému pomoci, nebo ho změnit a ovládnout a zda pomoci druhému i proti jeho vůli.
- V příběhu také divák vnímá určité předsudky vůči neslyšícím.
- Sára měla mnoho zajímavých názorů, např. nechtěla dělat nic, co nemůže dělat dobře; přála si mít neslyšící děti.
- Ve filmu se vyskytuje motiv strachu z učení se mluvit způsobeného zraněními z dětství a z dospívání.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Daný film poukazuje na rozdílnost světa neslyšících a slyšících lidí a vykresluje, jak těžké může být propojit oba světy a jak lehké je v rámci pomáhání člověku s postižením „sklouznout ke snaze ho předělat“.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Co žere Gilberta Grapea** (What's Eating Gilbert Grape), 1993, komedie/drama/romantický, USA, MP

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Člověka s postižením v daném filmu představuje osmnáctiletý chlapec Arnie s mentálním postižením. Má mnoho sourozenců, kteří se o něj starají. Člověk s postižením, Arnie, ve filmu vystupuje především jako objekt něčí péče či ochrany a ne vždy se počítá s jeho smysluplným zapojením do společných aktivit.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) ☒ svědectví
- b) motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) ☒ jiné: péče o člověka s postižením, společné soužití na úkor vlastních zájmů

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) ☒ mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) odsouzení postavy s postižením
- b) vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) předsudky
- g) ☒ podpora
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) ☒ jiné: starosti s péčí o něj

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) ☒ neuvědomování si vlastního postižení
- c) vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj

f) jiné: ...

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ☒ vděčnost
- b) ☒ láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) ☒ důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) ☒ důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ☒ jiné: často své blízké
zlobí (omylem i schválně)

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) ☒ důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ☒ ano
- b) spíš ano
- c) asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ☒ vyrovnaní se se situací
- b) otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnaní se se situací/...)
- d) ☒ šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) ☒ postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není
vysvětlováno atd.

- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního
- c) postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROC: Nijak se ve filmu neřeší, že by postižení bylo zvláštností. Většina příběhu je vyprávěna z pohledu staršího bratra postavy s postižením, který se o ni staral.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) ✓ člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) ✓ jiné: člověk s postižením celou rodinu spojuje dohromady, sice ji i trochu rozkládá, ale také obohacuje; člověk s postižením je někdo, komu se má pomáhat a koho se má chránit.

PROC: Bratr starající se o postavu s postižením myslí vlastně téměř pořád na svoji rodinu a nemá čas na sebe a vlastní zájmy. Celá rodina velmi drží při sobě, spojují ji společné problémy, ale také společné radosti. Matka a většina sourozenců považuje Arnieho za bezbranného a zastává názor, že se mu má pomáhat a chránit ho.

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Ústředním tématem filmu je rozpor mezi téměř 24hodinovou péčí o svého sourozence s postižením a žitím vlastního nezávislého života, také film ukazuje bezvýchodnost rodinné situace.
- Těžké události prožité uvnitř rodiny (např. sebevražda otce, špatný stav matky, zdravotní postižení bratra, posměch okolí) velmi spojily, uzavřely a upevnily vztahy v dané rodině, jak může divák z filmu vyzorovat.
- Člověk s postižením ve filmu vystupuje především jen jako objekt něčí péče a moc se nepočítá s jeho pomocí či s jeho poslušností (má méně přísnou výchovu).
- Arnie s mentálním postižením je velmi často veselý, divoký a hodně se směje.
- Ve filmu zaznívá myšlenka, že nezáleží na tom, jak člověk vypadá, ale co dělá.

- Dále z příběhu vyplývá otázka, kdy je vhodné člověka s postižením potrestat.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Myslím si, že film poukazuje především na připoutanost lidí pečujících o člověka s postižením k němu samotnému. Je pro ně velice těžké najít si chvíli pro sebe, nebýt neustále fyzicky či jen psychicky zatížen starostí, myšlenkami nebo hlídáním člena rodiny s postižením.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Divotvůrkyně** (Miracle Worker), 1962, drama/životopisný, USA, SP a ZP (hluchoslepota)

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Holčička s hluchoslepotou představuje dítě, které všichni litují a odpustí mu všechna přestoupení. Rodina dívku považuje za nezvladatelnou a pravděpodobně mentálně zaostalou, přitom je především rozmazlená (vynucuje si vše záchvaty vzteku).

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) svědectví
- b) ☒ motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) ☒ motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) ☒ motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) ☒ jiné: péče o člověka s postižením, jeho výchova a vzdělávání

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) ☒ sluchové postižení
- e) ☒ zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) ☒ odsouzení postavy s postižením
- b) ☒ vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) ☒ nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) ☒ předsudky
- g) ☒ podpora
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) jiné: ...

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) ☒ neuvědomování si vlastního postižení
- c) vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) jiné: ...

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) ☒ láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) ☒ důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) ☒ zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ☒ jiné: agresivní chování

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) ☒ zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) ☒ nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ☒ jiné: agresivní chování

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano
- b) ☒ spíše ano
- c) asi tak na 50%
- d) spíše ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ☒ vyrovnání se se situací
- b) otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) ☒ šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) ☒ úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního

- c) postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROC: Postava s postižením je ve filmu přiblížena především skrz své chování, které může vnímat její okolí.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) ✓ člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) ✓ postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) ✓ postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) ✓ člověk s postižením je nebezpečný
- k) jiné: ...

PROC: Z filmu je zejména vidět, jak těžká, složitá a náročná je péče o člověka s postižením (rodina dítěte s postižením si s výchovou neví vůbec rady, nesnaží se dítě ukáznit a učit ho, netuší, jak s dítětem komunikovat). Rodiče se vyrovnávají s postižením své dcery (matka je nejprve zděšena, poté se situace nějak ustálí). Z filmu vyplývá, jak sluchové i zrakové postižení omezuje komunikaci a vývoj dítěte. Dále divák vnímá, že agresivní vztekající se dívka může být i nebezpečná pro své okolí (např. rozbíjí mnoho věcí, bouchá do lidí kolem sebe, kope nohama).

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutí filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Film ukazuje, jak zničující a náročná může být péče o člověka s postižením, a že ono úsilí přesto stojí za všechnu námahu.
- Je velmi lehké splést se při hledání vhodných výchovných prostředků pro dítě s postižením (například otec dívky zastává názor, že se dítěti musí co nejvíce vyhovět, protože má zdravotní postižení), dále dochází k mylnému názoru, že dítě s postižením je asi hloupé.
- Z filmu lze vyzdvihnout, jak jednoduše si může dítě s postižením „omitat kolem prstu“ své rodiče, – rodiče dělají přesně to, co ono chce, vše mu dopřejí, dítě si dokáže prosadit svůj názor vztekem, rodiče ho omlouvají.
- Divák vnímá, že velmi důležitou roli hraje osobnost vychovatele a učitele a že člověk s postižením může sám od sebe (automaticky) začít používat ostatní zdravé smysly (v daném případě čich, hmat a vnímání vibrací).
- Krásně příběh líčí, že dospělý člověk, který zažil na vlastní kůži, jaké to je mít zdravotní postižení, může o to více pomoci a porozumět dítěti s postižením (vychovatelka postavy s postižením byla v dětství nevidomá, nyní po mnoha operacích vidí, ale zkušenosti se slepotou jí zůstaly).

- Snaha o převýchovu dívky v jejích asi šesti letech byla velmi drsná, vše probíhalo především v tělesné rovině z důvodu jejího zdravotního postižení (když dívka vychovatelku uhodila, vychovatelka ji také uhodila nebo polila vodou, aby dítě pochopilo, že to nesmí).
- Líbila se mi slova vychovatelky: „Problém není hluchota a slepota, ale soucit a láska rodičů, i pes se musí vychovávat“.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Příběh poukazuje na špatný přístup společnosti k lidem s postižením a nastiňuje nový vhodnější přístup. Lze rozpoznat, že nejhorší chybou je litovat dítě s postižením a nevychovávat ho. Společnost by naopak měla usilovat o vývoj dítěte všemi možnými prostředky – i s přísností a přiměřenou tvrdostí.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Fany, 1995, drama, Česko, MP**

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): **Padesátiletá žena, Fany s mentálním postižením, se stěhuje od své tetičky ke své sestře, která je primářkou nemocnice. Její sestra se učí s Fany žít, v podstatě se o ni starat jako o dítě. Sestra primářka řeší především otázku „odložení“ Fany do ústavu či „obětování“ svého života pro ni.**

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) svědectví
- b) motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) ☒ **motiv integrace**
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) ☒ **jiné: péče o člověka s postižením, společné soužití a přínos člověka s postižením pro své okolí**

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) ☒ **mentální postižení**
- c) tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) odsouzení postavy s postižením
- b) vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) ☒ **předsudky**
- g) ☒ **podpora**
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) jiné: ...

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) ☒ **neuvědomování si vlastního postižení**
- c) vyrovnávání se s realitou
- d) ☒ **pozitivní postoj**
- e) negativní postoj
- f) jiné: ...

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ☒ vděčnost
- b) ☒ láska
- c) ☒ přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) ☒ důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) ☒ důvěřivost
- h) ☒ podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) ☒ láska
- c) ☒ přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) ☒ důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) ☒ důvěřivost
- h) ☒ podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ☒ ano
- b) spíš ano
- c) asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ☒ vyrovnání se se situací
- b) otevřený konec
- c) ☒ špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) ☒ jiný konec: smutný konec, řešení „Deus ex machina“ (Fany zajelo auto)

8. Přístup zpracování

- a) ☒ postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního

- c) postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROC: Postava s postižením je ve filmu uvedena nejprve z pohledu setry a teprve postupně se divák setkává s postavou samotnou. Fanynčino postižení je ve filmu přijímáno se samozřejmostí.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) ✓ člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) ✓ člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) ✓ jiné: člověk s postižením je též obohacením pro své okolí

PROC: Z filmu je především vidět, jak těžká, složitá a náročná je péče o člověka s postižením (Fanynčina sestra musí věnovat Fany mnoho svého času a starostí). A přitom to pečování může být i krásné a přínosné (sestra Fanyanky se mění, stává se citlivější, laskavější, raduje se spolu s Fany).

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Zaujala mě myšlenka kostelníka, který Fanynce říká, ať se ničeho nebojí, protože chudí duchem jsou preferováni (což vychází z Bible, konkrétně z Ježíšova kázání na hoře).
- Ústředním tématem filmu byla otázka, nakolik upřednostnit sebe a nakolik dát přednost Fanynce neboli člověku s postižením.
- Jasně z příběhu vyplývá potřeba člověka s postižením být někde zaměstnán, mít nějakou činnost.
- Film ukazuje, jak zničující a zároveň pěkná může být péče o lidi s postižením.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Myslím si, že film chce ukázat, jak krásná a přitom náročná je péče o člověka s postižením, že člověk s postižením má „co dát“ svému okolí (především radost, podporu).
- Ve filmovém příběhu je lehce naznačena myšlenka, zda je povinností rodinného příslušníka postarat se o člověka s postižením ve vlastní domácnosti a zda to vůbec je v jeho silách.

- Velkým kontrastem jsou charaktery obou sester. Pohled společnosti na člověka s postižením ukazuje zneužitelnost ženy s mentálním postižením, ale i její radost do života a ochotu pomáhat.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Forrest Gump** (Forrest Gump), 1994, drama/komedie/romantický, USA, MP

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Forrest Gump, postava s mentálním postižením, ve filmu představuje hlavního hrdinu celého příběhu, vystupuje v roli syna, přítele, sportovce, studenta, vojáka, národního hrdiny, zachránce, lodního kapitána, milionáře, majitele firmy, spolupracovníka, otce, vdovce, ale i hlupáka, kterého někteří lidé neberou vážně, tu a tam se stává objektem šikany či posměchu.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) ☒ svědectví
- b) ☒ motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) ☒ motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) jiné: ...

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) ☒ mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) odsouzení postavy s postižením
- b) ☒ vyrovnávání se s realitou
- c) ☒ obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) předsudky
- g) ☒ podpora
- h) ☒ rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) jiné: ...

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) neuvědomování si vlastního postižení
- c) ☒ vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) ☒ jiné: asi přijetí („bere to tak, jak to je“)

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ☐ vděčnost
- b) ☐ láska
- c) ☒ přejícnost
- d) ☒ harmonický vztah
- e) ☒ důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) ☒ důvěřivost
- h) ☒ podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání ostatních/nezájem
- q) ☒ jiné: věrnost, poslušnost

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) ☒ přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) důvěřivost
- h) ☒ podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání ostatních/nezájem
- q) ☒ jiné: opatrnost

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ☒ ano
- b) spíš ano
- c) asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ☒ vyrovnání se se situací
- b) otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) ☒ šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) ☒ úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního

- c) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROČ: Téměř vše je prezentováno z pohledu postavy s postižením. Pouze v některých scénách o Forrestovi někdo mluví „za jeho zády“ či mu říká ponižující věci do očí, v těchto případech bývá jeho mentální postižení ukazováno z pohledu okolí.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) ✓ člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) ✓ jiné: člověk s postižením je obohacením pro své okolí, je věrný, ochraňuje své přátele, je poslušný

PROČ: Z Forresta se v průběhu filmu stává hrdina, zachránce, úspěšný sportovec, podnikatel, otec. Forrest plní mnoho rad či příkazů, které dostal, plní i své sliby, nezapomíná na své přátele a vždy je ochoten jim pomoci.

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Z filmu lze vypožorovat, že člověk s mentálním postižením může mít některé situace v životě snadnější, protože si neuvědomuje hrozící nebezpečí. Například když byl Forrest Gump ve válce ve Vietnamu měl pocit, že chodí na výlety do krásné krajiny.
- Forrest Gump se velmi často choval jako dobrý přítel – byl věrný, ochotný pomoci, naslouchal lidem (například ve vztahu ke své celoživotní lásce, ke svému kamarádovi z vojny či ke svému příteli a spolupracovníkovi poručíkovi, kterého znal z vojny), což poukazuje na myšlenku, že vlastnosti dobrého přítele nesouvisí s vysokou inteligencí.
- Divák vnímá, za jaké schopnosti a činy si lidé mohou vážit člověka s mentálním postižením (např. za rychlý běh, poslušnost na vojně, vytrvalost a věrnost ve vztazích, sportovní nadání).
- Film ukazuje, kolikrát musela hlavní postava s postižením utéct před šikanou a dalšími složitými věcmi, a nikterak útěk jakožto řešení situace neshazuje.

- Forrest Gump, přestože není moc chytrý, prožívá svůj životní příběh poměrně šťastně. Podle daného filmu lze tedy usuzovat, že lidé s mentálním postižením mohou být šťastnější než lidé s běžným IQ.
- Postava s mentálním postižením ve filmu říká slova, která prezentují jednu z dalších myšlenek: „Nejsem moc chytrý, ale vím, co je láska“.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Film představuje člověka s postižením jako člověka, který rád pomůže, je přátelský, za mnoho událostí ve svém životě vděčí štěstí, náhodě či Bohu a navzdory svému zdravotnímu postižení může žít plnohodnotný, úspěšný, smysluplný, příjemný a šťastný život.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Jmenuji se Sam** (I Am Sam), 2001, drama, USA, MP a autistické rysy

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Člověk s postižením ztvárňuje především roli otce s mentálním postižením pečujícího o svou dceru a bojujícího o ponechání dítěte ve své péči.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) svědectví
- b) ✓ motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) ✓ motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) ✓ jiné: rodičovství člověka s mentálním postižením

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) ✓ mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) odsouzení postavy s postižením
- b) vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) předsudky
- g) ✓ podpora
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) jiné: ...

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) neuvědomování si vlastního postižení
- c) ✓ vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) ✓ jiné: uvědomování si vlastního postižení

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ☒ vděčnost
- b) ☒ láska
- c) ☒ přejícnost
- d) ☒ harmonický vztah
- e) ☒ důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) ☒ důvěřivost
- h) ☒ podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) ☒ přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) ☒ důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) ☒ důvěřivost
- h) ☒ podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ☒ jiné: empatie

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ☒ ano
- b) spíš ano
- c) asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ☒ vyrovnání se se situací
- b) ☒ otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) ☒ šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního

- c) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROC: Většina příběhu je vyprávěna z pohledu samotné postavy s postižením, ale film také ukazuje reakce okolí.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) ✓ postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) ✓ postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) ✓ jiné: člověk s postižením může být též citlivý, milý a hodný a může být v mnoha věcech i lepším rodičem než člověk bez postižení

PROC: Film ukazuje, jak se muž s mentálním postižením učí starat o svoji dceru a jakým je otcem. Postižení se v některých situacích opravdu stává překážkou (při čtení, počítání). Ovšem otec to nevzdává a snaží se přijmout své schopnosti takové, jaké jsou. Stejně tak se s postižením svého otce vyrovnává i jeho dcera, která si uvědomuje, že její otec je sice méně chytrý, ale v mnoha oblastech je i lepší a hodnější než ostatní rodiče.

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Film upozorňuje na skutečnost, že IQ není tou nejpodstatnější vlastností rodičů, nýbrž mnohem důležitější je třeba trpělivost, vytrvalost a láska.
- Jemně příběh přibližuje, jak dítě vnímá rozdílnost svého tatínka od jiných tatínků, dítě říká, že má štěstí, protože ostatní tatínkové nechodí s dětmi do parku.
- Lze vidět v určitých směrech nevyrovnaný vztah otce a dcery, kdy dcera vidí lehký posměch okolí, občas sama učí svého otce a povzbuzuje ho.
- Otec si s dítětem v mnoha věcech rozumí, zčásti také pro to, že mají podobně vysokou inteligenci.
- Velmi dojemně na mě působila chvíle, kdy se otec dozvěděl, že se jeho dcera v první třídě snaží předstírat, že něco neumí, aby nebyla chytřejší než její otec.
- Dcera se posléze rozhoduje, že nechce jiného otce, a mrzí ji komplikace se soudem, které asi zapříčinila.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Film ukazuje člověka s postižením jako velmi hodného a láskyplného otce, který sice nedokáže všechno sám, ale v mnoha směrech může dítěti nabídnout dobrou výchovu a lásku. Na druhé straně divák vnímá tlak společnosti proti tomu, aby vychovával dítě člověk s inteligencí na úrovni sedmiletého dítěte.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Kluci ze sousedství** (The Boys Next Doors), 1996, komedie/drama, USA, MP a psychické onemocnění
role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Čtyři dospělí muži s mentálním či psychickým postižením spolu žijí ve společné domácnosti, kam dochází sociální pracovník, který je má na starosti, má je rád a pomáhá jim, ovšem z mnoha důvodů hodlá své zaměstnání opustit.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) svědectví
- b) motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) ☒ jiné: jaký dopad má na život člověka práce u lidí s postižením

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) ☒ mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) ☒ kombinované postižení
- i) ☒ jiné: psychické onemocnění

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) ☒ odsouzení postavy s postižením
- b) vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) předsudky
- g) ☒ podpora
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) jiné: ...

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) ☒ neuvědomování si vlastního postižení
- c) vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) ☒ jiné: uvědomování si svého postižení (pouze jedna z postav)

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ☒ vděčnost
- b) ☒ láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) ☒ důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) ☒ důvěřivost
- h) ☒ podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) otevřenost
- g) ☒ důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) ☒ strach
- o) předsudky
- p) odmítání ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano
- b) spíš ano
- c) ☒ asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ☒ vyrovnání se se situací
- b) ☒ otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) ☒ postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního

- c) postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROČ: Film na mě dělal dojem, jako by považoval přítomnost lidí s postižením za samozřejmost. V úvodu filmu sociální pracovník pečující o čtyři muže s postižením říká své kolegyni, jací jeho klienti jsou (tedy představuje postižení z pohledu okolí).

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) ✓ člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) ✓ člověk s postižením je zátěží
- d) ✓ člověk s postižením je něco výjimečného
- e) postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) jiné: ...

PROČ:

- Film na mě působil tak, že považuje přítomnost lidí s postižením za samozřejmost.
- Pro sociálního pracovníka byli jeho klienti sice radostí, ale i zátěží. Kvůli péči o ně nedokázal už přemýšlet o ničem jiném, být se svou ženou aj.
- Myšlenka, že člověk s postižením je něco výjimečného, ve filmu také zaznívá, a to ve scéně, kdy se jeden s klientů s IQ na úrovni pětiletého dítěte snaží mluvit před senátem.

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Ústředním motivem filmu je rozpor mezi chvályhodnou péčí sociálního pracovníka o jeho klienty a zanedbáváním jeho ženy a vlastního života. Řešení mi připadá velmi realistické – odchod sociálního pracovníka z práce (žádné falešné zvládnutí obojího).
- Velmi jsem ocenila dvě scény, které ukazovaly představy sociálního pracovníka. V okamžiku, kdy jeden z klientů tančil dosti neuměle s dívkou, film nabízel záběr, kde najednou oba dva krásně tančili v plesových šatech za doprovodu orchestru. Stejně tak ve chvíli, kdy měl jiný klient mluvit před senátem a nebyl schopen říci něco smysluplného, lze vidět scénu, ve které ten samý muž pronáší nádherný projev o sobě, svých pocitech a o smyslu svého života.
- Jemným způsobem je ve filmu ukázáno, že i lidé s postižením mohou být zamilovaní (např. mít rande).

- Film velmi přísně a nelítostně líčí otce dalšího klienta, který nemá mentální postižení, ale psychické onemocnění. Otec svého syna odsuzuje a stydí se za něj, zkouší ho, zda dokáže aspoň odpálit golfový míček, přičemž ho velmi rozruší. V závěru filmu se ukazuje, že daný muž ten míček odpálit umí, ale před otcem to neudělal, byl rozrušený a asi ani nechtěl.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Podle mého názoru film chce ukázat, že lidé s postižením jsou právoplatnými občany, že je v pořádku, že jsou mezi intaktní veřejností, že jsou taky lidé. Film přiznává náročnost péče o ně a vyzdvihuje mnohé klady, jež právě lidé s postižením v tomto filmu mají.
- Film mě díky dvěma výše zmíněným scénám (= představám sociálního pracovníka) nutil zamyslet se nad otázkou, zda není jen mou vlastní chybou, že nevždy dokážu nahlížet na lidi se zdravotním postižením, aniž bych byla ovlivněna pohledem na jejich postižení (vnímat krásu jejich osobnosti /pokud tedy mají dobrý charakter/).

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Molly – Ztracený svět** (Molly), 1999, komedie/drama/romantický, USA, MP + PAS

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): O mladou ženu Molly s mentálním postižením a s poruchou autistického spektra se nyní učí pečovat její bratr, který ji v podstatě nezná. Molly se svým bratrem znovu budují svůj sourozenecký vztah.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) svědectví
- b) ☒ motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) ☒ motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) jiné: ...

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) ☒ autismus
- b) ☒ mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) ☒ odsouzení postavy s postižením
- b) ☒ vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) ☒ předsudky
- g) ☒ podpora
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) jiné: ...

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) ☒ neuvědomování si vlastního postižení
- c) ☒ vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) jiné: ...

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

a) ☒ vděčnost	i) zlost
b) ☒ láska	j) nenávisť
c) přejícnost	k) závist
d) harmonický vztah	l) ☒ nevyrovnaný vztah
e) důvěra	m) nedůvěra
f) otevřenost	n) strach
g) důvěřivost	o) ☒ předsudky
h) podpora pro ostatní	p) odmítání ostatních/nezájem
	q) jiné: ...

– ke vzdálenějšímu okolí:

a) vděčnost	i) zlost
b) láska	j) nenávisť
c) přejícnost	k) závist
d) harmonický vztah	l) ☒ nevyrovnaný vztah
e) důvěra	m) nedůvěra
f) otevřenost	n) strach
g) důvěřivost	o) předsudky
h) podpora pro ostatní	p) ☒ odmítání ostatních/nezájem
	q) jiné: ...

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano
- b) ☒ spíš ano
- c) asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ☒ vyrovnaní se se situací
- b) ☒ otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnaní se se situací/...)
- d) šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního

- c) postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROC: O zdravotním postižení Molly ve filmu mluví především její bratr a ošetřující lékaři. Dané projevy postižení smí divák vysledovat pouze v Mollyině chování.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) ✓ člověk s postižením je zátěží
- d) ✓ člověk s postižením je něco výjimečného
- e) ✓ postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) ✓ postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) jiné: ...

PROC: Film ukazuje, jak péče o Molly jejího bratra velmi zatěžuje. Mnoho známých Mollyina bratra bývá velmi udiveno z postižení jeho sestry, což způsobuje, že její postižení působí jako něco výjimečného. Mollyin bratr se vyrovnává s inteligencí a chováním své sestry a snaží se překonat její postižení, pokouší se ji „uzdravit“.

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Mollyini přátelé i bratr se snaží o její uzdravení za pomoci medicínských výzkumných pokusů. Opravdu se podaří „zvětšit“ Molly IQ. Její bratr v ní začne rozpoznávat úžasnou chytrou mladou dámu s osobitým stylem a vytvoří se mezi nimi přátelství.
(*Dané téma mě dosti překvapilo, očekávala jsem, že se například všichni budou snažit Molly porozumět a přijmout ji takovou, jaká je.*)
- Ovšem po nedlouhém čase se stane, že Mollyin imunitní systém začne působit proti rozvíjejícímu se IQ, a tak se Molly opět stává ženou s mentálním postižením a poruchou autistického spektra. Nyní stojí před jejím bratrem velká výzva, totiž pochopit, že Molly zůstala stále stejná – i přes její zdravotní postižení.
- Případá mi velmi působivé na chvíli ve filmu udělat z Molly zdravou ženu a ukázat tak všem, že Molly má svůj vlastní charakter, uvažování apod.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Můžeme vysledovat dva protichůdné přístupy společnosti:

- 1) Ve filmu je velmi silně znázorněno nepřijetí člověka s postižením takového, jaký je, nýbrž je zde vidět obrovské úsilí o jeho uzdravení, jinými slovy ovšem také „předělání“.
- 2) Na druhou stranu film prosazuje názor, že člověk s postižením je rovnocenný, a ukazuje, že přestože daný člověk nemusí mít vysoké IQ, vhodné chování aj., pořád je to on, zůstává sám sebou a zaslouží si přijetí.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Návrat idiota**, 1999, romantický/komedie/drama, Česko/Německo, MP

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): František, mladý muž s lehkým mentálním postižením, se vrací z léčení ke svým vzdáleným příbuzným. Mnoho rozhovorů, vztahů a situací jen pozoruje, rozumí lidem a snaží se jim pomoci.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) svědectví
- b) motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) motiv integrace
- e) ☒ nevyhraněný typ filmu
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) ☒ jiné: atmosférický film

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) ☒ mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) odsouzení postavy s postižením
- b) vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) předsudky
- g) ☒ podpora
- h) ☒ rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.) => více méně
- i) ☒ jiné: důvěra, pomoc, zájem

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) neuvědomování si vlastního postižení
- c) vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) ☒ jiné: asi přijetí, vyrovnání se („bere to tak, jak to je“)

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ☒ vděčnost
- b) ☒ láska
- c) ☒ přejícnost
- d) ☒ harmonický vztah
- e) ☒ důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) ☒ důvěřivost
- h) ☒ podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ☒ jiné: film neukazuje

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano
- b) ☒ spíš ano
- c) asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) vyrovnání se se situací
- b) ☒ otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) ☒ úspěšná integrace
- g) ☒ složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) ☒ postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního

- c) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROČ: Téměř vše je prezentováno z pohledu postavy s postižením – tedy z pohledu Františka, jeho postižení je přijímáno se samozřejmostí. Pouze tu a tam se o Františkovi někdo baví „za jeho zády“, v těchto případech bývá Františkovo mentální postižení ukazováno z pohledu okolí.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) ✓ člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) ✓ jiné: člověk s postižením je též obohacením pro své okolí a je něčím výjimečným – pravděpodobně porozuměním

PROČ: Z filmu je především vidět Františkova klidná povaha, jeho zájem o porozumění a pomoc druhým lidem. Nikdo není překvapený či udivený, že má František mentální postižení.

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Zaujala mne slova, která řekl ošetřující lékař Františkovi: „Nemělo by už smysl vyhýbat se životu“.
- Ve filmu se řeší, zda už měl František vztah se ženou, a on s klidem říká, že zatím ne.
- Líbila se mi scéna, kdy jde František poprvé tancovat. V závěru filmu se s ním holky z tanečních domluví, že jedné mladší slečně bude dělat tanečního partnera.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Film postavu Františka s mentálním postižením líčí jako klidného, tichého, neškodného, hodného a trochu „pomalejšího“ člověka orientujícího se poměrně dobře v mezilidských vztazích. Častokrát František pomáhá obnovit či vyjasnit rozpadlé vztahy.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Paradox Lake**, 2002, drama/horor, Polsko/USA/Německo, PAS

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Jessica, dívka s autismem, je účastnicí letního tábora, kde se odehrává celý děj filmu, a snaží se navázat s někým kontakt skrz svůj vlastní komunikační systém (figurky zvířátek) a asi něco sdělit.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) ☒ svědectví
- b) motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) ☒ jiné: příběh o snaze dívky s autismem navázat kontakt na letním táboře

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) ☒ autismus
- b) mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) odsouzení postavy s postižením
- b) vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) ☒ strach z postavy s postižením
- f) ☒ předsudky
- g) ☒ podpora
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) ☒ jiné: nepochopení, postava s postižením není brána vážně, pouze jeden člověk se snaží porozumět jejímu sdělení

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) ☒ neuvědomování si vlastního postižení
- c) vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) jiné: ...

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) ✓ důvěra
- f) ✓ otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ✓ jiné: hledání někoho,
kdo porozumí

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ✓ jiné: film neukazuje

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano
- b) spíš ano
- c) asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ✓ ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) vyrovnání se se situací
- b) otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) úspěšná integrace
- g) ✓ složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.

- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního
- c) postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) ✓ postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) ✓ jiné: postižení člověka je ve filmu představováno jako něco, co dodává člověku trochu nadpřirozenosti, éteričnosti, tajemnosti či mystiky

PROC: Vysvětlení postižení laické veřejnosti je ve filmu zajištěno úvodním školením, které absolvují asistenti letního tábora pro děti s autismem, postižení je tedy představováno z pohledu okolí. Ke spojení autismu s mystikou napomáhají tajemné záběry kamery, náznaky a symboly v chování Jessicy, v nichž pak divák může (ale nemusí) nalézt souvislost se skutečnými situacemi dále se odehrávajícími v ději filmu.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) ✓ člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) ✓ jiné: člověk s postižením je líčen jako někdo, kdo má blízko k nadpřirozeným věcem

PROC: Ve filmu se dovídáme například, že jistý chlapec s autismem, účastník tábora, už několikrát namaloval něco, co se pak ve skutečnosti doopravdy stalo. Dívka Jessica žije ve svém vlastním světě, který má možná vliv na situace v reálném světě.

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Integraci hledá sám člověk s postižením a „kódem“, který nepochopí každý, zve ostatní do svého světa.
- Film nabízí mnoho vysvětlení a úhlů pohledu, jak lze porozumět závěru filmu i všem motivům v průběhu celého děje filmu.
- Film se podobá příběhům, kde postava ve filmu naváže kontakt s mystickým či duchovním světem, a pak se dějí „katastrofy“ nebo „zázraky“ (těžko rozpoznat). Ve filmu Paradox Lake je na rozdíl od zmíněných filmů navázán kontakt s dívkou, která má autismus.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Film Paradox Lake ve mně vzbuzuje dojem, že společnost vnímá lidi s autismem jako někoho, kdo má svůj svět, nepotřebuje pochopit náš svět, a kdo může mít i nadpřirozené schopnosti.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Rain Man** (Rain Man), 1988, drama, USA, PAS
role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Člověk s poruchou autistického spektra představuje staršího bratra mladého podnikatele, který teprve nyní zjišťuje, že vůbec nějakého bratra má. Mladší bratr v postavě s postižením vidí nejprve jen prostředníka na cestě k penězům, ovšem po společně stráveném týdnu mezi nimi vzniká hluboké přátelství.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) ☒ svědectví
- b) ☒ motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) ☒ jiné: soužití s člověkem s postižením

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) ☒ autismus
- b) mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) odsouzení postavy s postižením
- b) ☒ vyrovnávání se s realitou
- c) ☒ obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) ☒ předsudky
- g) ☒ podpora
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) ☒ jiné: starosti s péčí o postavu s postižením

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) ☒ neuvědomování si vlastního postižení
- c) vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) jiné: ...

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ☒ vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) ☒ důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) nevyrovnaný vztah
- m) ☒ nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) ☒ odmítání
ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano
- b) spíš ano
- c) ☒ asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ☒ vyrovnání se se situací
- b) otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) šťastný konec – „happy end“
- e) ☒ nezdařená integrace do společnosti
- f) úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního

- c) postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) ✓ postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROC: Porucha autistického spektra, kterou má postava s postižením, je ve filmu několikrát vysvětlována. Film především ukazuje projevy chování postavy s postižením a to, jak okolí danou postavu vnímá.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) ✓ člověk s postižením je zátěží
- d) ✓ člověk s postižením je něco výjimečného
- e) ✓ postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) ✓ jiné: člověk s postižením může mít výjimečné schopnosti

PROC: Film líčí, v čem je složitá péče o člověka s autismem (rituály, přesný denní plán, záchvaty). Divák pozoruje jedinečnost postavy s postižením, vnímá její geniální schopnosti v určitých oblastech (např. v paměti a počítání). Ovšem z příběhu také vyplývá, že není vždy jednoduché smířit se, vyrovnat se s postižením druhého člověka a přijmout danou situaci.

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Film podporuje představu, že člověk, který se náhle setká s člověkem s postižením, stráví s ním nějaký čas a spřátelí se, pravděpodobně změní své hodnoty, svá jednání a své smýšlení.
- Moc pěkně je ve filmu vykreslena potřeba člověka s autismem dodržovat zaběhnuté rituály.
- Příběh také líčí, jak se mladší bratr postavy s postižením postupně vyrovnává s postižením svého staršího bratra, nejprve moc nevěří ve zdravotní postižení, posléze jde za odborníkem, u něhož pochopí, že by se měl smířit se situací, a poznává pozitivní stránky bratrova zdravotního postižení.
- Film ukazuje, jak si posléze mladší bratr zvyká na zavedené rituály a stereotypy svého bratra s postižením, a začíná si vážit toho, že vůbec nějakého bratra má.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Film představuje osoby s poruchou autistického spektra jako lidi žijící zčásti ve svém vlastním světě a mívající nějakou geniální schopnost. Pro společnost je podle filmu zpočátku těžké přijmout jejich chování a posléze i celou jejich osobnost.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Simon Birch** (Simon Birch), 1998, komedie/drama, USA, TP

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Dvanáctiletý chlapec s tělesným postižením představuje poměrně intelektově vyzrálého a vyrovnaného člověka, který je přesvědčen, že Bůh s ním má velký plán (jako i s ostatními lidmi) a celé jeho postižení má podstatný důvod, a tak jej hledá. Vystupuje jako kluk s velice odvážnými názory, s nimiž častokrát nesouhlasí ani pan farář, ale divák vnímá, že chlapec má pravdu.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) ☒ svědectví
- b) motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) ☒ existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) ☒ motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) ☒ motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) jiné: ...

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) mentální postižení
- c) ☒ tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) ☒ odsouzení postavy s postižením
- b) ☒ vyrovnávání se s realitou
- c) ☒ obdiv k postavě s postižením – (od kamaráda)
- d) ☒ nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) ☒ předsudky
- g) ☒ podpora – (od kamaráda)
- h) ☒ rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.) – (od kamaráda)
- i) jiné: ...

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) neuvědomování si vlastního postižení
- c) vyrovnávání se s realitou
- d) ☒ pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) ☒ jiné: přijetí, hledání smyslu

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ☒ vděčnost
- b) ☒ láska
- c) ☒ přejícnost
- d) ☒ harmonický vztah
- e) ☒ důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) ☐ důvěřivost
- h) ☒ podpora pro ostatní

- i) ☐ zlost
- j) ☐ nenávisť
- k) ☐ závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) ☒ nedůvěra
- n) ☐ strach
- o) ☐ předsudky
- p) ☐ odmítání ostatních/nezájem
- q) ☐ jiné: ...

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) ☐ vděčnost
- b) ☐ láska
- c) ☒ přejícnost
- d) ☐ harmonický vztah
- e) ☐ důvěra
- f) ☐ otevřenost
- g) ☐ důvěřivost
- h) ☒ podpora pro ostatní

- i) ☐ zlost
- j) ☐ nenávisť
- k) ☐ závist
- l) ☐ nevyrovnaný vztah
- m) ☒ nedůvěra
- n) ☐ strach
- o) ☐ předsudky
- p) ☐ odmítání ostatních/nezájem
- q) ☐ jiné: ...

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ☐ ano
- b) ☒ spíš ano
- c) ☐ asi tak na 50%
- d) ☐ spíš ne
- e) ☐ ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ☒ vyrovnání se se situací
- b) ☐ otevřený konec
- c) ☒ špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) ☒ šťastný konec – „happy end“
- e) ☐ nezdařená integrace do společnosti
- f) ☒ úspěšná integrace
- g) ☐ složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) ☒ jiný konec: smutný konec, ale i šťastný konec, postava s postižením splnila svůj úkol, pro který byla stvořena (dle jejího pohledu), a umírá

8. Přístup zpracování

- a) ☐ postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.

- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního
- c) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROC: Postava s postižením především sama prezentuje své názory a pohledy na své postižení, ovšem divák může vnímat i přístup a mínění okolí.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) ✓ člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) ✓ postižení člověka je výzva
- h) ✓ postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) jiné: ...

PROC: Film prezentuje názor, že člověk s postižením je díky svému postižení v něčem možná lepší, má určité dispozice pro něco (mít autoritu u dětí, možná být dobrý v plavání). Pravděpodobně ho Bůh stvořil se zdravotním postižením, protože má svůj záměr, on může být jeho nástrojem, může se stát hrdinou.

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Film lehce naznačuje problematiku sexuality u dospívajících lidí s postižením a ukazuje, že mají erotické představy a sexuální touhy, přestože je společnost častokrát považuje za malé děti.
- Hlavní myšlenkou filmu může být mínění o tom, že postižení člověka má předem daný důvod a také že pro člověka s postižením má Bůh připravený plán, se kterým zdravotní postižení souvisí, může být Božím nástrojem.
- Většina lidí z okolí považuje postavu s postižením za pyšnou, protože o sobě tvrdí, že bude hrdina.
- Film líčí lehkou šikanu od dětí i dospělých vůči člověku s postižením (děti si z něho trochu dělají panenku, dospělí mu nevěří, jsou na něj přísní). Někteří lidé postavu s postižením nepovažují za normálního člověka, zastávají názor, že nepatří do jejich společnosti.
- Moc pěkně film líčí přátelství postavy s postižením se zdravým chlapcem, který se také trochu ocitá na okraji společnosti – kvůli svému nemanželskému původu.
- Velmi zajímavou skutečností bylo, že chlapec s tělesným postižením („trpasličím vzrůstem“) měl velkou autoritu u mladších dětí a byl

organizačně schopný, pravděpodobně působil autoritativně právě díky svému postižení.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Film ukazuje společnost, jež nebere člověka s postižením moc vážně a nedůvěřuje mu, neočekává od něho velké výkony. Oproti tomu příběh líčí silnou osobnost člověka s postižením, která má vyrovnaný pohled na svůj život, věří Bohu, že s ním má speciální plán, a vnímá realitu a křesťanství mnohdy lépe než intaktní veřejnost.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Sloní muž** (Elephant Man), 1980,

drama/životopisný, Velká Británie/USA, TP

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Člověk s tělesným postižením ve filmu představuje netvora, zrůdu, chudáka, jemného mladého muže a člověka s nešťastným osudem.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) svědectví
- b) ☒ motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) ☒ motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) jiné: ...

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) mentální postižení
- c) ☒ tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) ☒ odsouzení postavy s postižením
- b) vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) ☒ strach z postavy s postižením
- f) ☒ předsudky
- g) ☒ podpora
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) ☒ jiné: zneužívání a týrání postavy s postižením

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) neuvědomování si vlastního postižení
- c) ☒ vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) ☒ negativní postoj
- f) jiné: ...

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ☒ vděčnost
- b) ☒ láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) nevyrovnaný vztah
- m) ☒ nedůvěra
- n) ☒ strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) nevyrovnaný vztah
- m) ☒ nedůvěra
- n) ☒ strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano
- b) spíš ano
- c) ☒ asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ☒ vyrovnání se se situací
- b) ☒ otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) ☒ šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) ☒ úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) ☒ postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního

- c) postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROC: U hlavní postavy s postižením se jednalo opravdu o velmi výjimečné postižení, většina lidí reagovala nejprve zděšením a šokem při pohledu na ni. Film je natočen především z úhlu pohledu lékaře nalézajícího daného člověka s postižením a pečujícího o něj.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) člověk s postižením je zátěží
- d) ✓ člověk s postižením je něco výjimečného
- e) ✓ postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) ✓ člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) jiné:

PROC: Film velmi naturalisticky líčí těžký životní osud postavy s postižením, tzv. sloního muže (týrání, šikanování, dělání „atrakce“ z jeho osoby, zvědavost, nepřijetí ostatními, strach a děs při pohledu na něj). Mnoho lidí je v šoku při setkání s ním, což nabízí divákovi názor považovat dané postižení za výjimečnost. Dále film ukazuje, jak se tehdejší londýnská společnost i sloní muž sám vyrovnává s postižením.

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Film upozorňuje na předpojatost společnosti vůči odlišnosti, na krutost v jednání s postavou s postižením, neschopnost vidět více než jen vzhled, vnímat chytrého a jemného muže pod tak „zohavenou“ tvář.
- Většina lidí přistupuje k hlavní postavě jako ke svému majetku či k věci, vůbec nevnímá, že jde o lidskou bytost.
- Lékař poukazuje, že by bylo lepší, kdyby tzv. sloní muž měl také mentální postižení, aby snad lépe nesl tíhu svého osudu.
- Film ukazuje, že člověk s postižením může být velmi citlivý a velmi nezvyklý na jemné a láskyplné zacházení, často může být mučen posměchem či považován za cirkusovou atrakci.
- Dále divák vidí, jak moc důležité je pro člověka být milován, aby byl vůbec schopen milovat sebe.
- Také z filmu v náznacích vyplývá, kdo je vlastně netvor a obluda, ne ten, kdo tak vypadá, ale ten, kdo se tak chová.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Myslím si, že film prezentuje chování společnosti k člověku s postižením, které téměř vždy při jednání s ním získá něco ve svůj prospěch. Člověk s postižením si jen velmi těžko nalézá a posléze udržuje uznávané místo ve společnosti.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Srdce je osamělý lovec** (Heart Is a Lonely Hunter), 1968, drama, USA, SP

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Hlavní postavou je neslyšící John Singer, mladý muž, který se stěhuje do nového města poblíž léčebny, kde pobývá jeho přítel. Pan Singer poznává nové lidi a všem nenápadným tichým způsobem pomáhá a naslouchá jim. Film ukazuje předsudky vůči Afroameričanům, neslyšícím, lidem s mentálním postižením, alkoholikům a chudým.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) svědectví
- b) motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) ☒ motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) ☒ motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.) => *spíše poukázání na předsudky*
- g) ☒ jiné: motiv těžkých životních situací, osamělosti

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) ☒ sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) ☒ odsouzení postavy s postižením
- b) vyrovnávání se s realitou
- c) ☒ obdiv k postavě s postižením
- d) ☒ nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) ☒ předsudky
- g) podpora
- h) ☒ rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) jiné: ...

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) neuvědomování si vlastního postižení
- c) vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj

f) ✓ jiné: asi přijetí, vyrovnání se (bere to tak, jak to je)

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) ✓ přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) ✓ důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) ✓ podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ✓ jiné: snaha o porozumění
a pomoc

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) ✓ přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) ✓ důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) ✓ podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ✓ jiné: snaha
o porozumění a pomoc

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano
- b) spíš ano
- c) ✓ asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) vyrovnání se se situací
- b) otevřený konec
- c) ✓ špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního
- c) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROČ: Téměř vše je prezentováno z pohledu postavy s postižením – tedy z pohledu pana Singera. Ovšem divák může být také svědkem mnoha nadávek, pošklebků, předsudků a situací, které sice p. Singer neslyší, ale film je ukazuje.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) ✓ jiné: člověk s postižením je též obohacením pro své okolí a je něčím výjimečným – pravděpodobně porozuměním; dále z filmu vyplývá, že člověk s postižením bývá osamělý, a přestože on sám všem pomáhá, o jeho problémy se nezajímá nikdo

PROČ: Hlavní postava filmu, neslyšící John Singer, naslouchá svému okolí, pomáhá mu a nevtravým způsobem ho povzbuzuje (např. se věnuje dětem rodiny, u níž je ubytován, podpírá nějakou dobu jistého alkoholika, navštěvuje svého přítele). Ovšem on sám vlastně není zvyklý někomu se svěřovat, poté co se dozví o smrti svého přítele, zastřelí se.

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Líbilo se mi, jak p. Singer, přestože byl neslyšící, koupil gramofon a desky s hudbou, aby je mohla poslouchat dcera rodiny, u níž byl ubytován.
- Film si pohrává s myšlenkou „obětování se“ kvůli rodinné situaci (např. dcera i matka nemohou mnoho věcí kvůli finanční situaci rodiny a nemoci otce/manžela).
- Příběh upozorňuje na mnoho předsudků panujících v tehdejší době v USA (vůči Afroameričanům, neslyšícím, lidem s mentálním postižením, alkoholikům a chudým).

- Hlavním motivem filmu je asi osamělost, kterou netrpí jen p. Singer, ale i mnoho dalších hrdinů příběhu.
- Kuriózní bylo, když „napravený“ alkoholik pravil, že jediný člověk, s kým si rozumí, je neslyšící p. Singer.
- Pan Singer působí jako člověk, jenž urovnává vztahy, lidé se mu svěřují, ale vlastně je ani nenapadlo, že on sám má také nějaké starosti, v podstatě ho nikdo z okolí ve skutečnosti nezná.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Film se snaží poukázat na mnoho neopodstatněných předsudků vůči ostatním lidem. Dále vykresluje neslyšícího člověka jako jemnou vnímavou ochotnou a láskyplnou bytost, která pozoruje své okolí, rozumí mu a ráda pomůže; ovšem také jako velmi osamělou bytost, která se vlastně nemá komu svěřit.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Syn luny** (Figlio della luna), 2007, drama/životopisný, Itálie, TP

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Hlavní postavou filmu je muž s tělesným postižením. Divák sleduje jeho život od narození až do dospělosti.

Nejdůležitější rolí dané postavy je role syna. Celá rodina včetně s energickou matkou bojují o vzdělání a práci pro jejich člena rodiny s tělesným postižením.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) ☒ svědectví
- b) ☒ motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) ☒ motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) ☒ motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) jiné: ...

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) mentální postižení
- c) ☒ tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) odsouzení postavy s postižením
- b) ☒ vyrovnávání se s realitou
- c) ☒ obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) předsudky
- g) ☒ podpora
- h) ☒ rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) ☒ jiné: péče o člověka s postižením a především boj za prosazení jeho práv

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) neuvědomování si vlastního postižení
- c) ☒ vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) jiné: ...

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ☒ vděčnost
- b) ☒ láska
- c) ☒ přejícnost
- d) ☒ harmonický vztah
- e) ☒ důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) ☐ důvěřivost
- h) ☒ podpora pro ostatní

- i) ☐ zlost
- j) ☐ nenávist
- k) ☐ závist
- l) ☐ nevyrovnaný vztah
- m) ☐ nedůvěra
- n) ☐ strach
- o) ☐ předsudky
- p) ☐ odmítání
ostatních/nezájem
- q) ☐ jiné: ...

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) ☐ vděčnost
- b) ☐ láska
- c) ☐ přejícnost
- d) ☐ harmonický vztah
- e) ☐ důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) ☐ důvěřivost
- h) ☒ podpora pro ostatní

- i) ☐ zlost
- j) ☐ nenávist
- k) ☐ závist
- l) ☒ **nevyrovnaný vztah**
- m) ☐ nedůvěra
- n) ☐ strach
- o) ☐ předsudky
- p) ☐ odmítání
ostatních/nezájem
- q) ☐ jiné: ...

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ☒ ano
- b) ☐ spíš ano
- c) ☐ asi tak na 50%
- d) ☐ spíš ne
- e) ☐ ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ☒ vyrovnání se se situací
- b) ☐ otevřený konec
- c) ☐ špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) ☒ šťastný konec – „happy end“
- e) ☐ nezdařená integrace do společnosti
- f) ☒ úspěšná integrace
- g) ☐ složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) ☐ jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) ☐ postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) ☐ postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního

- c) postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROC: Většina příběhu je vyprávěna z pohledu matky, jejíž syn má tělesné postižení.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) ✓ postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) ✓ postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) ✓ člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) ✓ jiné: člověk s postižením má mnoho věcí v životě složitějších a za jejich dostupnost se musí bojovat

PROC: Film ukazuje, jak se matka hlavní postavy vyrovnává s postižením svého syna, kde hledá sílu, jak moc za něj musí celá rodina bojovat (matka obíhá všechny školy a žádá o přijetí svého syna, otec vyrábí kompenzační pomůcky, matka se synem chodí na cvičení, sestry mu malují obrázky). Tu a tam se v příběhu objevuje někdo, kdo projevuje soucit a lítost nad zdravotní situací hlavní postavy (otec, matka, sousedi, vyučující).

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Z filmu jasně vyplývá, že láskyplnou, smysluplnou a vhodnou péčí člověku s postižením může bez problému poskytnout i nevzdělaná matka.
- Oba dva rodiče mají mnoho problémů se staráním se o svého syna, ve společnosti kolem panuje mnoho předsudků, lidé jim většinou nevychází vstříc a myslí si, že jsou blázni a přílišní optimisté.
- Líbil se mi postoj matky vyjádřený slovy: „Co nám Pán Bůh seslal, to přijmeme, ale pouze za podmínky, že nám Bůh na to dá sílu a pomůže nám.“
- Film lehce řeší otázku, zda tak náročná péče o syna s postižením neublížila dvěma starším dcerám, kterým nebylo věnováno tolik času, ovšem obě dcery tuto myšlenku radikálně odmítají a říkají, že svému bratrovi pomáhaly rády.
- Paní doktorka řekla rodičům, že musí v péči o syna spolupracovat naplno 24 hodin denně, a rodiče opravdu tak činí, například každou noc po třech hodinách vstávají a pootácejí svého syna – celé dětství i po celou dobu dospělosti.

- Z úst otce ve filmu zaznívá myšlenka, že by bylo pro člověka na vozíku se silným ochrnutím lepší, kdyby nebyl inteligentní a nerozuměl by mnoha věcem.
- Ústředním motivem filmu je osobnost velmi silné a optimistické matky, která pro svého syna je ochotná udělat cokoli, věří i tomu, co odborníci považují za nemožné.
- Film líčí předsudky okolí, šikanu ve škole a, jak těžko si člověk s postižením vydobývá své místo v kolektivu vrstevníků.
- V příběhu také lze vidět, jak rodiče řešili otázku sexuality člověka s postižením.
- Někteří lidé odsuzují matku postavy s postižením a myslí si, že dělá ze svého syna senzaci, že se chce díky němu zviditelnit.
- Film také ukazuje, jak silný vztah „matka – dítě s postižením“ může působit problémy ve vztahu „matka – otec“ a posléze ve vztahu „dítě s postižením – budoucí partner“, dále divák pozoruje, jak děti umí být občas nevděčné, ať už jim jejich rodiče věnovali nepřetržitou péči, nebo ne.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Podle mého názoru film prezentuje společnost, která do života lidí s postižením postavila mnoho bariér a komplikací. Rodina člověka s postižením musí vynaložit velké úsilí, aby je překonala. Také příběh ukazuje, že inteligence lidí je nezávislá na jejich zdravotním stavu.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Uvnitř tančím** (Inside I'm Dancing), 2004, drama/komedie, **Velká Británie/Irsko/Francie, TP**

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): **Hlavními postavami jsou dva mladíci s tělesným postižením, kteří touží po volnosti, po životě mimo ústavní zařízení, po svobodném vyjádření a porozumění. V průběhu filmu se učí žít samostatně, „v reálném světě“, ve vydařených i nevydařených vztazích.**

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) svědectví
- b) ☒ motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) ☒ existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) ☒ motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) ☒ jiné: nalezení radosti, volnosti a nezávislosti v životě

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) mentální postižení
- c) ☒ tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) odsouzení postavy s postižením
- b) vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) ☒ předsudky
- g) ☒ podpora
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) ☒ jiné: omezování vlastní svobody a vyjádření se

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) neuvědomování si vlastního postižení
- c) ☒ vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) ☒ jiné: snaha nenechat se postižením „udusit“

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ☒ vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) ☒ zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ☒ jiné: „dostat z okolí co
nejvíce“

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano
- b) spíše ano
- c) asi tak na 50%
- d) ☒ spíše ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ☒ vyrovnání se se situací
- b) ☒ otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) ☒ úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) ☒ postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není
vysvětlováno atd.

- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního
- c) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROC: Celý film je natočen z pohledu Michaela a Roryho. Postižení není považováno za výjimečné.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) ✓ člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) ✓ člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) ✓ postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) ✓ postižení člověka je překážka
- g) ✓ postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) ✓ člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) člověk s postižením je nebezpečný
- k) jiné: ...

PROC: Postižení, zvláště tělesné, se ve filmovém příběhu považuje za běžné (asi především proto, že je ukazováno z pohledu obou lidí s postižením). Zdravotní postižení zatěžuje a překáží, jak z pohledu obou hlavních postav, tak i z pohledu lidí pečujících o někoho s postižením (film líčí např. starosti se sebesycením, hygienou, samostatným pohybem). Film ukazuje mnoho těžkých situací v životě postav s postižením, které mohou vzbuzovat lítost a soucit (nepřijetí vlastním otcem, závislost na druhých, nevyrovnaný vztah s případnou partnerkou). Ovšem není zde ani zapomenuto téma vyrovnávání se s vlastním postižením či s postižením někoho jiného. Jak Rory, tak Michael bojují se svým postižením a překonávají mnoho komplikací (např. se snaží o vlastní bydlení, o lásku).

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Jednomu z mladíků jménem Michael nikdo nerozuměl, protože jeho ochrnutí bylo velké i v orofaciální oblasti. Ovšem po příchodu druhého mladíka, Roryho, do ústavu, Michael zjišťuje, že Rory mu rozumí. Michael „celý ožil“ a našel znovu chuť do života. Rory Michaela totiž bral mezi lidi, učil ho tancovat na vozíku a překládal ostatním, co říká.
- Film ukazuje, jak moc člověk potřebuje, aby mu někdo rozuměl, a jak moc je pomalá a náročná komunikace pomocí písmenkových tabulek. (Než Michael pomocí komunikační tabulky vyhláskoval pečovatelce slovo „kabel“, jiná pečovatelka už o kabel zakopla.)
- Dále jsem ve filmu zpozorovala dilema, které spolu dva mladíci na vozíku řešili, a to, zda může mít člověk na vozíku partnerku, zda jí má co nabídnout. (Motiv mladé asistentky, která nakonec musela pečování o oba

mladíky nechat – mimo jiné také pro to, že se do ní zamilovali, se mi zdál velmi realistický.)

- Z filmu jasně vyplývá poučení, že přestože Michael nemluví srozumitelně a je na vozíku, může „vzít život do vlastních rukou“, protože má budoucnost na rozdíl od Roryho, který v závěru filmu umírá na základě Duchennovy svalové dystrofie.
- Krásně film vykresluje postavu Roryho, jež se snaží vytěžit z života co nejvíc, užívá si, kde může, a snaží se žít proti pravidlům.
- V rámci celého filmu se prolíná otázka diskriminace lidí s tělesným postižením (např.: Roryho a Michaela nechtějí pustit na diskotéku; mladíci nemohou skočit z mostu, protože má moc vysoké zábradlí; poté co Rory udělá dopravní přestupek, policista ho nechce zatknout; komise posuzující, zda daní lidé s postižením jsou vhodnými adepty na samostatné bydlení s asistenční službou, nejedná příliš podle práva).

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Film podle mého mínění chce ukázat, že lidé s postižením potřebují žít samostatně, sami se rozhodovat a sami žít ve vlastních vztazích a ve skutečném světě.
- Dále film poukazuje na to, že ústavy jsou izolované a lidé zde se nesetkávají „s realitou“. Hlavní postava by podle filmu měla vzít život do vlastních rukou.
- Film ukazuje, že má smysl žít, i když s určitými omezeními.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Václav, 2007, komedie/drama, Česko, MP**
role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Člověka s postižením představuje čtyřicetiletý muž s mentálním postižením, který rád provádí mnoho lumpáren. Většina sousedů Václava nemá ráda. Maminka o něj pečuje s láskou, ale jeho bratr na něj žárlí a pravděpodobně ho nenávidí.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) ☒ svědectví
- b) ☒ motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) ☒ motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) ☒ jiné: péče o člověka s postižením, společné soužití

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) ☒ mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) ☒ odsouzení postavy s postižením
- b) vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) ☒ nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) předsudky
- g) ☒ podpora
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) ☒ jiné: láska, nenávisť, závist

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) neuvědomování si vlastního postižení
- c) vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) ☒ jiné: spíše vyrovnávání se s nepříjemným přístupem okolí

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ☒ vděčnost
- b) ☒ láska
- c) ☒ přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) ☒ důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) ☒ důvěřivost
- h) ☒ podpora pro ostatní

- i) ☒ zlost
- j) ☒ nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ☒ jiné: často své blízké
zlobí (omylem i schválně)

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) ☒ otevřenost
- g) ☒ důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) ☒ zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ☒ jiné: stává se příčinou
mnoha lumpáren
a průšvihů

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ano
- b) ☒ spíš ano
- c) asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) vyrovnání se se situací
- b) otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) ☒ jiný konec: nevyrovnání se situací, ale částečně situace vyřešena

8. Přístup zpracování

- a) ✓ postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.
- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního
- c) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROČ: Nijak se ve filmu neřeší, že by postižení bylo zvláštností. Většina příběhu je vyprávěna z pohledu samotné postavy s postižením, ale film také ukazuje reakce okolí.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) ✓ člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) ✓ člověk s postižením je nebezpečný
- k) ✓ jiné: člověk s postižením může být též citlivý, milý a hodný

PROČ: Film ukazuje, jak se matka hlavní postavy stará o svého syna, kolik s ním má potíží a nepříjemností (hygiena, domácnost, průšvihy ve vesnici, nezodpovědné jednání). Z filmu lze vyvodit, nakolik nebezpečným se může stát člověk s mentálním postižením, má-li v rukou nebezpečné věci (střelba ze vzduchovky do pneumatik kol, vystřelení ve vzteku po bratrovi, nebezpečné řízení traktoru). Divák ovšem také pozoruje mnoho scén, kdy se postava s postižením chová vlídně a laskavě ke svému okolí (k mamince, k ženám).

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Film ukazuje možný dopad postižení na vztah mezi bratry, kdy zdravý bratr žárlí na svého bratra s postižením, protože mu matka věnuje více péče.
- Lze vidět, jak člověk s mentálním postižením může být nebezpečný, nesoudný, nezvladatelný, vzteklý, nezodpovědný, neschopný ovládnout se, ze strachu též prohaný, ale i jemný a hodný.
- Častokrát rodina dostává na dítě s postižením jen samé stížnosti.
- Film vykresluje také posměch, nadávky a šikanu ze strany okolí vůči člověku s postižením.
- Postava s postižením se ve filmu chová jako malý „rošťák“, lehko ho ostatní svedou k lumpárnám a on nedokáže odhadnout následky svého jednání až tak moc, že se posléze dostává do vězení.

- Řeší se i otázka umístění muže s mentálním postižením do ústavu.
- Lehce je v příběhu nastíněna problematika trestání člověka s postižením – zda má „dostat, co si zaslouží“ či nikoliv.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Dle mého pohledu film prezentuje neoblomnou společnost neochotnou tolerovat „vylomeniny“ člověka s mentálním postižením žijícího v sousedství. Dále je postava s postižením líčena jako velmi těžko zvladatelný člověk, který při tom dokáže být i milý a citlivý.

ÚDAJE O FILMU

název, rok, žánr, země, typ postižení: **Vesničko má středisková**, 1985, komedie, Československo, MP

role člověka/lidí s postižením (popř. nastínění děje): Člověka s postižením představuje ve filmu dospělý muž s mentálním postižením jménem Otík, který žije v malé vesnici a pracuje na stavbě. Vše poměrně dobře zvládá, ostatní vesničané ho znají a jsou na něj zvyklí. Ovšem častokrát omylem zapříčiní nějakou nehodu.

(U každé otázky je možné zakroužkovat více odpovědí.)

1. Typ filmu

- a) svědectví
- b) ☒ motiv vyrovnání se se zdravotním stavem (okolí/postava s postižením)
- c) existenciální téma (zda má vůbec smysl žít)
- d) ☒ motiv integrace
- e) nevyhraněný typ filmu
- f) motiv – osvěta společnosti (odstranění předsudků atd.)
- g) ☒ jiné: soužití s člověkem s postižením

2. Typ postižení postavy/postav s postižením ve filmu

- a) autismus
- b) ☒ mentální postižení
- c) tělesné postižení
- d) sluchové postižení
- e) zrakové postižení
- f) řečové postižení
- g) poruchy chování
- h) kombinované postižení
- i) jiné: ...

3. Přístup okolí/rodiny/... => lidí nejbližších postavě s postižením

- a) odsouzení postavy s postižením
- b) vyrovnávání se s realitou
- c) obdiv k postavě s postižením
- d) nedůvěra
- e) strach z postavy s postižením
- f) ☒ předsudky
- g) ☒ podpora
- h) rovnocenný přístup k postavě s postižením jako k sobě samému (nepodceňování, nezlehčování postavy s postižením atd.)
- i) jiné: ...

4. Postoj postavy s postižením samotné – ke svému postižení

- a) snaha o ignoraci a zapomenutí
- b) ☒ neuvědomování si vlastního postižení
- c) vyrovnávání se s realitou
- d) pozitivní postoj
- e) negativní postoj
- f) jiné: ...

5. Vztah postavy s postižením

– ke svému nejbližšímu okolí:

- a) ☒ vděčnost
- b) láska
- c) ☒ přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) ☒ důvěra
- f) otevřenost
- g) ☒ důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) ☒ jiné: omylem způsobuje komplikace

– ke vzdálenějšímu okolí:

- a) vděčnost
- b) láska
- c) přejícnost
- d) harmonický vztah
- e) důvěra
- f) otevřenost
- g) ☒ důvěřivost
- h) podpora pro ostatní

- i) zlost
- j) nenávisť
- k) závist
- l) ☒ nevyrovnaný vztah
- m) nedůvěra
- n) strach
- o) předsudky
- p) odmítání
ostatních/nezájem
- q) jiné: ...

6. Snaha okolí o integraci postavy s postižením

- a) ☒ ano
- b) spíš ano
- c) asi tak na 50%
- d) spíš ne
- e) ne

7. Závěr filmu či „prognóza“

- a) ☒ vyrovnání se se situací
- b) otevřený konec
- c) špatný konec (sebevražda/nevyrovnání se se situací/...)
- d) ☒ šťastný konec – „happy end“
- e) nezdařená integrace do společnosti
- f) ☒ úspěšná integrace
- g) složitý nejasný nezařaditelný konec
- h) jiný konec: ...

8. Přístup zpracování

- a) ☒ postižení je ve filmu představováno jako něco běžného, nijak není vysvětlováno atd.

- b) postižení je ve filmu představováno jako něco absolutně výjimečného a zvláštního
- c) postižení je ve filmu představováno z pohledu samotné postavy člověka s postižením
- d) ✓ postižení je ve filmu představováno z pohledu okolí
- e) postižení je ve filmu vysvětlováno „laické veřejnosti“
- f) jiné: ...

PROČ: Nijak se ve filmu neřeší, že by postižení bylo zvláštností. Většina příběhu je vyprávěna z pohledu vesničanů, spolupracovníků na stavbě aj.

9. Divácký dojem – jaký názor film reprezentuje

- a) ✓ člověk s postižením je běžnou „součástí“ života
- b) člověk s postižením je líčen trochu jako „superman“
- c) ✓ člověk s postižením je zátěží
- d) člověk s postižením je něco výjimečného
- e) ✓ postižení člověka je něco, s čím se musíme vyrovnat
- f) postižení člověka je překážka
- g) postižení člověka je výzva
- h) postižení člověka je přednost
- i) člověka s postižením bychom měli litovat – je to chudák
- j) ✓ člověk s postižením je nebezpečný
- k) jiné: ...

PROČ: Celá vesnice, všichni sousedé, považují přítomnost Otíka za samozřejmou, on ve vesnici žije od narození, lidé i on jsou na sebe zvyklí. Film líčí, jak náročná může být spolupráce s člověkem s mentálním postižením (občas bývá nespolehlivý, nedomyslí následky svých činů). Divák také vnímá, jak se kolega Otíka vyrovnává s jeho nezodpovědností a jak může být člověk s mentálním postižením nebezpečný vůči sobě či svému okolí, pokud pracuje s nebezpečnými věcmi či nedává pozor.

10. Další body a zajímavosti plynoucí ze zhlédnutého filmu – výjimečné myšlenky a situace:

- Příběh vykresluje všechna možná úskalí spolupráce s člověkem s mentálním postižením a ukazuje, jak je psychicky, morálně i fyzicky těžké nechat péči o člověka s postižením či spolupráce s ním.
- Dále z filmu vyplývá, že postava s mentálním postižením potřebuje láskyplný trpělivý otcovský přístup. Otíkův kolega na Otíka musí dohlížet a učit ho novým věcem.
- Divák vnímá, jak jednoduché je člověka s mentálním postižením zneužít.

11. Můj vlastní názor na to, jaký přístup společnosti k lidem s postižením film prezentuje:

- Film ukazuje postavu s postižením jako pracovitého, hodného, poslušného a milého člověka, jenž občas zaviní nějakou nehodu. Také líčí člověka s postižením jako lehko zneužitelného. Společnost ve filmu představuje především obyvatelstvo vesnice, kterému nevadí přijmout člověka s postižením mezi sebe, jen s tím má tu a tam starosti.